

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasym w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji sieci miast Cittaslow

Spis treści

Słowniczek pojęć.....	4
Wstęp.....	5
1. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy.....	6
2. Charakterystyka Gminy Pasym.....	10
2.1. Położenie Gminy.....	10
2.2. Turystyka.....	11
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.....	12
3.1. Sfera społeczna.....	12
3.1.1. Ludność.....	13
3.1.2. Bezrobocie.....	15
3.1.3. Ubóstwo.....	15
3.1.4. Przestępczość.....	16
3.1.5. Edukacja.....	17
3.1.6. Życie publiczne.....	19
3.2. Sfera gospodarcza.....	21
3.2.1. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg PKD 2007.....	21
3.2.2. Najważniejsi pracodawcy.....	23
3.3. Sfera środowiskowa.....	24
3.3.1. Stan środowiska.....	24
3.3.2. Analiza składników środowiska.....	26
3.4. Sfera przestrzenno- funkcjonalna.....	28
3.4.1. Ochrona środowiska.....	29
3.4.2. Infrastruktura kulturalna.....	30
3.4.3. Zabytki.....	33
3.4.4. Tereny publiczne.....	36
3.4.5. Układ komunikacyjny.....	36
3.5. Sfera techniczna.....	39
3.5.1. Gospodarka wodno- ściekowa.....	39
3.5.2. Sieć elektroenergetyczna.....	40
3.5.3. Gospodarka odpadami.....	42
3.5.4. Budownictwo.....	42
4. Delimitacja obszarów zdegradowanego i rewitalizacji.....	44
4.1. Charakterystyka obszaru zdegradowanego.....	45
4.2. Koncentracja zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji.....	47
5. Wizja stanu obszaru rewitalizacji.....	56
6. Cele rewitalizacji.....	57
7. Wykaz przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	59
7.1. Przedsięwzięcia podstawowe.....	58
7.2. Przedsięwzięcia uzupełniające.....	59
8. Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	67
9. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji.....	71
10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	75
11. System wdrażania programu rewitalizacji.....	79
12. System monitorowania programu rewitalizacji.....	82

Słowniczek pojęć

Rewitalizacja - wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji;¹

Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a. gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b. środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c. przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d. technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska);²

Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszary te wyznacza się za pomocą analizy wskaźnikowej, w której wartości wskaźników dla obszaru porównuje się z wartościami wskaźników dla całej gminy.

Obszar rewitalizacji - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację;³

Program rewitalizacji - oznacza opracowany, przyjęty i koordynowany przez gminę wieloletni program działań w sferze społeczeństwa, gospodarki, przestrzenno- funkcjonalnej i technicznej zmierzający do wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej oraz stworzenie warunków do dalszego rozwoju obszaru;

Projekt rewitalizacyjny – zaplanowane działanie w programie rewitalizacji i ukierunkowane na osiągnięcie jego celów oraz zgłoszone do objęcia albo objęte współfinansowaniem UE w ramach programu operacyjnego.

¹ Krajowa Polityka Miejska

² Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

³ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

Wstęp

Przemiany społeczno- gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza wywołane transformacją ustrojową i wyzwaniem gospodarki wolnorynkowej ujawniły szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach miejskich. W efekcie, w wielu miastach i dzielnicach doszło do degradacji tkanki miejskiej (w zakresie zużycia technicznego i zestarzenia funkcjonalnego zarówno infrastruktury jak i zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej) oraz erozji stosunków społecznych i powstania licznych problemów gospodarczych. Opisana sytuacja wymaga podjęcia zdecydowanych i konsekwentnych działań hamujących negatywne zjawiska.⁴

W celu przywrócenia do życia obszarów zdegradowanych i stworzenia tam miejsc przyjaznych mieszkańcom, konieczne jest przeprowadzenie wieloetapowych i długookresowych działań rewitalizacyjnych.

Rewitalizacja to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.⁵

W celu przeprowadzenia procesu rewitalizacji konieczne jest stworzenie instrumentu, który pozwoli na dokonanie zmian w sposób skoordynowany, zintegrowany oraz zgodny z celami interesariuszy tego procesu. Takim instrumentem jest Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasym wkomponowany w ramy Ponadlokalnego program rewitalizacji sieci miast Cittaslow.

Rewitalizacja Gminy Pasym obejmuje procesy zmian obszarów zdegradowanych w pięciu sferach:

- społecznej – zapobieganie patologiom społecznym, w tym aktywizacja społeczno-zawodowa osób dorosłych zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz aktywizacja społeczna dzieci i młodzieży zamieszkujących obszary zdegradowane;
- gospodarczej – działania promujące zatrudnienie oraz ograniczające ryzyko przerywania aktywności zawodowej;
- przestrzenno-funkcjonalnej – modernizacja przestrzeni publicznej w celu realizacji działań na rzecz integracji społecznej;
- technicznej – poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych oraz przystosowanie ich do realizacji działań obejmujących kwestie społeczne oraz gospodarcze.
- środowiskowej - racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego

Inicjatorem powstania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym wkomponowanego w ramy Ponadlokalnego program rewitalizacji sieci miast Cittaslow jest Urząd Miasta i Gminy, który jako jednostka samorządu terytorialnego podejmuje działania zmierzające do rewitalizacji obszarów zdegradowanych znajdujących się w jego granicach administracyjnych.

Niniejszy dokument został opracowany zgodnie z obowiązującymi Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 03 lipca 2015 r. oraz będzie obowiązywał na lata 2016-2023.

⁴ Narodowy Plan Rewitalizacji 2022. Założenia. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju 2014

⁵ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

1. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Lokalny Program Rewitalizacji gminy Pasy to wieloletni program operacyjny, podrzędny w stosunku do strategii rozwoju miasta i gminy, przyjęty i koordynowany przez jednostkę samorządu terytorialnego. W programie kompleksowo ujęte jest zagadnienie rewitalizacji zdefiniowanego obszaru zdegradowanego. Program będzie realizowany zgodnie z określonym harmonogramem czasowym i finansowany. Program Rewitalizacji przedstawia diagnozę i propozycje rozwiązania konkretnych problemów zidentyfikowanych na rewitalizowanym obszarze, które wpływają bezpośrednio lub pośrednio na poprawę istniejącego stanu. Zakres zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest m.in. możliwy do sfinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

Rewitalizacja stanowi jeden z celów głównych, a także jeden z wątków tematycznych Krajowej Polityki Miejskiej. Celem strategicznym KPM jest "wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców".

Z zapisów *Krajowej Polityki Miejskiej* wynika, że rewitalizacja stanowi obecnie jeden z priorytetów działań rządowych, kładąc największy nacisk na popularyzowanie idei miasta zwartej, prowadzeniu procesów inwestycyjnych w sposób zrównoważony, a także potrzebie kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Sytuacja ta jest również widoczna w założeniach dotyczących Narodowego Planu Rewitalizacji.

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji będzie poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie stworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Ponadlokalny program rewitalizacji miast sieci CITTASLOW w zakresie gminy Pasy jest dokumentem strategicznym z elementami operacyjnymi, mającym swoje podstawy w diagnozie istniejących problemów w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

W ramach programu rewitalizacji będą realizowane cele strategiczne i operacyjne wpisujące się w strategiczne dokumenty o zasięgu europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Wykaz najważniejszych dokumentów strategicznych wraz z ich celami, do których nawiązuje niniejszy dokument, zamieszczono w poniższej tabeli (Tab. 1).

Tabela 1. Powiązania Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie gminy Pasy z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.

Nazwa dokumentu strategicznego lub planistycznego	Cel/Priorytet/Obszar strategiczny dokumentów strategicznych lub planistycznych
Zasięg europejski	
Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	Priorytet 3: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.
Zasięg krajowy	
Umowa Partnerstwa	Priorytet I - Otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości

	<p>i innowacjom</p> <p>Priorytet II - Spójność społeczna i aktywność zawodowa</p> <p>Priorytet III - Infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu zatrudnienia</p> <p>Priorytet IV - Środowisko i efektywne zarządzanie zasobami</p>
<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności</p>	<p>Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki</p> <p>Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”</p> <p>Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p> <p>Cel 11 - Wzrost społecznego kapitału rozwoju</p>
<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020</p>	<p>Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego</p> <p>Cel III.1. Integracja społeczna</p> <p>Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych</p> <p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p>
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie</p>	<p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),</p> <p>Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych („spójność”),</p> <p>Cel 3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).</p>
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020</p>	<p>Cel 2 - Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne</p> <p>Cel 4 - Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego</p>
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020</p>	<p>Cel 1 - Wzrost zatrudnienia</p> <p>Cel 2 - Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych</p> <p>Cel 3 - Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>Cel 4 - Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu</p>

	<p>opieki zdrowotnej</p> <p>Cel 5 - Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli</p>
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	<p>Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.</p> <p>Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.</p> <p>Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.</p>
Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020	<p>Priorytet I - Oddziaływanie na poprawę jakości kapitału ludzkiego</p> <p>Priorytet III - Wspieranie gospodarki, wspieranie funkcjonowania MSP</p>
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	<p>Cele tematyczne</p> <p>Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników</p> <p>Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem</p> <p>Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie</p>
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020	<p>Cel główny: Wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej</p>
Zasięg regionalny	
Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego do roku 2025	<p>Cel szczegółowy 1. Konkurencyjna gospodarka</p> <p>Cel szczegółowy 2. Wzrost aktywności społecznej</p> <p>Cel szczegółowy 4. Nowoczesna infrastruktura rozwoju</p>
Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020	<p>Cel tematyczny 4: Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach</p> <p>Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami</p> <p>Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</p> <p>Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z</p>

	<p>ubóstwem i wszelką dyskryminacją</p> <p>Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie</p>
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego	<p>Cel 1. Dążenie w gospodarowaniu przestrzenią do uporządkowania i harmonii pomiędzy różnymi elementami i funkcjami tej przestrzeni dla ochrony ładu przestrzennego, jako niezbędnego wyznacznika równoważenia rozwoju.</p> <p>Cel 2. Podwyższenie konkurencyjności regionu, w szczególności poprzez podnoszenie innowacyjności i atrakcyjności jego głównych ośrodków miejskich</p>
Zasięg lokalny	
Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i gminy Pasym 2014-2020	<p>Cel 2. Rozwój infrastruktury technicznej;</p> <p>Cel 6. Poprawa życia mieszkańców Gminy;</p> <p>Cel 7. Ochrona dóbr dziedzictwa narodowego;</p> <p>Cel 8. Kultywacja tradycji regionalnych;</p>
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pasym do roku 2020	<p>Cel 1: Poprawa funkcjonowania rodzin w gminie Pasym;</p> <p>Cel 2: Ograniczanie bezrobocia w gminie oraz zwiększenie zatrudnialności mieszkańców nieaktywnych zawodowo;</p> <p>Cel 3: Wzmocnienie kapitału społecznego Gminy;</p>
Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Pasym w 2016 roku.	<p>Działania 1. Prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii.</p> <p>Działanie 2. W zakresie wspomagania działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.</p> <p>Działanie 3. W zakresie wspierania zatrudnienia socjalnego.</p>
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pasym	Celem jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania terenu.
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Pasym	<p>Ustala:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zasad ochrony i kształtowania ładu przestrzennego; 2. Zasady ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego; 3. Wymagania wynikające z potrzeb kształtowania przestrzeni publicznej;

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Zasady kształtowania zabudowy oraz wskaźników zagospodarowania terenu; 5. Granice i sposoby zagospodarowania terenów podlegających ochronie; 6. Szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości; 7. Szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu; 8. Zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji i infrastruktury technicznej; 9. Sposoby i terminy tymczasowego zagospodarowania, urządzania i użytkowania terenów;
--	---

Źródło: Opracowanie własne

2. Charakterystyka Gminy Pasym

2.1 Położenie Gminy

Gmina Pasym położona jest w województwie warmińsko-mazurskim (30 km od Olsztyna), w powiecie szczycieńskim. Gmina Pasym jest najmniejsza gminą w powiecie szczycieńskim i zajmuje obszar 149,4 km², w tym lasy stanowią 4 692 ha, a jeziora 1 653 ha.

Rysunek 1. Mapa Gminy Pasym

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Pasym

Herbem gminy jest wizerunek Matki Boskiej w koronie, w niebieskiej szacie z Dzieciątkiem Jezus na lewej ręce. W prawej trzyma berło z lili. Postać stoi na zielonej murawie na tle czerwonej bramy miejskiej z czterema basztami. Głowy Matki i Dzieciątka otoczone są żółtymi aureolami. Całość umieszczona jest na srebrnej tarczy herbowej. (Rys. 2)

Rysunek 2. Herb Gminy Pasym

Źródło: *Urząd Miasta i Gminy Pasym*

Siedzibą samorządu gminnego, centrum życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego jest Pasym. Miasto Pasym zlokalizowane jest przy drodze krajowej nr 53 Olsztyn – Ostrołęka. Ruch przelotowy, jaki przynosi ta droga, nie ma wpływu na układ wewnętrzny Miasta Pasym. Przez południowo – zachodnie obrzeża miasta przebiega linia kolejowa Olsztyn – Szczytno. Pasym i okolica ma liczne połączenie komunikacyjne - drogę krajową i linię kolejową z większymi miastami: Szczytno (17 km), Olsztyn (30 km), Mrągowo (65 km), Nidzica (43 km), Warszawa (200 km).

Miasto w swych granicach administracyjnych posiada wiele atrakcji takich jak liczne zabytki, tereny wypoczynkowe i rekreacyjne leżące nad wyjątkowym jeziorem Kalwa. Teren miasta Pasym wchodzi w skład obszaru Zielonych Płuc Polski. Fakt ten wymusza przestrzeganie zasad ekorozwoju. Potencjałem rozwojowym Pasymia są niezagospodarowane dotąd tereny o znacznej powierzchni, leżące w obrębie miasta. Historia jednego z najstarszych miast na Mazurach sięga 1336 r. W roku 1386 Pasym uzyskał prawa miejskie.

Pasym posiada unikalny układ architektoniczno - urbanistyczny z fragmentami średniowiecznych murów obronnych oraz wieży obronnej. Pasym nazywany jest również miastem czterech wież: wieża kościoła ewangelickiego, wieża kościoła katolickiego, wieża ciśnień oraz wieża odrestaurowanego ratusza miejskiego.

Na terenie Gminy znajduje się 19 miejscowości, w tym jedno Miasto – Pasym oraz 14 sołectw.

Organem wykonawczym jest Burmistrz, który kieruje bieżącymi sprawami miasta i gminy oraz reprezentuje ją na zewnątrz. Burmistrz wykonuje uchwały Rady Miejskiej i realizuje zadania własne samorządu określone przepisami prawa.

2.2 Turystyka

Zabytkowa zabudowa miasta Pasym i walory przyrodnicze obszarów wiejskich oraz położenie gminy w strefie chronionego krajobrazu tworzą sprzyjające warunki dla rozwoju turystyki w tym agroturystyki i powiązanego z agroturystyką rolnictwa ekologicznego. Znaczącym elementem gospodarki gminy i atrakcją turystyczną jest rybołówstwo. Gospodarka rybacka prowadzona jest na wodach śródlądowych przez dzierżawców jezior: Kompanię Mazurską Pasym Sp. z o.o. oraz Polski Związek Wędkarski w Warszawie.

Szczególnie sprzyjające rozwojowi turystyki są korzystne warunki naturalne i dobrze zachowane środowisko przyrodnicze i krajobrazowe, mały poziom zurbanizowania, czyste powietrze, duża lesistość terenów oraz liczne jeziora.

Gmina Pasym należy do Lokalnej Grupy Działania "Południowa Warmia" oraz Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich.

Miasto i gmina Pasym od wielu lat są miejscem powszechnej rekreacji i wypoczynku. Liczne miejscowości na terenie gminy posiadają status miejscowości letniskowych. Są to: Łysa Góra, Michałki, Miłuki, Leleszki, Krzywonoga, Grom, Pasym, Tylkowo. Walory krajobrazowe Pasymia: jeziora, lasy oraz czyste powietrze, przyciągają turystów z kraju i zagranicy.

Głównymi walorami turystyczno-rekreacyjnymi są jeziora, a wśród nich:

- Sasek Wielki o pow. 869,3 ha
- Kalwa o pow. 562 ha
- Košno o pow. 551,9 ha
- Leleskie o pow. 423,5 ha
- Serwent o pow. 244,3 ha
- Gromskie o pow. 240 ha
- Dłużek o pow. 29 ha
- Kalwa Mała o pow. 10,8 ha

oraz liczne mniejsze jeziora: Krominek, Elganowiec, Okrągłe, Ząbrowa, Jegły. Jeziora bogate są w różne gatunki ryb: leszcze, szczupaki, okonie, płoć i inne.

Na terenie miasta i gminy Pasym turyści mają do dyspozycji szeroką gamę bazy noclegowej: ośrodki wypoczynkowe, gospodarstwa agroturystyczne, domki letniskowe oraz pola namiotowe. Na terenie gminy Pasym zarejestrowany jest jeden ośrodek kwalifikowany jako ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy. Jest to ośrodek wypoczynkowy „Kalwa” będący własnością firmy Energopol S.A z Warszawy. W ośrodku do dyspozycji turystów jest około 500 miejsc noclegowych. Poziom świadczonych usług można zakwalifikować jako wyższy niż średni.

Do zalet wszystkich miejsc wypoczynkowych w gminie Pasym należy zaliczyć bezpośrednie położenie nad dużymi jeziorami oraz bardzo dobre warunki naturalne dla wypoczynku i rekreacji.⁶

3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

3.1. Sfera społeczna

Zagadnienia dotyczące rozwoju sfery społecznej nabierają w dzisiejszych czasach szczególnego znaczenia, gdyż jakość kapitału ludzkiego warunkuje tempo rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych jednostek terytorialnych. Perspektywa rozwoju poszczególnych ośrodków uzależniona jest od sytuacji demograficznej, tj. wielkości populacji, jej charakteru (struktura wieku, płci, zawodowa), a także różnego rodzaju trendów demograficznych. Są to istotne determinanty świadczące o potencjale rozwojowym i inwestycyjnym. Innymi, równie istotnymi kwestiami poruszonymi w części społecznej diagnozy są: edukacja, kultura, ochrona zdrowia i opieka medyczna, pomoc społeczna, sport i rekreacja oraz aktywność obywatelska mieszkańców. Podjęcie działań ukierunkowanych na wzmocnienie integracji społecznej jest priorytetem z punktu widzenia rozwiązywania powszechnie występującego problemu ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.

⁶ Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego miasta i gminy Pasym

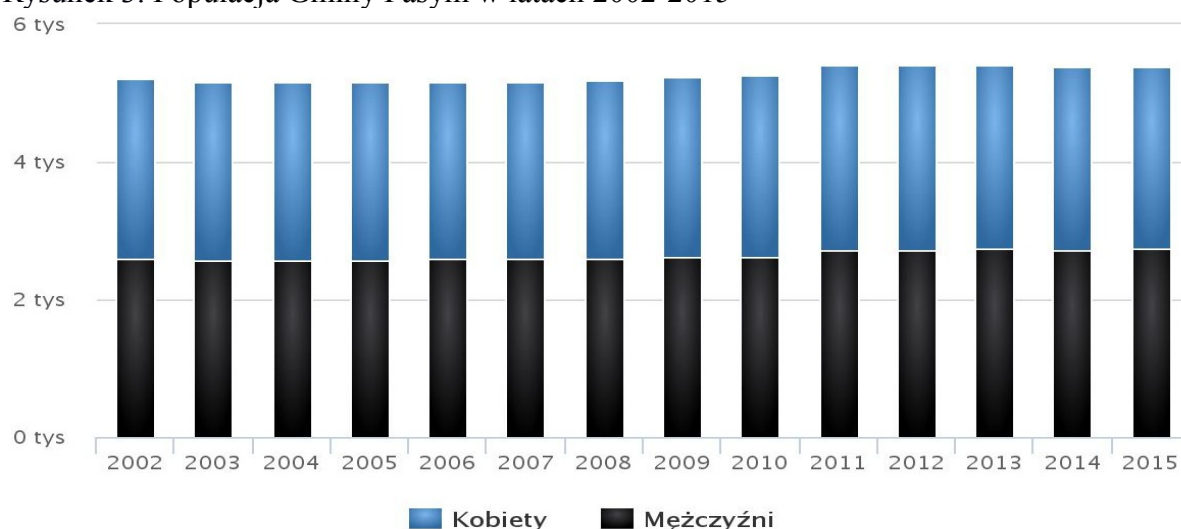
3.1.1. Ludność

Analiza struktury demograficznej jest niezwykle istotna w kontekście dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Pasym, ponieważ determinuje skalę i rodzaj potrzeb mieszkańców. Według danych Urzędu Miasta i Gminy na koniec roku 2015 na terenie gminy zamieszkiwało 5390 osób.

W latach 2002-2015 liczba mieszkańców zmalała o 3,7%. Średni wiek mieszkańców to 37,7 lat i jest nieznacznie niższy od średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz niższy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Wśród liczby mieszkańców gminy przeważają kobiety – 50,04%, zaś mężczyźni stanowią 49,96% mieszkańców. (Rys. 3)

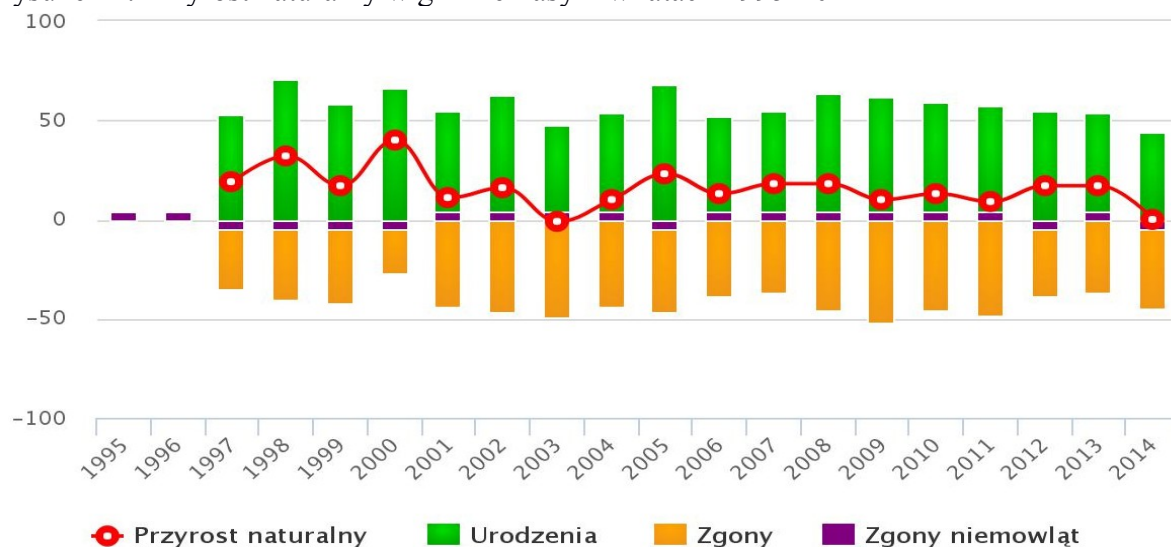
Rysunek 3. Populacja Gminy Pasym w latach 2002-2015

Źródło: www.polskawliczbach.pl

Dynamika zmian liczby ludności określonych jednostek terytorialnych, kształtowana jest pod wpływem dwóch procesów demograficznych – przyrostu naturalnego oraz ruchu migracyjnego (głównie zarobkowa). Gminę Pasym cechuje dodatni przyrost naturalny, wynoszący „5” w roku 2015. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat zmalała liczba urodzeń. W roku 2011 liczba urodzeń na terenie gminy wyniosła 57, zaś w roku 2015 już tylko 50, co oznacza spadek o 12%. Natomiast zwiększyła się liczba zgonów, która w ostatnim roku kalendarzowym na terenie gminy wyniosła 45. (Rys. 4)

Rysunek 4. Przyrost naturalny w gminie Pasym w latach 1995-2014

Źródło: www.polskawliczbach.pl

W 2014 roku zarejestrowano 51 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 57 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wyniosło dla gminy Pasym -6. W tym samym roku jedna osoba zameldowała się z zagranicy oraz zarejestrowano 3 wymeldowania za granicę Polski- daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące -2.

Szczególną uwagę należy zwrócić na strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku. Zarówno w ujęciu krajowym, regionalnym, jak i lokalnym obserwuje się od początku XXI w. systematyczny spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Skutkiem zachodzenia powyższych zmian jest proces starzenia się społeczeństwa.(Tab. 2)

Tabela 2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Gminie Pasym na koniec 2015 r.

Grupa wiekowa	Liczba osób
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	1069
Ludność w wieku produkcyjnym	3516
Ludność w wieku poprodukcyjnym	805

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Pasym

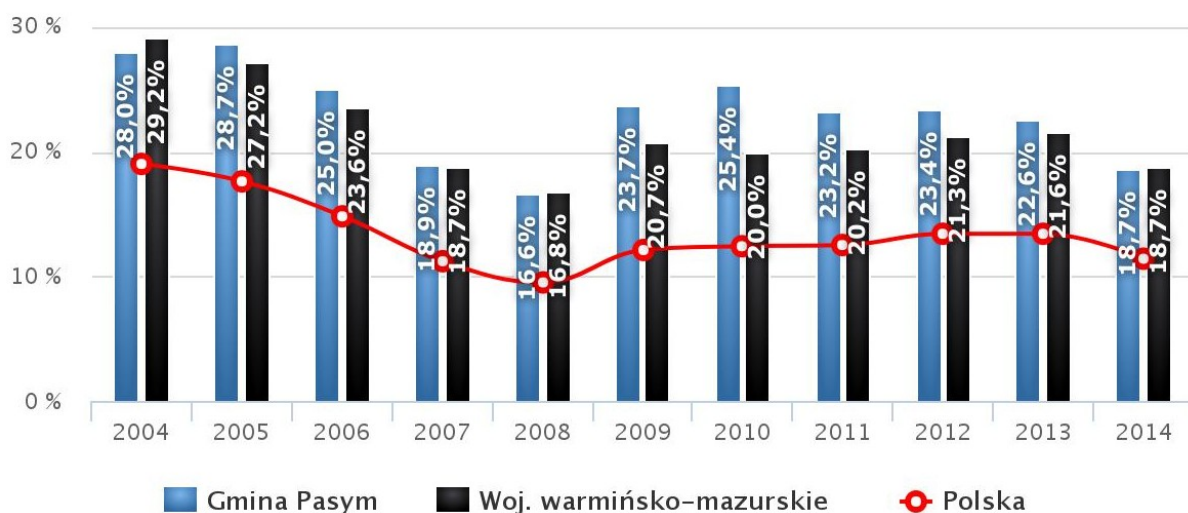
W 2015 roku na terenie gminy osoby w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) stanowiły 19,83%. Udział niniejszej grupy wiekowej kształtował się na poziomie wyższym niż średnia województwa warmińsko-mazurskiego (18,54%). Podobnie kształtowała się sytuacja w grupie w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat). W 2015 roku odsetek tej grupy wiekowej wyniósł 65,23% i był wyższy od średniej województwa wynoszącej na koniec roku 63,72%. Natomiast wzrósł odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Udział najstarszej grupy wiekowej w strukturze ludności gminy Pasym wyniósł 14,94% wszystkich mieszkańców gminy i był wyższy, niż średnia województwa, która na koniec 2014 roku wyniosła 17,74%.

3.1.2. Bezrobocie

Stan lokalnej gospodarki odzwierciedla miejscowy rynek pracy, który dostarcza również informacji o poziomie i jakości życia oraz sytuacji materialnej mieszkańców zamieszkujących obszar gminy. Niekorzystnym wyróżnikiem lokalnego rynku pracy jest bezrobocie. Jego wysoki poziom powoduje duże obciążenie jednostek samorządowych w obszarze pomocy społecznej, jak również generuje występowanie negatywnych zjawisk społecznych.

W gminie Pasym na koniec grudnia 2015 roku było zarejestrowanych 281 bezrobotnych osób, w tym kobiety stanowiły 52,31%. Statystyki dotyczące bezrobocia są zniekształcone i w pewnym stopniu nieprawidłowo oszacowane ze względu na występowanie bezrobocia utajonego. Ten czynnik, jest z kolei równoważony przez pracę "na czarno" oraz emigrację zarobkową mieszkańców (przy jednoczesnym zameldowaniu na terenie gminy). (Rys. 5)

Rysunek 5. Struktura bezrobocia na terenie gminy Pasym w latach 2004-2014

Źródło: www.polskawliczbach.pl

Biorąc pod uwagę strukturę wiekową osób bezrobotnych w gminie znaczną przewagę mają ludzie młodzi. Na koniec roku 2015 wśród osób zarejestrowanych jako bezrobotne 45% stanowiły osoby pomiędzy 18 a 34 rokiem życia. W kolejnych grupach wiekowych odsetek ten jest niższy. Bezrobotni bez stażu pracy stanowią aż 14,9% ogółu bezrobotnych (42 osoby). Niepokojące są statystyki dotyczące czasu pozostawania bez pracy, 40 osób (14,23%) spośród grupy bezrobotnych pozostaje bez pracy dłużej niż 24 miesiące. Oznacza to, że osoby te są osobami długotrwale bezrobotnymi. Spośród grupy osób bezrobotnych aż 117 osób (41%) pozostaje bez pracy w okresie do trzech lat.

3.1.3. Ubóstwo

Jednymi z najważniejszych informacji decydujących o zakresie prowadzenia działań rewitalizacyjnych jest prawidłowe rozpoznanie problemów społecznych. Na obszarze gminy Pasym funkcjonuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który realizuje zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej. Zgodnie z danymi Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na koniec 2015 roku na terenie gminy Pasym z pomocy społecznej korzystało łącznie 388 rodzin. Najczęstszymi powodami udzielania świadczeń pomocowych

była długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.

Poniższa tabela przedstawia powody udzielenia pomocy i wsparcia rodzinom na terenie gminy Pasym w ostatnich trzech latach kalendarzowych.(Tab. 3)

Tabela 3. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie gminy Pasym według powodów przyznawania tej pomocy

Powody przyznania pomocy społecznej	2013	2014	2015
Długotrwała lub ciężka choroba	172	187	187
Bezrobocie	189	184	163
Ubóstwo	134	102	170
Niepełnosprawność	140	149	138
Potrzeba ochrony macierzyństwa	121	114	100
Inne	127	120	88

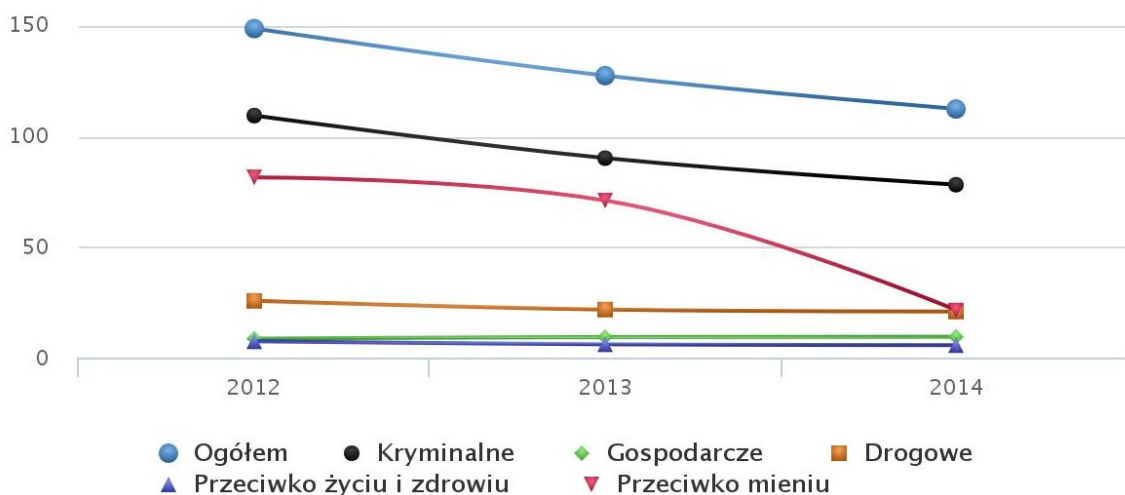
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Pasymiu

Najczęstszym powodem udzielania przez MGOPS pomocy i wsparcia jest długotrwała lub ciężka choroba oraz bezrobocie. Liczba rodzin korzystających z pomocy z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby na przestrzeni ostatnich trzech lat utrzymuje się na wysokim, niezmiennym poziomie. Podobna sytuacja dotyczy pomocy udzielanej z tytułu bezrobocia. Średnio około 180 rodzin w ciągu roku korzysta z pomocy MGOPS z tytułu bezrobocia. W ostatnim roku kalendarzowym liczba rodzin korzystających z pomocy z tego tytułu nieco zmalała, jednakże wciąż jest to wysoka liczba.. Nieco mniej, ale również stosunkowo dużo rodzin korzysta z pomocy udzielanej z tytułu ubóstwa i niepełnosprawności. W roku 2015 z tytułu ubóstwa udzielono pomocy 170 rodzinom, natomiast z powody niepełnosprawności 138 rodzinom. Również dużo rodzin korzysta z pomocy z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa.

3.1.4. Przestępczość

Jedną z ważniejszych potrzeb społecznych wpływających na standard życia jest potrzeba poczucia bezpieczeństwa. Wszelkie uwarunkowania, które mają wpływ na obniżenie poczucia bezpieczeństwa powinny być eliminowane. Jednym z celów polityki społecznej jest przywrócenie i/lub zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Na przestrzeni kilku ostatnich lat na terenie gminy Pasym zanotowano spadek liczby odnotowanych przestępstw.(Rys. 6)

Rysunek 6. Przestępstwa stwierdzone (oszacowane) na terenie Gminy Pasym w latach 2012-2014

Źródło: www.polskawliczbach.pl

W latach 2012-2014 liczba przestępstw na terenie gminy nieznacznie zmalała. W roku 2012 odnotowano 149 przestępstw, w roku 2013 – 127, zaś w roku 2014 – 112 przestępstw. Na przestrzeni ostatnich lat najczęściej dopuszczano się przestępstw kryminalnych. W roku 2015, w odniesieniu do lat poprzednich, nieznacznie zmieniły się statystyki Policji w zakresie popełnianych przestępstw na terenie gminy Pasym w stosunku do lat poprzednich. W 2015 roku dopuszczono się 129 przestępstw stwierdzonych, z czego najczęściej dopuszczano się kradzieży. Wykroczenia stanowiły blisko 25% wszystkich interwencji policyjnych. (Tab. 4)

Tabela 4. Przestępstwa odnotowane na terenie gminy Pasym w 2015 r. w podziale na kategorie

Kategoria przestępstw	Liczba odnotowanych przestępstw na terenie Gminy Pasym w roku 2015
Kryminalne	62
Gospodarcze	2
Drogowe	11
Przeciwko życiu i zdrowiu	0
Przeciwko mieniu	54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Posterunku Policji w Pasymiu

3.1.5. Edukacja

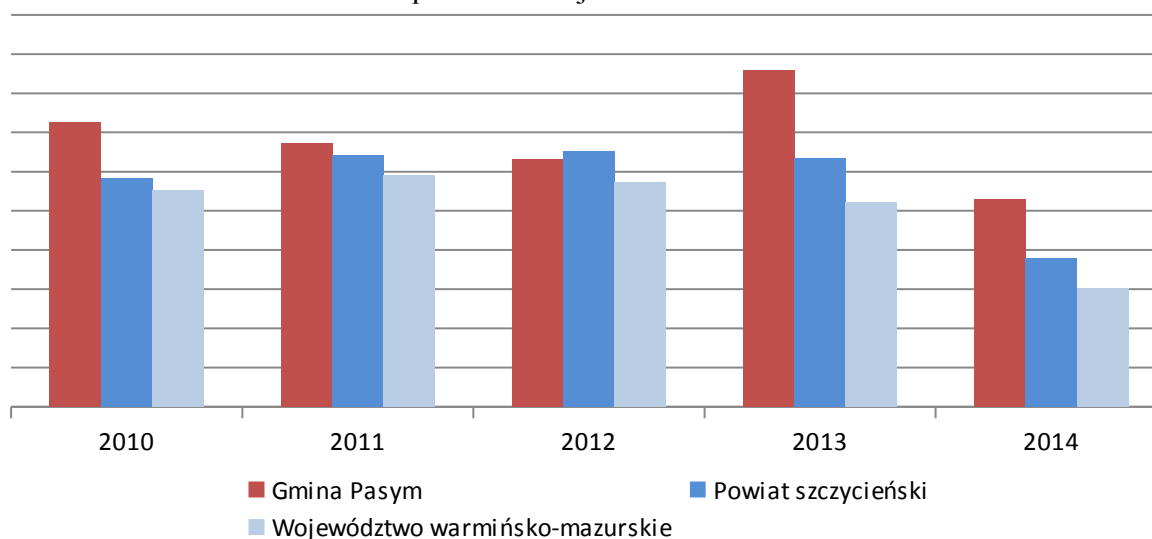
Jednym z podstawowych celów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego jest zapewnienie dostępu do edukacji. Wiedza, kwalifikacje i umiejętności zawodowe są czynnikami warunkującymi rozwój społeczny a co za tym idzie wzrost gospodarczy.

W granicach administracyjnych Pasymia funkcjonuje obecnie 4 placówki oświatowe, w tym jedno przedszkole publiczne, 2 szkoły podstawowe oraz jeden zespół szkół w skład, którego wchodzi szkoła podstawowa i gimnazjum.

Jednym z mierników stosowanych do badania poziomu edukacji jest wskaźnik skolaryzacji. Stopa skolaryzacji to odsetek osób uczących się obliczany w stosunku do liczby ludności w określonym przedziale wiekowym.

Współczynnik skolaryzacji brutto szkół podstawowych w gminie Pasym na koniec roku 2014 wyniósł 96,59%. Pod względem odsetka osób uczących się w wieku 7-12 (szkolnictwo podstawowe) współczynnik skolaryzacji jest wyższy o trzy punkty procentowe, od współczynnika skolaryzacji dla powiatu i blisko cztery punkty od województwa. Współczynnik skolaryzacji dla szkół podstawowych z obszaru gminy utrzymuje się na dość wysokim poziomie. W roku 2013 współczynnik skolaryzacji dla gminy Pasym wyniósł 103,15%. W roku 2014 wynosił 96,59%. Współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych na terenie gminy Pasym został przedstawiony na poniższym wykresie. (Rys. 7)

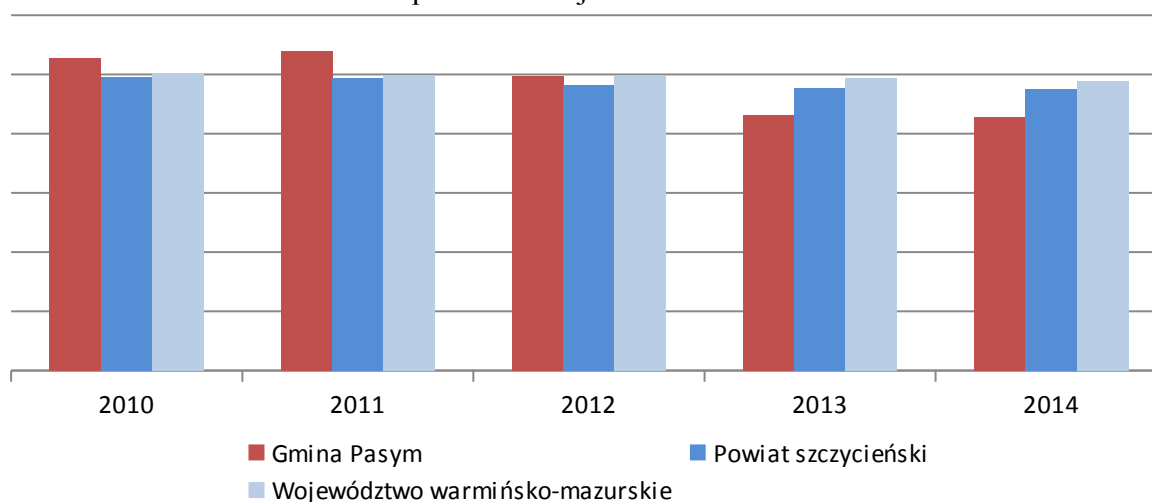
Rysunek 7. Szkolnictwo podstawowe na terenie gminy Pasym – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie gminy Pasym funkcjonuje jedno gimnazjum, które znajduje się na terenie Pasymia. Współczynnik skolaryzacji brutto obliczony dla gimnazjum na koniec roku 2014 wyniósł 85,57%. Wskaźnik ten, na koniec roku 2014, był znacznie niższy niż współczynnik dla porównywalnych jednostek tj. powiatu i województwa. Zgodnie z danymi GUS na koniec roku 2014 wskaźnik skolaryzacji dla szkolnictwa gimnazjalnego w powiecie szczycieńskim wyniósł 94,91% oraz w województwie warmińsko-mazurskim 97,60%. Poniższy rysunek 8 prezentuje poziom wskaźnika skolaryzacji dla gimnazjum w gminie Pasym w latach 2010-2014.

Rysunek 8. Szkolnictwo gimnazjalne na terenie Gminy Pasym – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Drugim miernikiem poziomu edukacji są wyniki sprawdzianów kończących poszczególne szczeble nauki, tj. szkołę podstawową oraz gimnazjum. W roku 2015 w gminie Pasym do testu szóstoklasisty przystąpiło 65 uczniów. Egzamin na tym poziomie sprawdza wiedzę i umiejętności nabyte przez uczniów w odniesieniu do trzech przedmiotów, tj. języka polskiego, matematyki i języka obcego. Średni wynik testu szóstoklasisty w gminie w części I

to 65%, w tym z języka polskiego 71%, zaś z matematyki 59%. Część II testu, to język obcy nowożytny. Na terenie gminy wszyscy uczniowie zdawali język angielski. Średni wynik drugiej części sprawdzianu, to 76%. Poniższa tabela prezentuje wyniki sprawdzianu w gminie, na tle kraju, województwa oraz powiatu. (Tab. 5)

Tabela 5. Średni wynik egzaminu szóstoklasisty w Gminie Pasym w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu.

Jednostka terytorialna	Język polski	Matematyka	Język angielski
Kraj	73%	61%	78%
Województwo warmińsko-mazurskie	71%	59%	75%
Powiat szczycieński	70%	59%	73%
Gmina Pasym	71%	59%	76%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łomży

O poziomie kształcenia na terenie gminy Pasym świadczą również wyniki egzaminu gimnazjalnego. W roku 2015 w gminie Pasym do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło 57 uczniów. Egzamin na tym poziomie sprawdza wiedzę uczniów z 3 odrębnych części: humanistycznej, matematyczno-przyrodniczej oraz językowej. Na część humanistyczną składają się zadania z zakresu języka polskiego oraz historii i wiedzy o społeczeństwie. Średni wynik uzyskany przez gimnazjalistów z części humanistycznej wyniósł w gminie Pasym 58,5%, zaś w części matematyczno-przyrodniczej 43%. W przypadku części językowej 41 uczniów zdawało egzamin z języka angielskiego, uzyskując w części podstawowej średnio 49% punktów, zaś 16 uczniów zdawało język niemiecki, zdobywając średnio 61% punktów. Poniższa tabela prezentuje wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Pasym na tle kraju, województwa oraz powiatu. (Tab. 6)

Tabela 6. Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w Gminie Pasym w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu.

Jednostka terytorialna	Część humanistyczna	Część matematyczno-przyrodnicza	Język angielski
Kraj	63%	49%	67%
Województwo warmińsko-mazurskie	61,5%	47,5%	63%
Powiat szczycieński	60,5%	47,5%	57%
Gmina Pasym	58,5%	43%	49%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łomży

3.1.6. Życie publiczne

Istotnym wskaźnikiem aktywności obywateli jest frekwencja wyborcza. Gmina Pasym pod względem uczestnictwa mieszkańców w wyborach powszechnych notuje zazwyczaj zbliżone wyniki do średniego wyniku w powiecie. Analizie poddano ostatnie wybory prezydenckie, parlamentarne i samorządowe. Największym zainteresowaniem cieszyły się dotąd wybory samorządowe, mieszkańcy gminy chętnie brali w nich udział. Frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych wyniosła 59,66%. (Tab. 7)

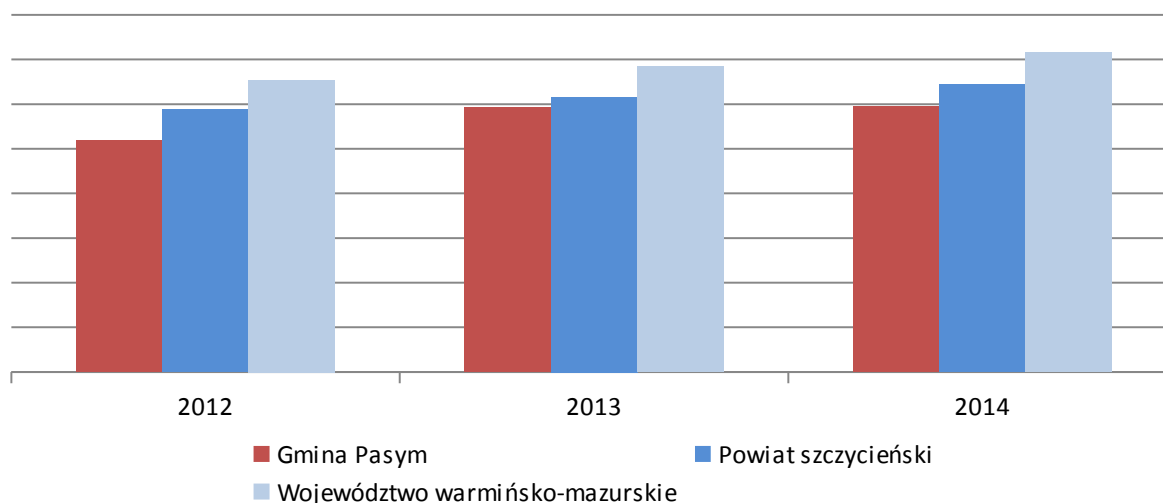
Tabela 7. Frekwencja w ostatnich wyborach parlamentarnych, prezydenckich oraz samorządowych w Gminie Pasym, na tle kraju, województwa i powiatu.

Jednostka terytorialna	Wybory parlamentarne	Wybory prezydenckie	Wybory samorządowe
Kraj	50,92%	55,34%	47,21%
Województwo warmińsko-mazurskie	42,32%	48,09%	46,93%
Powiat szczycieński	40,30%	47,35%	52,26%
Gmina Pasym	36,62%	44,13%	59,66%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Drugim, równie istotnym, czynnikiem obrazującym aktywność społeczną mieszkańców jest liczba organizacji pozarządowych. Gmina Pasym odznacza się małą liczbą organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 osób w skali powiatu i województwa (Rys. 9)

Rysunek 9. Liczba organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych) na 1000 mieszkańców w gminie Pasym na tle powiatu i województwa w latach 2012-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na koniec roku 2015 na terenie gminy Pasym działało 14 organizacji pozarządowych (Tab. 8)

Tabela 8. Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Pasym

L.p.	Nazwa stowarzyszenia	Adres siedziby
1	Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Pasymskiej "KALWA" ks. Witold Twardzik	ul. Rynek10A, 12-130 Pasym
2	Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Aktywności Mieszkańców Mazurskiej Wsi Grom	Grom 15, 12-130 Pasym
3	Pasymskie Bractwo Sportowe	ul. Polna 51/3, 12-130 Pasym

4	Ludowy Klub Sportowy "BŁĘKITNI"	ul. Sportowa 1, 12-130 Pasym
5	Stowarzyszenie na rzecz pomocy ofiarom wypadków komunikacyjnych "SOS pierwsze pięć minut"	ul. Pocztowa 14, 12-130 Pasym
6	Stowarzyszenie Pomocy Społecznej "Otwarte drzwi"	ul. Dworcowa 29, 12-130 Pasym
7	Ochotnicza Straż Pożarna w Pasymiu	ul. Pocztowa 14, 12-100 Pasym
8	Ochotnicza Straż Pożarna w Gromie	Grom 15, 12-130 Pasym
9	Ochotnicza Straż Pożarna w Jurgach	Jurgi 15, 12-130 Pasym
10	Koło Łowieckie „Świt” w Pasymiu	ul. Warszawska 9, 12-130 Pasym
11	Uczniowski Klub Sportowy GIM-PASYM	ul. Jana Pawła II 4, 12-130 Pasym
12	Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy KALWA	ul. Jana Pawła II 4, 12-130 Pasym
13	Stowarzyszenie MOTYLKOWO	Tylkowo 1, 12-130 Pasym
14	Stowarzyszenie Rodzina Polska	Tylkowo 44A/2, 12-130 Pasym
15	Polskie stowarzyszenie profesjonalnych facylitatorów FACYLITATORZY.PL	Siedliska 12, 12-130 Pasym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Pasym

3.2. Sfera gospodarcza

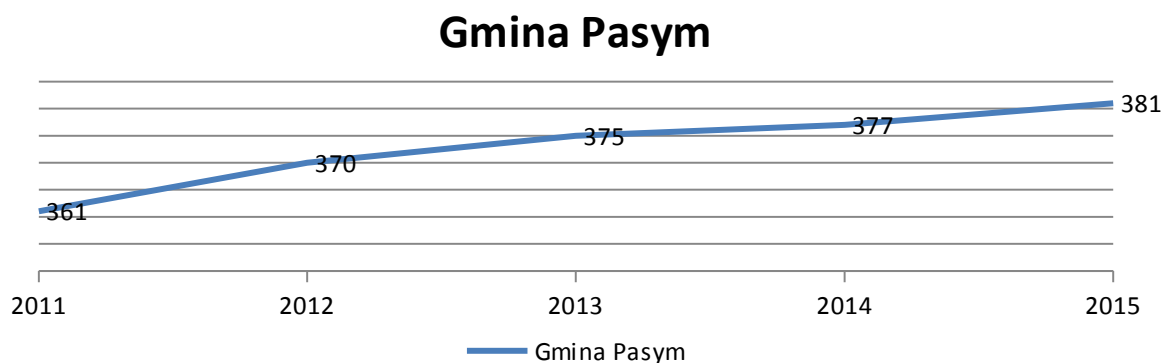
Charakter procesów kształtujących sferę gospodarczą wpływa na dynamikę rozwoju społeczno-ekonomicznego różnych jednostek osadniczych. Powyższa zależność jest szczególnie zauważalna na szczeblu lokalnym. Zjawiska i przemiany gospodarcze w znacznym stopniu determinują kierunek oraz dynamikę rozwoju w pozostałych sferach.

3.2.1. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007)

Gmina Pasym charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem uprzemysłowienia. Wśród podmiotów gospodarczych aktywnych na terenie gminy dominuje sektor prywatny. Większość podmiotów produkcyjnych stanowią zakłady przetwarzające surowce pochodzenia miejscowego takie jak: drewno i kruszywa. Na bazie pokładów kruszywa funkcjonuje kopalnia surowców mineralnych w Rusku Wielkim oraz cegielnia w Pasymiu. Większość zakładów usługowych i handlowych rozlokowana jest w mieście Pasym.

W roku 2015 na terenie gminy Pasym funkcjonowało 381 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, co stanowiło 12,5% ogółu jednostek gospodarczych z terenu powiatu szczycieńskiego. Wśród ww. podmiotów gospodarczych aż 308, to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Przedsiębiorcy ci stanowią ponad 78,83% wszystkich jednostek gospodarczych w gminie.(Rys. 10).

Rysunek 10. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Pasym w latach 2011–2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W strukturze branżowej podmiotów gospodarki na terenie gminy Pasym dominują podmioty zajmujące się budownictwem (PKD 2007 Sekcja F). Względnie dużo podmiotów prowadzi działalność w ramach sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów) oraz Sekcji H (Transport i gospodarka magazynowa). (Tab. 9)

Tabela 9. Struktura podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Pasym według poszczególnych sekcji PKD 2007 w roku 2015

Sekcja PKD 2007		Liczba podmiotów	
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	30	
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	1	
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	33	
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2	
Sekcja F	Budownictwo	93	
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	67	
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	34	
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i	16	

	usługami gastronomicznymi	
Sekcja J	Informacja i komunikacja	1
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	9
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	7
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	14
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	11
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	5
Sekcja P	Edukacja	9
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	12
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7
Sekcja S i T	Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	29
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Pasym charakteryzuje się zróżnicowaną strukturą branżową gospodarki lokalnej. Udział poszczególnych sektorów gospodarki jest zbliżony do struktury wyróżniającej województwo warmińsko-mazurskie oraz powiat szczycieński.

3.2.2. Najważniejsi pracodawcy

Do grupy najważniejszych (zatrudniających największą liczbę pracowników) pracodawców na terenie gminy Pasym należą:

- Quercus Sp. z o. o.,
- Xella Polska Sp. z o. o.,
- „PICARO” Tadeusz Piórkowski ,
- „Novum” Wyposażenie Placów Zabaw Sławomir Chmieliński,

- Kompania Mazurska Sp. z o. o.,
- „Folipak” Jadwiga Źródlewska,
- Urząd Miasta i Gminy Pasym,
- Instytucje oświatowe.

3.3. Sfera środowiskowa

Rozwój społeczno-gospodarczy wspólnot samorządowych ściśle powiązany jest ze stanem środowiska naturalnego. Zależność pomiędzy wybranymi czynnikami geograficznymi a rozwojem społeczno-ekonomicznym, ukazuje wpływ walorów naturalnych danego obszaru na aktywność gospodarczą człowieka. Rozmieszczenie działalności produkcyjnej w przestrzeni ma swoje odzwierciedlenie w terytorialnym zróżnicowaniu elementów środowiska przyrodniczego. Możliwości oraz indywidualność obszarów kształtowana jest pod wpływem wybranych czynników geograficznych. Z jednej strony określone warunki środowiskowe wpływają na konieczność ponoszenia znacznie większych nakładów inwestycyjnych i produkcyjnych, z drugiej strony niektóre aspekty związane z ochroną środowiska naturalnego utrudniają rozwój niektórych działalności, jednocześnie ułatwiają podejmowanie innych aktywności.

3.3.1. Stan środowiska

Głównymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi gminy są jeziora, lasy, zróżnicowane ukształtowanie terenu, brak przemysłu i słaby stopień urbanizacji. Cały obszar znajduje się w strefie chronionego krajobrazu, co stwarza odpowiednie wymogi użytkowania tych terenów, a w szczególności stosowania rozwiązań architektonicznych nawiązujących do cech regionalnych harmonizujących z otoczeniem.

Wyróżniającymi się elementami w środowisku przyrodniczym na terenie Gminy Pasym są rezerwaty przyrody „Kośno” i „Sołtysek”, użytek ekologiczny „Obiekt Stawowy Tylkowo”, obszary chronionego krajobrazu oraz obszary Natura 2000. Na terenie gminy nie ma pomników przyrody.

Rezerwaty przyrody

- **Rezerwat przyrody Jezioro Kośno** – rezerwat krajobrazowy utworzony w 1982 r. (MP nr 25, poz. 234) w celu zachowania swoistych cech krajobrazu pojeziernego, w tym znacznych powierzchni leśnych z leżącym w ich obrębie jeziorem Kośno z typową dla Pojezierza Olsztyńskiego roślinnością wodną. Jest położony na granicy gmin Pasym i Purda pomiędzy miejscowościami Łajs (gmina Purda) i Kośno. Rezerwat zajmuje powierzchnię 1232,85 ha, z czego 592,21 ha stanowią lasy, a 569,19 ha – wody. Jezioro Kośno leży w krajobrazie morenowym; jego brzegi są w większości strome i wąskie, jedynie w północnej części płaskie lub łagodnie wzniesione. Jezioro o pow. 551 ha powierzchni typu mezotroficznego należy do grupy najgłębszych jezior Pojezierza Olsztyńskiego (głębokość do 44,5 m). Jest to jezioro wydłużone o osi skracającej z północy na południowy zachód, a także przepływowe: połączone strumieniem z jeziorem Oreczek i Łajskim. Na wschodnim brzegu w jego części środkowej znajduje się ujście

potoku Kalwa, który doprowadza tu wody z jeziora Kalwa. Z północnego krańca jeziora wypływa rzeka Kośna. Jezioro otaczają duże powierzchnie leśne. W rezerwacie występuje interesująca szata roślinna z różnorodnością zespołów roślinnych typowych dla Pojezierza Olsztyńskiego. Występuje tu większość zespołów wodnych i przybrzeżnych, a wśród nich zespoły rzęsy i spirodeli (zespół *Lemno-Spirodeletum polyrrhizae*), liczne zespoły ramienic (*Charetum contrariae*, *Ch. asperae*, *Ch. fragilis*, *Ch. rudis*), zespoły rdestnic (*Potamogetonum lucentis*, *P. perfoliati*), wywłócznika kłosowego (*Myriophyllum spicati*), grzybieni i grążeli (*Nupharo-Nymphaeetum albae*), a także liczne zespoły szuwarowe, m.in. trzcinowy, pałkowy i szuwarów turzycowych.⁷

- **Rezerwat przyrody Sołtysek** - położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w gminie Pasym, nadleśnictwie Korpele. Akt powołujący ukazał się w MP nr 36, poz. 293 Zarz. Nr 66 MLiPD z 20.06.1969 r. Powołany dla ochrony chamedafne północnej - rzadkiego reliktu glacialnego. Utworzony w 1969 r. rezerwat florystyczny Sołtysek zajmował dotychczas powierzchnię 10,47 ha. Zgodnie z zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (RDOŚ) w Olsztynie granice tego rezerwatu zostały poszerzone do 38,60 ha. Celem, jakiego ma służyć ten rezerwat przyrody, będzie już nie tylko - jak dotychczas - ochrona stanowisk reliktu epoki polodowcowej - modrzewnicy północnej (*Chamedafne calyculata*), ale również zachowanie cennego torfowiska wraz z przyległymi borami i lasami bagiennymi oraz stanowisk brzozy niskiej (*Betula humilis*), haczykowca błyszczącego (*Hamatocaulis vernicosus*) i innych zagrożonych gatunków roślin torfowiskowych. Sołtysek jest jednym ze 111 rezerwatów w woj. warmińsko-mazurskim.⁸

Użytki ekologiczne

- **„Obiekt Stawowy Tylkowo”** – położony jest w województwie warmińsko-mazurskim w gminie Pasym i zajmuje powierzchnię 194 ha. Powołany został na mocy Rozporządzenia Nr 92 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Obiekt Stawowy Tylkowo". Tylkowo stanowi ostoję wielu rzadkich gatunków ptaków wodno-błotnych.

Obszar chronionego krajobrazu

- **Puszcza Napiwodzko-Ramucka** – kompleks leśny o powierzchni 150 km², położony w województwie warmińsko-mazurskim pomiędzy Olsztynem, Olsztynkiem, Nidzicą, Szczytnem i Pasymiem, w powiatach: olsztyńskim, ostródzkim, nidzickim i szczyścieńskim. Jest to rozległy kompleks borów sosnowych o powierzchni 117319,9 ha. Puszcza znajduje się pod nadzorem Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie. Znajduje się tu ponadto wiele małych zbiorników wodnych, lecz oprócz nich występują tu także większe jeziora: Łańskie (1070 ha), Kośno (552 ha) i Omulew (549 ha). Wśród ssaków można tu spotkać m.in. łosia, jelenia szlachetnego, sarnę, dziką, borsuka, bobra europejskiego, wydrę, jenota, wilka. Od 2003 roku pojawiają się informacje o obserwowaniu rysia, w tym samicy z młodymi. Do tej pory oficjalne dane mówią, że ostatni raz rysia na tym terenie widziano pod koniec lat 80. XX wieku. Ponownie rysie przywędrowały tu z obszaru Puszczy Piskiej, co bezpośrednio związane jest z wichurą, która przeszła na terenie Puszczy Piskiej 4 lipca 2002 roku i zniszczyła kilkanaście tysięcy hektarów lasu, w tym naturalne ostoje tych kotów. Na bagnistych terenach terenach Lasów Napiwodzko-Ramuckich stwierdzono gniazdowanie 160 gatunków ptaków w tym wiele rzadkich gatunków, m.in.: bielik, rybołów, orlik krzykliwy,

7 www.encyklopedia.warmia.mazury.pl z dnia

8 www.wyborcza.pl z dnia 12.05.2013 r.

kania czarna, kania ruda, bocian czarny, dudek, kraska, cietrzew, derkacz, lelek, kropiatka, jastrząb, żuraw.

- **Puszcza Pojezierza Olsztyńskiego** – zajmuje powierzchnię 40 997,4 ha, położony jest na terenie powiatów olsztyńskiego i szczycieńskiego, w gminach Pasym, Dźwierzuty, Szczytno, Purda, Barczewo i Biskupiec. Akt prawny Uchwała Nr VIII/203/15 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 czerwca 2015r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Olsztyńskiego

Obszary Natura 2000

- **Natura 2000 Puszcza Napiwodzko - Ramucka** - obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) – Kod obszaru PLB PLB280007. Ostoja obejmuje część obszernego kompleksu leśnego w rejonie Nidzicy. Dominują w niej lasy iglaste porastające tereny o urozmaiconej rzeźbie. Najwyższe wzniesienie osiąga wysokość 220 m. n.p.m., a względne wysokości terenu mogą na niewielkiej przestrzeni osiągać różnicę nawet 50 m. obszar zasobny jest w nieduże bezodpływowe jeziora, których jest tu ok. 50 i torfowiska. Wśród jezior przeważają zbiorniki mezo- i eutroficzne, choć zdarzają się także jeziora dystroficzne. Obszar przecina dość bogata sieć cieków wodnych uchodzących do rzeki Omulwi, płynącej płytką, silnie zatorfioną doliną. Część cieków wodnych w północnej części ostoi zasila rzekę Łynę, a południowych - Orzyc. W dolinach rzek występują duże obszary torfowisk niskich i przejściowych. Wśród lasów przeważają różne odmiany borów, choć dominującym typem są bory świeże. Występują tu również niewielkie powierzchnie łąk, olsów i łęgów. Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej. Stwierdzono w niej występowanie przynajmniej 35 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 14 gatunków ptaków znajdujących się w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Do łęgów na tym terenie przystępuje co najmniej 1% krajowej populacji: bielika, błotniaka zbożowego, kani czarnej, kani rudej, orlika krzykliwego, rybołowa, trzmielojada, bąka, cietrzewia, rybitwy rzecznej, bociana czarnego, puchacza, kraski i muchołówki białoszyjej. Duże liczebności osiąga również bocian biały, błotniak stawowy, derkacz, żuraw i zimorodek. Ostoja obejmuje część obszernego kompleksu leśnego w rejonie Nidzicy. Dominują w niej lasy iglaste porastające tereny o urozmaiconej rzeźbie.

3.3.2. Analiza składników środowiska

Gleby

Gleby na terenie powiatu szczycieńskiego, w tym również na terenie gminy Pasym, zostały ukształtowane przez zlodowacenia. W wyniku oddziaływania wielu czynników glebotwórczych, na tym terenie spotyka się najczęściej gleby piaszczyste, choć spore fragmenty terenu powiatu zajmują również gleby pochodzenia organicznego, w większości torfowe, a także murszowe i mułowo-glejowe bielcowe i brunatne. Gleby na tym obszarze zalicza się do gleb lekkich, słabo zbielicowanych, wytworzonych na glinach i piaskach. Ponad 55% gleb powiatu, to gleby klasy V i VI. Ogólnie można stwierdzić, że jakość gleb pod względem przydatności dla rolnictwa, należy ocenić jako dużo poniżej średniej województwa.⁹ Do najlepszych gleb na terenie gminy Pasym – z punktu widzenia rolnictwa należą gleby brunatne (IV i V klasa bonitacyjna).

Wody podziemne i powierzchniowe

⁹ PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA dla Powiatu Szczycieńskiego na lata 2010-2013 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2014-2017

Na terenie powiatu szczycieńskiego przebiega wododział. Północna część (części gmin Jedwabno, Pasym i Dźwierzuty) należą do zlewni Zalewu Wiślanego, większa, południowa część powiatu należy do zlewni Wisły. Długość sieci rzecznej powiatu szczycieńskiego wynosi 623,6 km, a kanałów 144,7 km.

Stan powietrza atmosferycznego

W gminie Pasym, podobnie jak w całym województwie, głównymi źródłami zorganizowanej emisji zanieczyszczeń do atmosfery są procesy energetycznego spalania paliw oraz w znacznie mniejszym stopniu procesy technologiczne związane z przemysłem drzewnym, spożywczym czy przerobu surowców naturalnych.

Emisje energetyczne ze źródeł istniejących na terenie gminy, pochodzą z kotłowni osiedlowych i lokalnych, dostarczających ciepło dla potrzeb gospodarki komunalnej oraz kotłowni zakładowych, wytwarzających ciepło dla potrzeb lokalnego przemysłu.

Stopień zanieczyszczenia powietrza w powiecie szczycieńskim, wynikający z analizy kontrolnych badań prowadzonych przez Inspekcję Sanitarną, jak również przeprowadzane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w powiecie kontrole przestrzegania decyzji o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, wskazują na nieprzekraczanie norm dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń poza jednostkowymi, okresowymi przypadkami przekroczeń w niektórych źródłach emisji.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej niesie za sobą konieczność dostosowania kryteriów oceny stanu czystości powietrza do zasad ujętych w Ramowej Dyrektywie 96/62/EC na temat oceny i kontroli jego jakości.¹⁰

Gmina Pasym posiada opracowany i uchwalony „*Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla obszaru gmin położonych na terenie powiatu szczycieńskiego, mrągowskiego oraz nidzickiego*”.

Stan klimatu akustycznego

Klimat akustyczny środowiska w gminie Pasym kształtowany jest głównie przez hałas komunikacyjny, a w szczególności drogowy.

Przez teren gminy Pasym przebiega droga krajowa nr 53, co znacznie zwiększa natężenie hałasu komunikacyjnego wywołanego dużym natężeniem transportu kołowego. Wielkość oddziaływania zależy od natężenia, prędkości i struktury ruchu, tj. ilości pojazdów lekkich (osobowych i dostawczych) i ciężkich (ciężarowe z przyczepami i bez, ciągniki siodłowe, motocykle, autobusy i inne pojazdy samobieżne) oraz udziału pojazdów ciężkich w ruchu

¹⁰ Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego miasta i gminy Pasym

dobowym. Ważne są także parametry techniczne jezdni, takie jak szerokość pasa ruchu, rodzaj nawierzchni oraz względne położenie niwelety w stosunku do otoczenia. Uciążliwości związane z hałasem drogowym negatywnie wpływają na atrakcyjność terenów mieszkaniowych zlokalizowanych wzdłuż drogi krajowej.

W celu zmniejszenia niekorzystnego wpływu hałasu środowiskowego na stan zdrowia społeczeństwa konieczne jest podjęcie działań zmierzających do jego ograniczenia poprzez stosowanie zabezpieczeń akustyczno-budowlanych, właściwą lokalizację obiektów, odpowiednią organizację ruchu samochodów oraz poprawą nawierzchni dróg i stanu technicznego pojazdów.

Na analizowanym obszarze natężenie ruchu jest mniejsze niż średnia krajowa, co przekłada się na niższą emisję hałasu do środowiska. Przekroczenia w tym zakresie dotyczą w szczególności budynków zlokalizowanych w pobliżu ciągów drogowych – krajowych i wojewódzkich.¹¹

3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Układ przestrzenno-funkcjonalny miasta Pasym to złożony system powiązanych ze sobą zjawisk i procesów demograficznych, gospodarczych, infrastrukturalnych i ekonomicznych i społecznych, kształtowanych na przestrzeni lat. Do sfery przestrzenno-funkcjonalnej zalicza się następujące układy: pasmowy sieci osadniczej przedstawiający powiązania jednostki urbanistycznej z czynną działalnością człowieka, węzłowy związany z aktywnością gospodarczą, strefowy uzależniony od warunków i walorów środowiska naturalnego, oraz sieciowy przedstawiający powiązania infrastrukturalne (komunikacyjne i techniczne).

Gmina Pasym jest gminą miejsko-wiejską położoną w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie szczycieńskim. Graniczy z gminami: Dźwierzuty, Jedwabno, Szczytno i Purda.

Siedzibą władz gminy jest Miasto Pasym. Powierzchnia gminy wynosi 149,4 km², co stanowi zaledwie 7,73% powierzchni powiatu. W skład gminy wchodzi 19 miejscowości, w tym 19 sołectw.

11 PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA OBSZARU GMIN POŁOŻONYCH NA TERENIE POWIATU SZCZYCIEŃSKIEGO, MRĄGOWSKIEGO ORAZ NIDZICKIEGO

Rysunek 11. Położenie Gminy Pasym na tle sąsiednich gmin.

Źródło: www.osp.org.pl

Sołectwa:

Dybowo, Dźwierzuty, Elganowo, Grom, Grzegorzówki, Jurgi, Krzywonoga, Leleszki, Michałki, Narajty, Rusek Wielki, Rutki, Siedliska, Tylkowo.

3.4.1. Ochrona zdrowia

Ochrona zdrowia jest jednym z istotniejszych obszarów działań władz samorządowych gminy Pasym. W obliczu postępującego w Polsce negatywnego zjawiska, jakim jest starzenie się społeczeństwa, niezbędnym staje się zapewnienie odpowiedniej jakości opieki medycznej szczególnie dedykowanej osobom w wieku starszym. W ogólnym systemie opieki zdrowotnej funkcjonują następujące jednostki: szpitale, poradnie, specjalistyczne przychodnie lekarskie, a także ośrodki zdrowia.

Przychodnie na terenie Gminy Pasym

- **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarska "CENTRUM"** – świadczy usługi z zakresu podstawowej opieki medycznej z zakresu:
 - leczenie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej;
 - leczenie w domu pacjenta;
 - pomoc doraźna;
 - zapobieganie chorobom zakaźnym;

- zapobieganie chorobom niezakaźnym;
- medycyna pracy;
- oświata i promocja zdrowia.
- **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarska DEL-MED** - świadczy usługi z zakresu podstawowej opieki medycznej z zakresu:
 - leczenie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej;
 - pozostałe usługi pomocnicze;
 - opieka nad rodziną, matką i dzieckiem;
 - oświata i promocja zdrowia.

Na terenie gminy nie funkcjonują specjalistyczne przychodnie lekarskie oraz szpital. Aby wykonać badania specjalistyczne lub poddać się hospitalizacji, mieszkańcy zmuszeni są do wyjazdu do Szczytna, Olsztyna lub innych miast.

Na terenie gminy Pasym nie są prowadzone domy pomocy społecznej.

Aktywność sportowa

Rozwój kultury fizycznej i sportu na terenie gminy Pasym odbywa się głównie poprzez działalność szkół oraz aktywność Ludowego Klubu Sportowego „Błękitni Pasym”. Drużyna piłkarska LKS „Błękitni Pasym” angażuje w aktywność sportową ok. 80 osób, w tym dzieci i młodzież.

Poziom rozwoju kultury fizycznej bezpośrednio wiąże się z zasobami infrastruktury sportowej takimi jak sale gimnastyczne, boiska, baseny. Pełnowymiarową salą sportową dysponuje Zespół Szkół w Pasymiu (szkoła podstawowa i gimnazjum). Na terenie gminy nie ma boisk wielofunkcyjnych oraz boiska do piłki nożnej o wym 30x60 m ze sztuczną nawierzchnią. Brak infrastruktury sportowej nie jest jednak przeszkodą w osiągnięciu dobrych wyników przez uczestników z terenu gminy Pasym w zawodach różnych dyscyplin sportowych rozgrywanych na szczeblach gminnych i powiatowych.

Na terenie gminy Pasym zorganizowane są ścieżki rowerowe np. wokoło jeziora Kalwa, które w sezonie turystycznym cieszą się dużym zainteresowaniem zarówno turystów przyjezdnych jak również ludności miejscowej.

W okresie zimowym w sali gimnastycznej organizowane są lokalne rozgrywki amatorskich drużyn piłki siatkowej, tenisa stołowego. Na terenie gminy, w ośrodku wypoczynkowym Kalwa, czynny jest przez cały rok basen pływacki, siłownia i kręgielnia.

3.4.2. Infrastruktura kulturalna

Aktywność mieszkańców w sferze kulturalnej oraz jakość i ilość placówek kulturalnych łącznie z liczbą imprez organizowanych na terenie jednostki samorządowej, przesądza o poziomie i jakości życia mieszkańców. Atrakcyjność osadnicza danego miejsca

weryfikowana jest przez jakość usług kulturalnych i bogactwo oferty kulturalnej. Wysoka aktywność instytucji i środowisk związanych z kulturą stwarza możliwości wyboru oferty spędzania czasu wolnego, jednocześnie umożliwiając rozwój osobisty, podtrzymanie pasji oraz zainteresowań.

Działalność kulturalną z ramienia gminy prowadzi i organizuje Miejski Ośrodek Kultury w Pasymiu.

Podstawowym zadaniem MOK jest wspieranie naturalnych dążeń społeczności lokalnej do udziału w życiu kulturalnym i rekreacji poprzez współdziałanie ze społecznością lokalną w organizowaniu rozrywki i wypoczynku na obszarze miasta i gminy Pasym jak również proponowanie form zagospodarowania czasu wolnego sprzyjające rozwojowi człowieka.

Działania MOK obejmują m.in:

- tworzenie warunków organizacyjnych do rozpoznawania, zaspakajania potrzeb i zainteresowań w dziedzinie kultury;
- zabezpieczenie i rozwój otrzymanej bazy materialnej;
- integracja środowisk i ośrodków życia kulturalnego, rozrywki, rekreacji i wypoczynku;
- rozwijanie i popularyzacja dokonań osób, grup i zespołów w poszczególnych działaniach;
- pozyskiwanie społeczeństwa do aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz współtworzenie jej wartości;
- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspakajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych;
- kształtowanie wzorów uczestnictwa w kulturze;
- edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę;
- tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowań wiedzą i sztuką;
- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochronę i udostępnianie dóbr kultury;
- tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, rękodzieła ludowego i artystycznego;
- współpracę ze środowiskami twórczymi, instytucjami kultury, instytucjami turystycznymi, sportowymi, szkołami, stowarzyszeniami, związkami emerytów i innymi organizacjami pozarządowymi;
- dokształcanie i doskonalenie pracowników oraz instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego.

Zorganizowana działalność MOK:

- Koło plastyczne - prowadzone przez instruktora etatowego, skupia dzieci oraz młodzież gimnazjalną i licealną w 4 grupach (23 osoby);
- Zespół śpiewaczy seniorów „Echo Pasymia” - prowadzony przez Panią Jadwigę Łęczek ;
- Koło informatyczne - skupia dzieci i młodzież gimnazjalną (2 grupy - 10 osób);
- Koło wokalne – taneczne - skupia dzieci oraz młodzież gimnazjalną w 2 grupach (16 osób);
- Klub seniora,
- Koło modelarskie.

Miejska Biblioteka Publiczna w Pasymiu jest samorządową instytucją kultury, której organizatorem jest Gmina Pasym. Biblioteka Główna mieści się przy ul. Jana Pawła II 4 . Biblioteka posiada jedną filię biblioteczną w miejscowości Grom.

Księgozbiór obu jednostek liczy ponad 21 tys. woluminów i jest stale uzupełniany. Oprócz książek w formie tradycyjnej, pilotażowo od 2016 prowadzona jest wypożyczalnia filmów i audiobooków. Biblioteka jest w pełni skomputeryzowana, z wykorzystaniem kodów kreskowych do wypożyczeń, katalogu on-line, zamawiania materiałów bibliotecznych odbywa się przez internet.

Liczba książek wypożyczonych w 2015 roku wynosiła 6001 woluminów. Obydwie biblioteki (główna i filia) wyposażone są w pracownie komputerowe, z których chętnie korzystają czytelnicy.

Najważniejsze zadanie Miejskiej Biblioteki Publicznej to promocja i upowszechnianie czytelnictwa, popularyzacja literatury, udzielanie informacji, profesjonalna pomoc użytkownikom w poszukiwaniu wiadomości. Biblioteka Główna uczestniczy również w projekcie „GO_PRO! Gminne ośrodki programowania”, w ramach którego prowadzi zajęcia z podstaw programowania dla dzieci i młodzieży z wykorzystaniem klocków LEGO Mindstorms.

Rysunek 12. Czytelnicy bibliotek publicznych w Gminie Pasym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Czytelnictwo na terenie Gminy jest niższe do średniej w województwie oraz powiecie. Występują dość duże różnice pomiędzy ilością czytelników w porównaniu z powiatem oraz województwem. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec roku 2014 na 1000 mieszkańców gminy Pasym jedynie 79 korzystało z zasobów biblioteki. Wynik ten jest znacznie poniżej średniej dla powiatu szczycieńskiego, która wyniosła 123, oraz dla średniej województwa, która jest prawie dwukrotnie wyższa niż w gminie Pasym.

Przy współpracy z różnymi podmiotami, zarówno publicznymi, organizacjami pozarządowymi, klubami, jak i prywatnymi animatorami kultury, gmina organizuje imprezy, czy też współuczestniczy w projektach o charakterze kulturalnym, rozrywkowym bądź historyczno-narodowym. Organizowane imprezy mają zasięg lokalny, regionalny oraz międzynarodowy. Na terenie gminy Pasym odbywają się różnego rodzaju imprezy masowe o charakterze cyklicznym i okolicznościowym: koncerty, festyny, oraz festiwale m.in.:

- Pasymskie Koncerty Muzyki Organowej (zasięg międzynarodowy)
- Dni Pasymia,
- Dożynki Gminne,
- Wianki,
- Festiwal Browarnictwa.

3.4.3. Zabytki

Miasto Pasym jest nie tylko najstarszym miastem w powiecie szczycieńskim, jest najstarszym miastem na Mazurach. Osadzie kościelnej w dniu 4 sierpnia 1386 r. prawa miejskie i nową nazwę Bassenheim.

O bogatej historii miasta świadczy wiele zabytków. Chociaż nie ocalała żadna z trzech bram miejskich, to jednak zachowały się fragmenty murów miejskich. Centralnym miejscem miasta jest prostokątny rynek, którego główną budowlą jest ratusz miejski zbudowany w latach 1854-55. Na miejscu dawnego zamku krzyżackiego wznosi się wybudowany w 1876 r. kościół katolicki. Najcenniejszym zabytkiem w Pasymiu jest gotycki kościół ewangelicki zbudowany w 1391 roku.¹²

Ratusz

Budowla powstała w 1855 r. w miejscu starego, spalonego w 1583 r. ratusza. Budynek wzorowany jest na planach zamku w Babelsbergu. Zbudowany na rzucie prostokąta, sześciosiowy, posiada dwuosiowy ryzalit, przechodzący w niskie czworoboczne wieże. Całość zwieńczona została krenelazem z małymi wieżyczkami w narożnikach.¹³

Wieża ciśnień

Ceglana wieża ciśnień została wzniesiona w latach 1910-11. Nadano jej formę kwiatu otulającego łodygę z zakończonym stożkowo dachem z latarnią na szczycie. Do wieży dostawiono niewielki budynek, w którym mieściła się miejska łaźnia.¹⁴

Kościół ewangelicko – augsburski

Pierwszy kościół na terenie Pasymia wzniesiony został niedługo po założeniu wsi kościelnej Henrykowo. Z braku dokumentów nie można ustalić daty jego powstania, ani miejsca lokalizacji. Prawdopodobnie była to drewniana świątynia umiejscowiona w okolicy dzisiejszego kościoła ewangelickiego. Około 1350 roku położono kamień węgielny pod budowę nowego kościoła, którą zakończono w 1391 r. Świątynia miała charakter obronny. Od czasu reformacji (początek XVI w.) jest to kościół wyznania luterańskiego. Ciekawe wnętrze kościoła związane z historią miasta i jego mieszkańcami należy do najcenniejszych zabytków w regionie. Elementami wyposażenia są: późno manierystyczny ołtarz wykonany w 1673 r., polichromowany i wyzłocony w 1714 r., ambona z 1680 r., prospekt organowy z 1705 r. - dzieło warsztatu organmistrza Josue Mosengela z Królewca oraz ławy gotyckie z XV w. i manierystyczne z XVII w.¹⁵

Mury obronne

Średniowieczne miasto założone na rzucie prostokąta, otoczone było murami obronnymi wzniesionymi w drugiej połowie XV w. Fragmenty muru zachowały się przy ulicy Kościuszki i Ogrodowej.¹⁶

Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa

Pod koniec sierpnia 1863 roku utworzona została w Pasymiu parafia Rzymskokatolicka. Budowę kościoła katolickiego rozpoczęto 17 września 1873 roku. Cegłę

12 www.mojemazury.pl z dnia 11.05.2016 r.

13 www.pasym.pl z dnia 11.05.2016 r.

14 www.zabytki-pasymia.za.pl z dnia 11.05.2016 r.

15 www.zabytki-pasymia.za.pl z dnia 11.05.2016 r.

16 www.zabytki-pasymia.za.pl z dnia 11.05.2016 r.

na jego wzniesienie dostarczył bezpłatnie właściciel cegielni w Słoneczniku, Langermann - ewangelik. Kamienie na fundamenty przekazali bezpłatnie gospodarze obu wyznań z Pasymia i okolicy. Langermann ofiarował również parafii katolickiej parcel na założenie cmentarza. 22 lipca 1876 roku Biskup Warmiński ksiądz Philipp Kremetz, późniejszy kardynał w Kolonii, poświęcił nowo wybudowany kościół. Powstanie kościoła jest przykładem wzorcowej współpracy między katolikami i ewangelikami.¹⁷

Organy w kościele ewangelicko-augsburskim w Pasymiu

Zabytek techniki z początku XVIII wieku, znajdujący się w kościele ewangelicko-augsburskim w Pasymiu. Pierwsza wzmianka o istniejących w tym kościele organach pochodzi z 1705 roku. W związku z planowaną budową nowego instrumentu dokonano wówczas wyceny urządzenia już istniejącego. Wykonawca, w ramach części ekwiwalentu za pracę, miał przejąć materiał z wcześniejszego instrumentu. Nowe organy zamówiono w pracowni Jahanna Jozuego Mosengela w Królewcu. Dokładny czas ich powstania nie jest znany. Przypuszcza się jedynie, że prace trwały kilka miesięcy i zakończono je jeszcze w 1705 roku. Podstawę pod chór, gdzie instrument miał być ustawiony, wymurował Adam Winkelmann, natomiast prace stolarskie wykonał Peter Schultz. W kolejnych latach przyozdabiano szafę organową. Prace malarskie wykonano dopiero w 1744 roku, co uwieczniono na prospekcie, umieszczając tam datę. To też było przyczyną wieloletniego zamieszania we właściwym ustaleniu czasu powstania samego instrumentu. Organy przetrwały do początku XX wieku. W 1902 roku, na zlecenie pasymskiego kolegium kościelnego, nowy instrument wykonał [Carl](#) Novak z Królewca. Umieścił on nowe urządzenie w starej obudowie po organach Mosengela, nie usuwając dawnych prospektowych piszczałek, które od tej pory pełnić zaczęły jedynie rolę dekoracyjną. Po II wojnie światowej brak należytego użytkowania i konserwacji spowodował znaczną degradację organów. W latach 70-tych poddano częściowej konserwacji jedynie prospekt organowy. Dopiero w połowie lat 90-tych XX wieku podjęto decyzję o odrestaurowaniu instrumentu Mosengela oraz całościowej konserwacji prospektu. Urządzenie z fabryki Carla Novaka odstąpiono parafii Starokatolickiego Kościoła Mariawitów w Cegłowie koło Mińska Mazowieckiego. Inauguracja przeniesionego instrumentu odbyła się 12 listopada 2000 roku.¹⁸

Dwór z XVIII wieku w Elganowie

To jeden z najstarszych majątków ziemskich na terenie południowych Mazur. Dwór szlachecki został wybudowany na terenie wsi Elganowo (niem. Gilgenau), w otoczeniu parku i zabudowań gospodarczych. Dwór w Elganowie to klasyczny przykład architektury późnogotyckiej. Znajdujący się w tym miejscu majątek ziemski pod koniec XIX wieku należał do rodziny Hagen. Na początku XX wieku przejęła go rodzina Schönlein, a w latach 1940-1945 był własnością Hansa Heinricha von der Groebena. Po drugiej wojnie światowej budynek zaadaptowano na mieszkania. Obecnie jest to własność prywatna. Zachowały się też resztki dawnej zabudowy dworskiej. Pod koniec wojny majątek miał powierzchnię ponad 1000 hektarów.¹⁹

Na terenie gminy Pasym znajduje się 18 zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie (Tab. 11).

17 www.zabytki-pasymia.za.pl z dnia 11.05.2016 r.

18 www.leksykonkultury.ceik.eu z dnia 11.05.2016 r.

19 www.mojemazury.pl z dnia 11.05.2016 r.

Tabela 11. Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie na terenie gminy Pasym

Lp.	Nazwa	Nr w rejestrze zabytków
1	Zespół dworski, XVIII, dwór, 2 poł. XVIII, Elganowo	rej.: 1109 z 10.04.1968
2	Zespół dworski, XVIII, park, Elganowo	nr rej.: 3597 z 13.04.1984
3	Dom, drewn., XVIII, Grzegorzówki	nr rej.: 1113 z 12.04.1968
4	Dom, drewn., XVIII, Grzegorzówki	nr rej.: 1112 z 12.04.1968
5	Miasto w obrębie murów obronnych, XIV -XIX, z domami, k. XVIII –XIX, Pasym	nr rej.: 150 (P/1) z 12.09.1956 oraz 1254 z 15.06.1968
6	Kościół par. p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, ul. Barczewskiego 3, 1873-76, Pasym	nr rej.: 3187 z 16.03.200
7	Kościół ewangelicki, ul. Jedności Słowiańskiej, 4 ćw. XV, 1765, Pasym	nr rej.: 151 (P/2) z 12.09.1956
8	Cmentarz ewangelicki, przy drodze Olsztyn – Szczytno, k. XIX, Pasym	nr rej.: A- 4484 z 23.11.2007
9	Cmentarz ewangelicki, nieczynny, ul. Kościuszki, XVIII - k. XIX, Pasym	nr rej.: A - 4485 z 23.11.2007
10	Park miejski, XIX, Pasym	nr rej.: 3015 z 21.12.1979
11	Mury obronne, XIV, Pasym	nr rej.: 175 (P/26) z 12.09.1956
12	Ratusz, Rynek, 1855, Pasym	nr rej.: 1132 z 19.04.1968
13	Dom, ul. Dworcowa 9 d. 24, pocz. XIX, Pasym	nr rej.: 161 (P/12) z 9.12.1956 oraz 1136 z 23.04.1968
14	Dom, ul. Dworcowa 11 d. 22, XIX, Pasym	nr rej.: 153 (P/4) z 9.12.1956 oraz 1135 z 23.04.1968
15	Dom, ul. Dworcowa 13 d. 20, pocz. XIX, Pasym	nr rej.: 159 (P/10) z 12.09.1956 oraz 1134 z 19.04.1968
16	Dom, ul. Dworcowa 16, XIX, Pasym	nr rej.: 157 (P/8) z 12.09.1956
17	Dom, ul. Dworcowa 21, 1905, Pasym	nr rej.: 4240 z 11.12.1992

18	Dom, ul. Dworcowa 25, Pasym	nr rej.: 160 (P/11) z 9.12.1956
----	-----------------------------	---------------------------------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie

3.4.4. Tereny publiczne

Gmina Pasym jest bogato wyposażona w tereny rekreacyjne zarówno dziewiczej natury jak i wydzielone tereny zagospodarowane do celów wypoczynku. Na terenie miasta Pasymia znajduje się wiele obszarów przeznaczonych do rekreacji. Przy ulicy Pocztowej znajduje się zabytkowy park miejski. W parku wyznaczone są ścieżki i trasy do spacerowania. W otoczeniu bogatej flory parku wyróżnia się urokliwa aleja bukowa, prowadząca wprost do zabytkowej wieży ciśnień.

Infrastruktura sportowa na terenie gminy, to w głównej mierze boiska i sala sportowe. Infrastruktura sportowa to stadion z pełnowymiarowym boiskiem, bieżnią do sprintów, skocznia, rzutnią i widownią na ok. 900 osób. Przy gimnazjum znajdują się też treningowe boiska o nawierzchni trawiastej i asfaltowej. Mniejsze boiska sportowe znajdują się również w następujących miejscowościach na obszarze gminy: Grzegorzółki, Dybowo, Michałki, Krzywonoga, Narajty, Jurgi, Dźwiersztyny, Grom i Tylkowo.

Pełnowymiarową, ogólnodostępną salą sportową dysponuje jedynie gimnazjum w Pasymiu.

W okresie letnim na terenie Pasymia funkcjonuje boisko do siatkówki plażowej.

Tereny publiczne, to również miejsca dla najmłodszych mieszkańców Gminy. Kolorowe miejsca zabaw są najlepszą formą zabawy i wypoczynku dla najmłodszych. Na terenie Gminy Pasym place zabaw zlokalizowane są w następujących miejscach:

- Plac zabaw przy przedszkolu, przy ulicy Dworcowej 25;
- Plac zabaw przy ulicy Górnej;
- Plac zabaw przy ulicy J. Burskiego.

3.4.5. Układ komunikacyjny

Transport jest szczególnie ważnym sektorem gospodarczym ze względu na zadanie jakie spełnia we współczesnym życiu. Działania zmierzające w kierunku rozwoju sieci komunikacyjnej stają się zadaniami priorytetowymi. Zrównoważony system transportowy zapewnia dostępność komunikacyjną w sposób bezpieczny, nie zagrażający zdrowiu ludzi oraz środowisku przyrodniczemu. Pozwala funkcjonować efektywnie, oferować możliwości wyboru środka transportowego. Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu jest jednym z najbardziej istotnych elementów rozwoju całego województwa.²⁰

Gmina Pasym zlokalizowana jest przy drodze krajowej nr 53 Olsztyn – Ostrołęka. Przez południowo– zachodnie obrzeża Pasymia przebiega linia kolejowa z Olsztyna w kierunku wschodnim i południowo-wschodnim. Odległość z Pasymia drogą kolejową:

²⁰ PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA OBSZARU GMIN POŁOŻONYCH NA TERENIE POWIATU SZCZYCIEŃSKIEGO, MRĄGOWSKIEGO ORAZ NIDZICKIEGO

Szczytno (17 km), Olsztyn (30 km), Mrągowo (65 km), Nidzica (43 km), Warszawa (200 km).

Droga krajowa:

- 53 - trasa łącząca Olsztyn z [Ostrołęką](#) - Olsztyn, Klewki, Pasym, Szczytno, Rozogi, Dąbrowy, Myszyniec, Wydmusy, Kadzidło, Dylewo, Ostrołęka.

Drogi powiatowe:

- 1637N – Pasym – Dźwiersztyny;
- 1474N – dr. kraj. nr 53 – Krzywonoga – Tylkowo – Burdąg – Nowy Dwór (dr. nr 1464 N);
- 1930N – Pasym stacja – dr. nr 1474 N;
- 1511N – Giławy – Groszkowo – dr. nr 1474 N;
- 1469N – Purda – Pasym;
- 1476N – Pasym – Dźwierzuty;
- 1464N – Olsztyn – Prejłowo – Grzegorzółki – Grom – Dzierzki (dr. kraj. nr 58);
- 1478N – Pasym – Elganowo – Jęcznik;
- 1480N – Waplewo – Jurgi;
- 1633N - (dr. kraj. nr 53) Pasym – Jedwabno.

Drogi gminne

- na terenie miasta Pasym:

193501N, 193503N, 193504N, 193505N, 193506N, 193507N, 193508N, 193509N, 193510N, 193511N, 193512N, 193512N, 193513N, 193514N, 193515N, 193516N, 193517N, 193518N, 193519N, 193520N, 193521N, 193522N, 193523N, 193524N, 193525N, 193526N, 193527N, 193528N, 193529N, 193530N, 193531N, 193532N, 193533N, 193534N, 193535N, 193536N, 193537N, 193538N, 193539N, 193540N, 193541N, 193542N, 193543N, 193544N, 193545N, 193546N.

- na terenie wiejskim:

193022N, 193014N, 193015N, 193016N, 193018N, 193019N, 193001N, 193002N, 193003N, 193004N, 193005N, 193007N, 193008N, 193009N, 193020N, 193021N, 193013N.

Komunikacja drogowa

Komunikacja zbiorowa na obszarze gminy Pasym oparta jest na sieci linii autobusowych (PKS i prywatnych przewoźników) oraz na transporcie kolejowym. Główni przewoźnicy w transporcie drogowym, to BUS-KOM PKS Sp. z o. o., WAB-BUS Przewóz osób. S. Wanowicz oraz prywatni przewoźnicy.

Komunikacja lotnicza

W odległości ok. 27 km od Miasta Pasym znajduje się Międzynarodowy Port Lotniczy Olsztyn-Mazury, który obsługuje loty krajowe i międzynarodowe.

Trasy rowerowe

Obszar gminy Pasym, co już wcześniej wielokrotnie podkreślano, jest miejscem szczególnym na turystycznej mapie Polski. Z analizy dokumentów strategicznych gminy wynika, iż

priorytetem jest dalszy rozwój turystyki i rozbudowa istniejącej infrastruktury turystycznej, do której zaliczają się m.in trasy i ścieżki rowerowe.

Tabela 12. Trasy rowerowe na terenie Gminy Pasym.

L.p.	Nazwa szlaku rowerowego	Przebieg trasy
1	Szlak niebieski, Trasa "Czarci Kamień"	Pasym - Rudziska Pasymskie - jezioro Uroczysko - "Czarci kamień" - "Czarcia miotła" - jezioro Dłużek - Rudziska Pasymskie - Pasym (dł. 20 km)
2	Szlak zielono - żółty, Trasa "Kamień Hindenburga"	Pasym - Grzegorzółki - Łysa Góra - Ośrodek "Wrzos" - Leśna ścieżka dydaktyczna - Elganowo - Pasym (dł. ok. 30 km)
3	Szlak pomarańczowy, Trasa "Czarny Bocian"	Pasym - Narajty - Rutki - Tylkówek - Tylkowo - Pasym (dł. ok. 20 km)
4	Szlak żółto - niebieski, Trasa "Babska Chata"	Pasym - Grzegorzółki - Rusek Wielki - Sąplaty - Dźwierzuty - Małszewko - Grzegorzółki - Pasym (dł. ok. 35 km)
5	Szlak różowy, Trasa "Chamedafne północna"	Pasym - Elganowo - Grom - Jurgi - Dźwiersztyny - Dybowo - Pasym (dł. ok. 23 km)
6	Trasa "Graszk"	Pasym - Rudziska Pasymskie - jezioro "Dłużek" - Jezioro "Serwent" - Graszk - Giławy - Gąsiorowo - Leśniczówka - Pasym (dł. 30 km)
7	Trasa "Kalwa"	Pasym - Rudziska Pasymskie - Miłuki - Michałki - Ośrodek "Energopol" - Pasym (dł. 25 km)
8	Trasa "Pajtuński Młyn"	Pasym - Rudziska Pasymskie - Purda - Pajtuński Młyn - Purda - Krzywonoga - Michałki - Pasym (dł. 35 km)
9	Trasa „Kośno”	Pasym - Michałki - Krzywonoga - rezerwat „Kośno” - Łajs - Michałki - Pasym (dł. 35 km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.turystyka.szczytno.pl

3.5. Gminna infrastruktura techniczna

W skład infrastruktury technicznej wchodzi m.in. urządzenia, sieci przesyłowe: kanalizacyjna, wodna, energetyczna, gazowa, internet. Dostępność infrastruktury technicznej warunkuje wzrost poziomu życia mieszkańców i podnosi atrakcyjność inwestycyjną gminy. Dostosowanie urządzeń technicznych do wymogów środowiskowych warunkuje prowadzenie zrównoważonej polityki proekologicznej na terenie gminy.

3.5.1. Gospodarka wodno-ściekowa

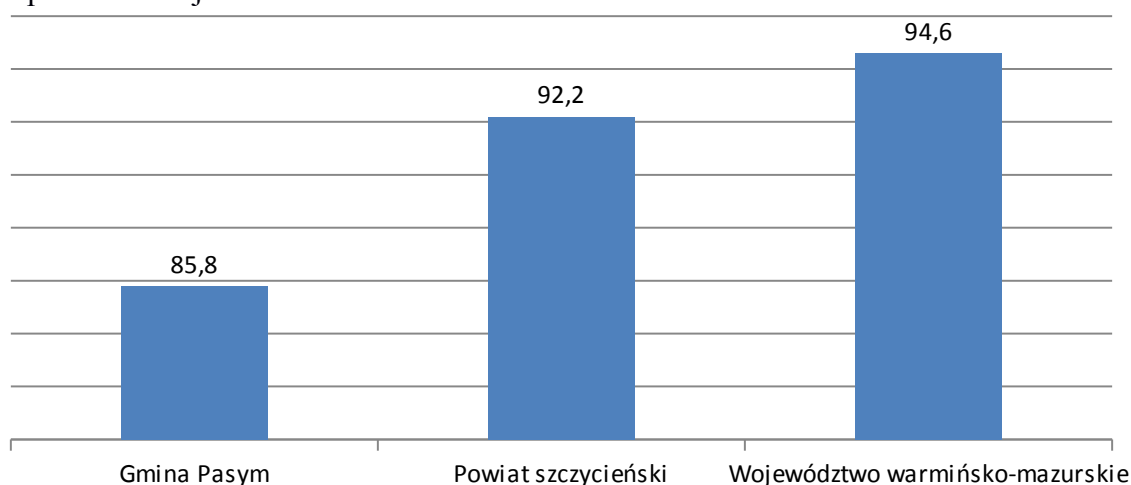
W zakresie dostaw wody na terenie gminy Pasym usługi świadczy spółka komunalna Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Pasym Sp. z o.o.

Uzdatnianie wody odbywa się w czterech stacjach uzdatniania: SUW Pasym, SUW Grom, SUW Tylkowo i SUW Dybowo. Do końca 2010 roku w Pasymiu woda produkowana była w "starym" ujęciu wody ze zbiornikiem w wieży ciśnień. Od stycznia 2011 roku zadanie uzdatniania wody przejęła nowo wybudowana stacja. W "starej" stacji, oraz pozostałych ujęciach, urządzenia obsługiwano ręcznie. W nowej stacji uzdatniania wody proces technologiczny jest w pełni zautomatyzowany - pracą stacji steruje komputer.²¹

Cała gmina Pasym, oprócz części wsi Siedliska, posiada sieć wodociągową. Ta jedna miejscowość, ze względu rozproszoną zabudowę, nie jest w całości zwodociągowana. Na terenie gminy znajdują się gospodarstwa rolne, do których nie jest doprowadzona sieć wodociągowa. Dotyczy to gospodarstw znacznie oddalonych od zwartej zabudowy wsi. Długość sieci wodociągowej będącej w eksploatacji Spółki komunalnej wynosi około 98 km.

Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej w gminie Pasym jest niższa od średniej w powiecie szczycieńskim i województwie warmińsko-mazurskim.(Rys. 13)

Rysunek 13. Korzystający z wodociągów w % ogółu ludności Gminy Pasym w roku 2014 na tle powiatu i województwa

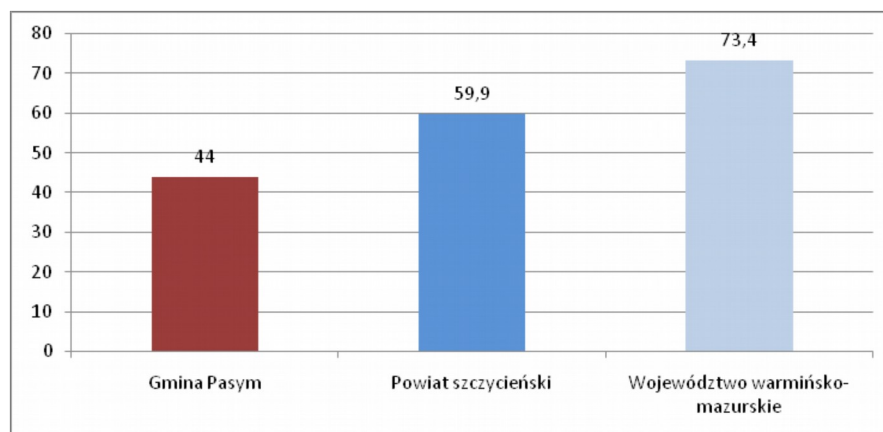

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

21 www.zgkimpasym.pl z dnia 11.05.2016 r.

Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Pasym nie jest dostatecznie rozwinięta. Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy w 2014 roku (dane GUS) wynosiła 16,1 km. Całkowita ilość mieszkańców objętych dostępem do sieci kanalizacyjnej wynosiła 2 368, co stanowi około ok. 44,0% gólnej liczby mieszkańców gminy.

Rysunek 14. Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności Gminy Pasym w roku 2014 na tle powiatu i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.5.2. Sieć elektroenergetyczna

Dostawcą energii elektrycznej na terenie gminy Pasym jest spółka ENERGA S.A. Rozdział energii elektrycznej realizowany jest napowietrznymi sieciami średniego napięcia SN – 15 kV zasilanymi z głównych punktów zasilania „GPZ 110/15 kV Szczytno” oraz „GPZ Olsztyn Track”. Następnie lokalnymi sieciami niskiego napięcia n.n. 0,4kV.

W miejscowości Pasym zlokalizowana jest rozdzielnia sieciowa „PZ 15/15 kV”, z której wyprowadzonych jest 5 linii przesyłowych SN – 15 kV:

- „Pasym – Szczytno”,
- „Pasym – Olsztyn”,
- „Pasym – Jedwabno”,
- „Pasym – Dźwierzuty”,
- „Pasym – Cegielnia”.

Linie te rozproszdzone są jako przewodami napowietrznymi AFL – 70 mm² i AFL – 50 mm². W normalnych warunkach pracy linie przesyłowe pracuj jako promieniowe z możliwością awaryjnego drugostronnego zasilania z GPZ Nidzica, Olsztyn, i Biskupiec z wyjątkiem linii „Pasym - Cegielnia”, która pracuje wyłącznie jako promieniowa. Całkowita długość linii przesyłowych wynosi 23,5 km. Zostały one wykonane lub zmodernizowane w latach 1970-1990. Są w dobrym stanie technicznym.

Wymienione wyżej linie przesyłowe zasilają linie odczepowe – odgałzenia SN – 15 kV do poszczególnych miejscowości gminy.

Łączna długość wszystkich odgałęzień SN – 15 kV wynosi 64,5 km. Odgałzenia te wykonane są głównie jako napowietrzne na słupach żelbetowych przewodami AFL – 35 i 25 mm² oraz w czterech przypadkach jako kablowe (łączna długość kabli SN – 15 kV wynosi 2,0 km). Odgałzenia zostały wybudowane w latach 1960-92 i są w dobrym stanie technicznym. Około 4,0 km odgałęzień zbudowanych jest na słupach drewnianych. Linie odczepowe pracuj w układzie zasilania jednostronnego.

Stacje transformatorowe SN/nn – 15/0,4 kV

Odbiory komunalno–mieszkaniowe, rolne, rekreacyjne oraz nieliczne przemysłowe zasilane są ze stacji transformatorowych 15/0,4 kV. Łączna ich ilość wynosi– 87 sztuk; w tym na terenie miasta Pasym – 19 sztuk, stacji murowanych wtrzych (5 sztuk).

Linie niskiego napięcia n.n.0,4 kV

Istniejąca na terenie gminy sieć niskiego napięcia 0,4 kV wykonana jest głównie jako napowietrzna oraz częściowo kablowa w gruncie. Sieć n.n. 0,4 kV pracuje w układzie otwartym promieniowym bez możliwości drugostronnego rezerwowania obwodów ze stacji sąsiednich.

Podstawowym przekrojem magistral sieci n.n. jest:

- dla linii napowietrznych – 50 mm² AL.
- dla linii kablowych – 70 mm² Al.

Odgałzenia wykonane są przewodami 35 mm² i 25 mm² AL. Całkowita długość sieci n.n. 0,4 kV wynosi 120,20 km. Najstarsze odcinki sieci n.n. 0,4 kV zostały połżone w latach 1972 - 1989r. Stan techniczny tych urządzeń jest na ogół dobry. Modernizacji wymaga okoł 9,0 km sieci.

Inne Źródła energii elektrycznej

Na terenie gminy, we wsi Tylkowo, znajduje się jedna prywatna mała elektrownia

wodna. Całość wyprodukowanej energii elektrycznej wprowadzona jest do ogólnej sieci energetycznej. Jej niewielka moc (około 20 kW) oraz niezbyt rytmiczna produkcja, związana z okresowym brakiem wody sprawia że nie odgrywa ona większej roli zaspokojeniu ogólnych potrzeb energetycznych gminy.

Kierunki rozwoju

Istniejące linie przesyłowe Sn przystosowane są, bez potrzeby przebudowy, do zasilania nowych odbiorców w obrębie gminy Pasym. Nowe odbiory takie jak: osiedla mieszkaniowe, obiekty rekreacyjne, usługowe, oczyszczalnie ścieków, itp. wymagać będą budowy dodatkowych stacji transformatorowych 15/0,4 kV wraz z lokalną siecią n.n.²²

3.5.3. Gospodarka odpadami

Zasady postępowania z odpadami, a zwłaszcza zasady zapobiegania ich powstawaniu, minimalizacji ilości, usuwania odpadów z miejsc ich wytwarzania, wykorzystywania i unieszkodliwiania w sposób zapewniający ochronę środowiska i zdrowia ludzi, określone zostały w znowelizowanym ustawodawstwie, w znacznym stopniu uwzględniającym prawo europejskie z zakresu gospodarowania odpadami.

Zasady gospodarowania odpadami komunalnymi ujęte są w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach i stanowią zadania własne samorządów g m i n n y c h .

Tabela 13. Zbiorcze zestawienie ilości odpadów komunalnych Gminy Pasym w latach 2010 – 2014

	Rok				
	2010	2011	2012	2013	2014
Odpady z gospodarstw domowych (t)	883,4	801,9	775,7	921,8	861,4
Odpady z gospodarstw domowych przypadające na jednego mieszkańca (kg)	163,6	148,5	143,6	170,7	159,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMiG Pasym

²² Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego miasta i gminy Pasym

3.5.4. Budownictwo

W roku 2014 w zasobie mieszkaniowym gminy Pasym ewidencjonowano 1316 budynków mieszkalnych. Pośród nich 34 to nieruchomości wspólne, w których Gmina posiada swoje zasoby mieszkaniowe. W trosce o najbardziej potrzebujących mieszkańców Gminy, utworzono 9 mieszkań socjalnych.

W Gminie Pasym w roku 2014 na 1000 mieszkańców przypadało średnio 324,5 lokali mieszkaniowych. Wartość ta jest niższa od średniej w województwie (347,1), ale wyższa niż w powiecie (314,5). Średnia powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Pasym wynosi 83,5 m². Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w przeliczeniu na jedną osobę wynosi ok. 27 m².

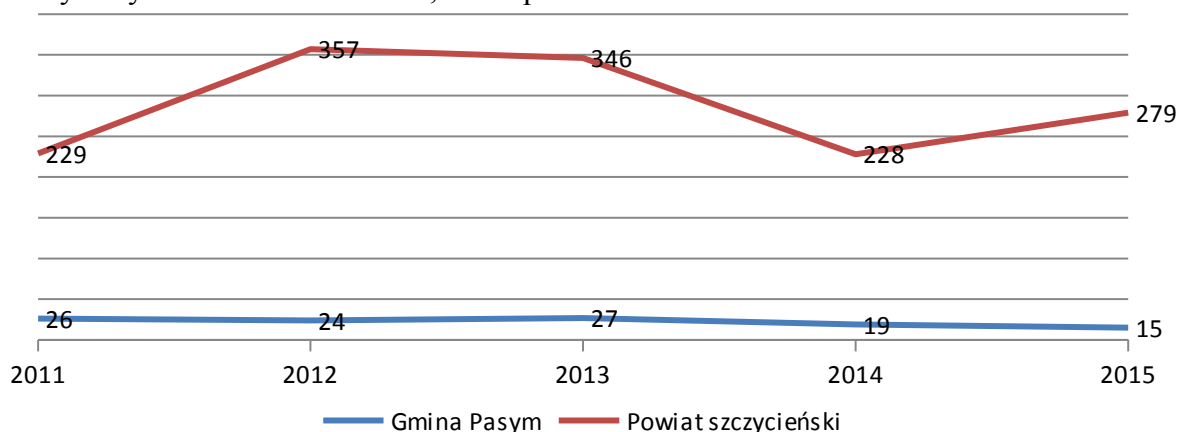
Tabel 14. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Pasym w roku 2014, na tle powiatu i województwa

Jednostka terytorialna	Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę [m ²]	Średnia powierzchnia użytkowa jednego mieszkania [m ²]	Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
Województwo warmińsko-mazurskie	23,6	67,9	347,1
Powiat szczycieński	23,5	74,9	314,5
Gmina Pasym	27,1	83,5	324,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy wykazuje niższą dynamikę w stosunku do powiatu szczycieńskiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego. Na terenie gminy w roku 2015 do użytkowania 15 mieszkań (budynki jednorodzinne), w powiecie szczycieńskim 279 mieszkań, zaś w województwie warmińsko-mazurskim 4310. (Rys. 15)

Rysunek 15. Mieszkania oddane do użytkowania w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Pasym w latach 2011-2015, na tle powiatu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ponad połowa budynków mieszkalnych zlokalizowanych na terenie gminy Pasym pochodzi przed kilkudziesięciu lat, a część z nich pochodzi przed ponad stu lat.

W większości są to kamienice i kilkurodzinne domy mieszkalne. W ostatnich latach, na terenie gminy Pasym, wzógł się rozwój budownictwa jednorodzinnego.

Tabela 15. Rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie Gminy Pasym

Budynki wybudowane w latach:	Liczba mieszkań	% ogółu mieszkań	Powierzchnia użytkowa mieszkań	% ogółu powierzchni mieszkań
przed 1918	444	25,40	27 414,0	18,79
1918-1944	454	25,97	32 285,0	22,12
1945-1970	105	6,01	6 642,0	4,55
1971-1978	45	2,57	4 174,0	2,86
1978-1988	212	12,13	18 895,0	12,95
1989-2002	132	7,55	14 512,0	9,95
2003-2014	356	20,37	41 995,0	28,78
RAZEM	1 748	100	145 917	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba mieszkań obejmuje mieszkania w budynkach jednorodzinnych.

Stan techniczny budynków mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy jest zróżnicowany, uzależniony od wieku budynku, rodzaju konstrukcji, wyposażenia w instalacje oraz sposobu długotrwałej eksploatacji.

Wyposażenia lokali mieszkalnych w urządzenia techniczno-sanitarne w gminie Pasym prezentuje się korzystanie, przy czym na terenie wiejskim jest niższy poziom wyposażenia jak w mieście. Na koniec roku 2014 sieć wodociągowa doprowadzona była do 99,3% mieszkań na terenie miasta Pasym, zaś na obszarze wiejskim do 88,9% domostw. Na obszarze miasta 95,1% mieszkań wyposażonych jest w łazienkę, zaś na obszarze wiejskim 77,5%. Około 74,45% mieszkań na terenie gminy wyposażonych jest w sieć centralnego ogrzewania.

Lokale i budynki wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu gminy zarządzane są obecnie przez Spółkę Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Pasym Sp. z o.o.

W roku 2014 Gmina uchwaliła *Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Pasym na lata 2014 – 2018*. Niniejszy dokument obrazuje sytuację mieszkaniową na terenie gminy.

4. Delimitacja obszarów zdegradowanego i rewitalizacji

Obszar rewitalizacji to teren obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację.²³

²³ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

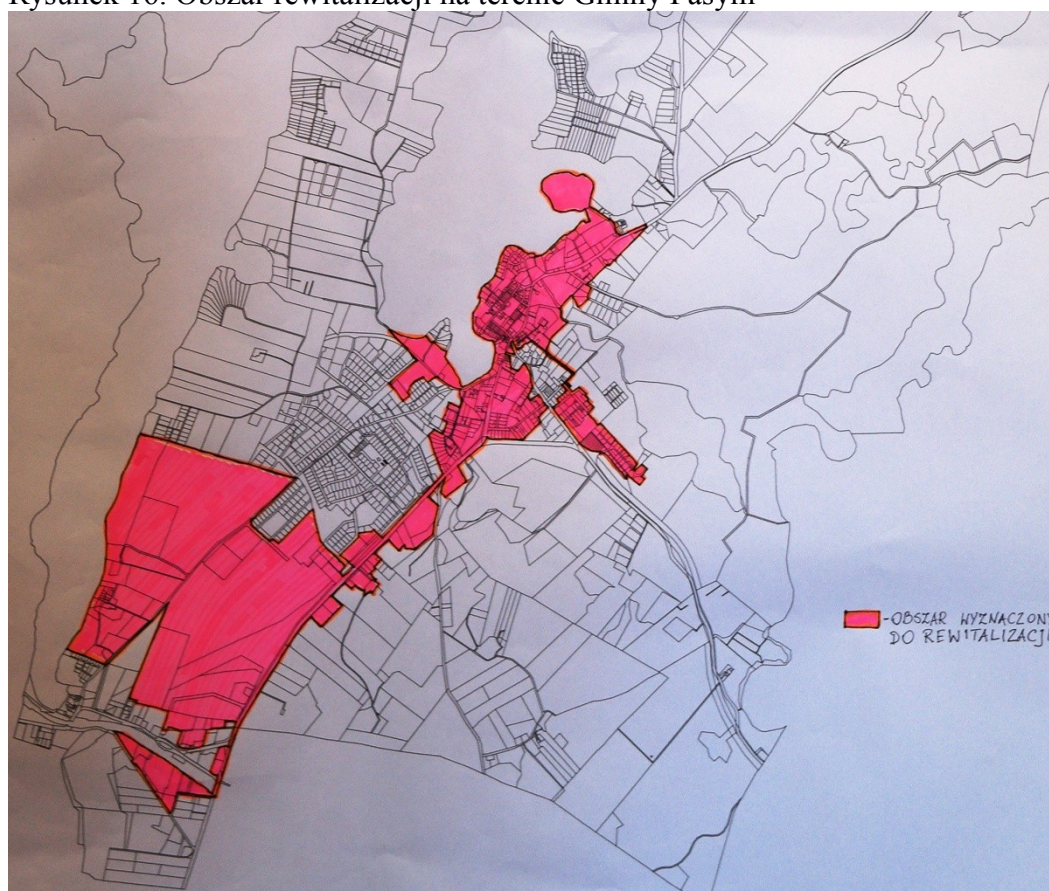
Obszar rewitalizacji w Pasymiu wyznaczony został w oparciu o badania fokusowe przeprowadzone wśród mieszkańców, pracowników jednostek samorządu terytorialnego (JST), istotnych instytucji funkcjonujących na terenie gminy oraz partnerów społeczno – gospodarczych. Zakres tematyczny przeprowadzonych badań obejmował zagadnienia potrzeb mieszkańców gminy w następujących sferach :

- Kształtowanie przestrzeni publicznych,
- Infrastruktura drogowa,
- Zasoby przyrodnicze i wodne oraz ich ochrona,
- Rozwój gospodarczy,
- Kultura i zabytki,
- Rynek pracy,
- Ubóstwo,
- Edukacja,
- Ochrona zdrowia

W ramach procedury delimitacji obszaru rewitalizacji zwrócono szczególną uwagę na występowanie (koncentrację) różnego rodzaju negatywnych zjawisk kryzysowych (przede wszystkim problemów o charakterze społecznym), wewnętrzny potencjał rozwojowy i znaczenie dla rozwoju całej gminy. Głównym kryterium jakim kierowano się przy delimitacji obszaru rewitalizacji było występowanie różnorodnych problemów społecznych.

Obszar rewitalizacji w Gminie Pasym obejmuje centrum miasta Pasym wraz z terenem bezpośrednio przylegającym.(Rys. 16)

Rysunek 16. Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Pasym

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Pasym

4.1. Charakterystyka obszaru zdegradowanego

Obszar rekomendowany do rewitalizacji na terenie gminy Pasym zajmuje powierzchnię około 203 ha, co stanowi 1,36% całkowitej powierzchni Gminy) i zamieszkiwany jest przez 1512 osób (28,05% ogółu ludności Gminy). Tym samym obszar ten spełnia kryteria wielkości obszarów rewitalizowanych, jakie zostały określone w *Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji*, a także *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020* (obszar nie większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy).

Obszar rewitalizacji wyznaczony na terenie gminy Pasym obejmuje następujące ulice:

Tabela 16. Wykaz ulic wchodzących w skład obszaru rewitalizacji

	Ulice
Obszar	Dworcowa, Polna, Górna, 1 Maja, Pocztowa, Kościuszki, Reja, Wypoczynkowa, Tartaczna, Kętrzyńskiego, Jedności Słowiańskiej, Strażacka, Sportowa, Ogrodowa, Spichrzowa, Rynek, Ks. Barczewskiego, Jeziorna, Tylna, Warszawska od nr 9 do nr 10A, Warmińska od nr 1 do nr 46, Kiepunka - od nr 3 do nr 18, Jana Pawła II do nr 1 do nr 13,

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Pasym

Obszar rewitalizacji wyznaczony na terenie Pasymia obejmuje swoim zasięgiem m.in:

- Rynek Miasta Pasymia,
- obiekty sakralne,
- budynek Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- budynek Miejskiego Ośrodka Kultury,
- budynek Zespołu Szkół w Pasymiu,
- budynek ośrodka zdrowia,
- Park Miejski,
- Plażę Miejską,
- Wieżę ciśnień,
- stację uzdatniania wody,
- remizę strażacką,
- obszary zamieszkałe.

Zgodnie z przedstawionymi powyżej opisem obszar rewitalizacji wyznaczony na terenie gminy Pasym posiada zróżnicowany charakter i obiekty na nim zlokalizowane pełnią szereg istotnych funkcji (m.in. administracyjne, gospodarcze, usługowe, społeczne,

mieszkańców) dla mieszkańców całej gminy. Jest to zatem obszar o znacznym potencjalnie wewnętrznym i dużym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego całego gminy. Niemniej ze względu na występowanie różnych zjawisk kryzysowych obszar ten wymaga wsparcia. Celem wsparcia jest wyeliminowania lub ograniczenie występowania problemów i likwidacja barier rozwojowych oraz wzmocnienie jego wewnętrznego potencjału rozwojowego.

4.2. Koncentracja zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji

Zgodnie z *Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020* stan kryzysowy, to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, z co najmniej jednym negatywnym zjawiskiem ze sfery:

- 1) gospodarczej,
- 2) technicznej,
- 3) środowiskowej,
- 4) przestrzenno-funkcjonalnej.

W celu dokonania analizy poziomu zdegradowania poszczególnych terytoriów na terenie gminy Pasym wzięto pod uwagę wskaźniki obligatoryjne (społeczne) oraz jeden ze wskaźników fakultatywnych. W przypadku wskaźników społecznych jak i gospodarczych punktem odniesienia były średnie wartości wskaźników osiągnięte przez gminę Pasym. Dane wzięte do analizy pochodzą z ostatniego roku kalendarzowego tj. 2015.

Wskaźniki obligatoryjne – społeczne

Bezrobocie

- Liczba osób bezrobotnych
- Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy

Ubóstwo:

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa

Poziom uczestnictwa w życiu publicznymi i kulturalnym:

- Liczba mieszkańców zapisanych do biblioteki
- Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych (np. sportowe, itp.)

Poziom edukacji:

- Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty (język polski i matematyka)
- Średni wynik egzaminu gimnazjalnego (część I)

Przestępczość:

- Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzeniami drogowymi), w tym czyny karalne nieletnich

Obciążenie demograficzne:

- Liczba osób w wieku 0-6 lat
- Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym
- Liczba osób w wieku produkcyjnym
- Liczba osób w wieku poprodukcyjnym

Wskaźniki fakultatywne - gospodarczy

- Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w roku 2015
- Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych w roku 2015

Tabela 17. Metodologia liczenia wskaźników obligatoryjnych i fakultatywnych

L.p.	Wskaźnik	Metodologia liczenia	Źródło danych
Wskaźniki obligatoryjne - społeczne			
1	Liczba osób bezrobotnych	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne przez 1 tys. ludności, a następnie podzielnie przez liczbę mieszkańców danego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: W - wartość wskaźnika, A-liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne diagnozowanego obszaru; B- liczba mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Powiatowy Urząd Pracy w Szczytnie
2	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne pow. 12 miesięcy przez 1 tys. ludności, a następnie podzielnie przez liczbę mieszkańców danego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: W - wartość wskaźnika, A-liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne pow. 12 miesięcy diagnozowanego obszaru; B- liczba mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Powiatowy Urząd Pracy w Szczytnie
3	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby świadczeniobiorców przez 1 tys. ludności, a następnie podzielnie przez liczbę mieszkańców danego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: W - wartość wskaźnika, A-liczba świadczeniobiorców diagnozowanego obszaru; B- liczba mieszkańców diagnozowanego obszaru.	MGOPS w Pasymiu

4	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby świadczeniobiorców przez 1 tys. ludności, a następnie podzielnie przez liczbę mieszkańców danego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: W - wartość wskaźnika, A-liczba świadczeniobiorców z tytułu ubóstwa diagnozowanego obszaru; B– liczba mieszkańców diagnozowanego obszaru.	MGOPS w Pasymiu
5	Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzeniami drogowymi) w tym czyny karalne nieletnich	Wartość wskaźnika liczona poprzez pomnożenie liczby przestępstw przez 1 tys. ludności, a następnie podzielona przez liczbę mieszkańców diagnozowanego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: W –wartość wskaźnika; A –liczba przestępstw diagnozowanego obszaru; B –liczba mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Komisariat Policji w Pasymiu
6	Liczba mieszkańców zapisanych do biblioteki	Wartość wskaźnika liczona poprzez pomnożenie liczby osób zapisanych do biblioteki przez 1 tys. ludności, a następnie podzielona przez liczbę mieszkańców diagnozowanego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: W –wartość wskaźnika; A– liczba osób zapisanych do biblioteki diagnozowanego obszaru; B –liczba mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Miejska Biblioteka Publiczna w Pasymiu
7	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych (np. sportowe, itp.)	Wartość wskaźnika liczona poprzez pomnożenie liczby uczniów uczęszczających na zajęcia pozalekcyjne przez 100, a następnie podzielono przez liczbę uczniów z diagnozowanego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*100/B$, gdzie: W –wartość wskaźnika; A – liczba uczniów z diagnozowanego obszaru uczęszczająca na zajęcia pozalekcyjne; B – liczba uczniów z diagnozowanego obszaru.	Szkoła Podstawowa
8	Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty (język polski i matematyka)	Wartość wskaźnika liczona poprzez dodanie wyników sprawdzianu szóstoklasisty (język polski i matematyka), a następnie podzielona przez liczbę uczniów diagnozowanego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A/B$, gdzie: W –wartość wskaźnika; A – suma	OKE Łomża/Szkoła Podstawowa

		wyników sprawdzianu szóstoklasisty (język polski i matematyka) uczniów diagnozowanego obszaru; B –liczba uczniów diagnozowanego obszaru piszących test.	
9	Średni wynik egzaminu gimnazjalnego (część I)	Wartość wskaźnika liczona poprzez dodanie wyników egzaminu gimnazjalnego (część I), a następnie podzielona przez liczbę uczniów diagnozowanego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A/B$, gdzie: W –wartość wskaźnika; A – suma wyników egzaminu gimnazjalnego (część I) uczniów diagnozowanego obszaru; B –liczba uczniów diagnozowanego obszaru zdających egzamin.	OKE Łomża/ Gimnazjum
10	Liczba osób w wieku 0-6 lat	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby osób w wieku 0-6 lat przez 1 tys. ludności, a następnie podzielnie przez liczbę mieszkańców danego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: W - wartość wskaźnika, A-liczba osób w wieku przedprodukcyjnym diagnozowanego obszaru; B– liczba mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Urząd Miasta i Gminy Pasym
11	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przez 1 tys. ludności, a następnie podzielnie przez liczbę mieszkańców danego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: W - wartość wskaźnika, A-liczba osób w wieku przedprodukcyjnym diagnozowanego obszaru; B– liczba mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Urząd Miasta i Gminy Pasym
12	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby osób w wieku produkcyjnym przez 1 tys. ludności, a następnie podzielnie przez liczbę mieszkańców danego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: W - wartość wskaźnika, A- liczba osób w wieku produkcyjnym diagnozowanego obszaru; B– liczba mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Urząd Miasta i Gminy Pasym

13	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby osób w wieku poprodukcyjnym przez 1 tys. ludności, a następnie podzielnie przez liczbę mieszkańców danego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: W - wartość wskaźnika, A-liczba osób w wieku poprodukcyjnym diagnozowanego obszaru; B– liczba mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Urząd Miasta i Gminy Pasym
Wskaźniki fakultatywne - gospodarczy			
1	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w roku 2015	Wartość wskaźnika liczona poprzez pomnożenie liczby nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych przez 1 tys. ludności, a następnie podzielona przez liczbę mieszkańców diagnozowanego obszaru wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: A –liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej diagnozowanego obszaru; B –liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym diagnozowanego obszaru.	Urząd Miasta i Gminy Pasym
2	Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych w roku 2015	Wartość wskaźnika liczona poprzez pomnożenie liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych przez 1 tys. ludności, a następnie podzielona przez liczbę mieszkańców diagnozowanego obszaru. Wartość wskaźnika liczona wg. wzoru: $W=A*1000/B$, gdzie: A – liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej diagnozowanego obszaru; B –liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym diagnozowanego obszaru.	Urząd Miasta i Gminy Pasym

Sfera społeczna

Tabela 18. Dane wyjściowe do wyznaczenia obszaru zdegradowanego – sfera społeczna

	Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu					Powiatowy Urząd Pracy w Szczytnie		Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej		Komenda Policji w Pasymiu	Miejska Biblioteka Publiczna	Szkoła Podstawa	Szkoła Podstawowa/OK E Łomża	
	Liczba mieszkańców	liczba osób w wieku 0-6 lat	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzenia mi drogowymi) w tym czyny karalne nieletnich	Liczba mieszkańców zapisanych do biblioteki	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych	Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty (język polski i matematyka)	Średni wynik egzaminu gimnazjalnego
Obszar rewitalizacji	1512	87	274	969	263	78	46	201	288	49	319	60	68,22	48,50
Gmina	5390	320	1069	3516	805	281	135	474	1216	168	1115	321	65,00	50,16

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 19. Stan kryzysowy w sferze społecznej

	liczba osób w wieku 0-6 lat	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzenia mi drogowymi) w tym czyny karalne nieletnich	Liczba mieszkańców zapisanych do biblioteki	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych	Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty (język polski i matematyka)	Średni wynik egzaminu gimnazjalnego (część I)
Obszar rewitalizacji	57,54	181,22	640,87	173,94	51,59	30,42	132,94	190,48	32,41	210,98	74,07	68,22	48,50
Gmina	59,37	198,33	652,32	149,35	52,13	25,05	87,94	225,60	31,17	206,86	83,81	65,00	50,16

Źródło: Opracowanie własne

Bezrobocie

Tabela 20. Wartość wskaźników - bezrobocie

	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy
Obszar rewitalizacji	51,59	30,42
Gmina Pasym	52,13	25,05

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Powiatowy Urząd Pracy w Szczytnie, na koniec roku 2015 roku na obszarze rewitalizacji mieszkało 78 osób zarejestrowanych jako bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy, co stanowiło 27% ogółu osób bezrobotnych zamieszkujących obszar gminy. Pośród osób zamieszkujących badany obszar i zarejestrowanych jako bezrobotne 58%, to osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy. Wartość wskaźnika bezrobocia na badanym obszarze wyniosła 51,59 i jest nieznacznie niższa niż wartość wskaźnika bezrobocia dla Gminy Pasym. **Natomiast wskaźnik osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 miesięcy) jest wyższy o ponad 5 punktów od wyliczonej wartości dla całej Gminy Pasym i na obszarze rewitalizacji wyniósł 30,42.**

Sytuacja na rynku pracy na obszarze rewitalizacji jest dość niepokojąca. Liczba osób długotrwale bezrobotnych znacznie przewyższa wartość dla gminy. Długi okres nieaktywności zawodowej może być przyczyną wykluczenia społecznego i marginalizacji.

Ubóstwo

Tabela 21. Wartość wskaźników - ubóstwo

	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa
Obszar rewitalizacji	190,48	132,94
Gmina Pasym	225,60	87,94

Źródło: Opracowanie własne

Podczas badania sytuacji społecznej analizie poddano stopień ubóstwa mieszkańców obszaru. W tym celu przeprowadzono badanie dwóch wskaźników: liczbę osób korzystających z pomocy społecznej oraz liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa. Zgodnie z danymi przekazanymi przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu, w 2015 roku, na badanym obszarze zamieszkiwało 23,68% ogółu mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Wartość wskaźnika osób korzystających z pomocy społecznej na badanym obszarze (zgodnie z przedstawioną powyżej metodologią) jest mniejsza od wartości dla gminy. **Jednakże o stopniu ubóstwa społeczeństwa zamieszkującego obszar świadczy wskaźnik „Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa”. Wartość tego wskaźnika jest znacznie wyższa niż wartość dla gminy i wyniosła 132,94.** Wysoka wartość wskaźnika świadczy o znacznym stopniu zubożenia mieszkańców obszaru, co za tym idzie występuje konieczność podjęcia działań naprawczych, w celu niedopuszczenia do wykluczenia społecznego mieszkańców tego obszaru.

Poziom uczestnictwa mieszkańców obszaru w życiu publicznym i kulturalnym

Analizując poziom uczestnictwa mieszkańców obszaru w życiu publicznym i kulturalnym przebadano dwa wskaźniki: liczbę mieszkańców zapisanych do biblioteki oraz liczbę uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych.

Tabela 22. Wartość wskaźników - poziom uczestnictwa mieszkańców obszaru w życiu publicznym i kulturalnym

	Liczba mieszkańców korzystających z zasobów biblioteki	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych
Obszar rewitalizacji	210,98	74,07
Gmina Pasym	206,86	83,81

Źródło: Opracowanie własne

Wskaźnik czytelnictwa na obszarze rewitalizacji jest wyższy od średniej dla gminy. Związane jest to z położeniem obszaru rewitalizacji, obejmującego m.in. centrum Pasymia i dostępem do biblioteki publicznej.

Zgodnie z przedstawioną powyżej tabelą na badanym obszarze występuje niskie zaangażowanie dzieci i młodzieży (grupa wiekowa 6-13 lat) w zajęcia dodatkowe. **Mimo bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych prowadzonych przez szkołę udział w nich dzieci i młodzieży z badanego obszaru jest niższy, niż średnia dla całej gminy.**

Poziom edukacji

Tabela 23. Wartość wskaźników – poziom edukacji

	Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty (język polski i matematyka)	Średni wynik egzaminu gimnazjalnego (część I)
Obszar rewitalizacji	68,22	48,50
Gmina Pasym	65,00	50,16

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym sprawdzanym obszarem jest poziom kształcenia. Stan edukacji dzieci i młodzież ma istotny wpływ na ich późniejsze życie zawodowe, a tym samym sytuację społeczną i ekonomiczną. W celu zbadania poziomu edukacji poddano analizie wynik sprawdzianu kończącego szkołę podstawową oraz wynik egzaminu wieńczącego gimnazjum. Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty wśród osób zamieszkujących obszar rewitalizacji wyniósł 68,22 i jest wyższy niż średnia dla gminy. **Natomiast alarmujący jest wynik testu gimnazjalnego wśród młodzieży zamieszkującej obszar rewitalizacji. Średni wynik testu na obszarze to 48,5%, zaś na terenie gminy 50,16%.** Niski wynik testu wskazuje na małe zaangażowanie młodzieży oraz ich rodziców w proces edukacyjny.

Przestępczość

Kolejnym występującym problemem na obszarze rewitalizowanym jest liczba przestępstw i wykroczeń.

Tabela 24. Wartość wskaźników – przestępczość

	Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzeniami drogowymi) w tym czyny karalne nieletnich
Obszar rewitalizacji	32,41
Gmina Pasym	31,17

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Dzielnicowego Policji w Pasymiu, w minionym roku kalendarzowym na terenie badanego obszaru liczba przestępstw i wykroczeń była wyższa, niż średnia dla gminy Pasym. Na poziom przestępczości może mieć wpływ niski standard życia mieszkańców obszaru oraz wykluczenie społeczne.

Obciążenie demograficzne

Tabela 25. Wartość wskaźników – obciążenie demograficzne

	Liczba osób w wieku 0-6 lat	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym
Obszar rewitalizacji	57,54	181,22	640,87	173,94
Gmina Pasym	59,37	198,33	652,32	149,35

Źródło: Opracowanie własne

Badając wskaźnik obciążenia demograficznego analizie poddano cztery kryteria: liczba osób w wieku 0-6 lat, liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, liczba osób w wieku produkcyjnym oraz liczbę osób w wieku poprodukcyjnym. **Zgodnie z przedstawionymi w tabeli nr 25 danymi, wskaźnik obciążenia demograficznego dla danego obszaru jest niższy niż średnia dla gminy.** Taka sytuacja demograficzna jest niepokojąca. Młodzi ludzie, którzy pozostają w gminie, przeprowadzają się na obrzeża miasta lub do sąsiednich miejscowości, w miejsca atrakcyjniejsze i spokojniejsze. Jest to sygnał dla gminy, aby podjęła działania w celu ożywienia obszaru rewitalizacji i przyciągnięcia na teren rewitalizacji młodych ludzi.

Sfera gospodarcza

Tabela 26. Dane wyjściowe do wyznaczenia obszaru zdegradowanego – sfera gospodarcza

	Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu	
	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w roku 2015	Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych w roku 2015
Obszar rewitalizacji	7	5
Gmina Pasym	32	19

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 27. Wartości wskaźników

	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w roku 2015	Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych w roku 2015
Obszar rewitalizacji	7,22	5,16
Gmina Pasym	9,10	5,40

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z powyżej przedstawionymi danymi wartości wskaźników gospodarczych świadczą o niskim poziomie przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji. Aktywność gospodarcza na obszarze rewitalizacji jest znacznie niższa niż średnia dla gminy. **W ostatnim roku kalendarzowym wskaźnik zarejestrowanych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie badanego obszaru jest niższy od liczby zarejestrowanych podmiotów na terenie gminy.** Z powyższej tabeli wynika, iż mieszkańcy obszaru są mało aktywni gospodarczo. Mała aktywność może być spowodowana niskim poziomem edukacji, a co za tym idzie wiedzą ekonomiczną i zarządczą.

Podsumowanie

Problematyka działań rewitalizacyjnych, w tym delimitacji obszaru zdegradowanego wymaga analizy szeroko obejmującej wszystkie aspekty omawianego zagadnienia.

Zebrane informacje, w tym przeprowadzone badania, pozyskane dane statystyczne, jak również konsultacje społeczne, potwierdzają zasadność dokonanego wyboru w zakresie obszaru kryzysowego w gminie Pasym.

Na obszarze objętym planowaną rewitalizacją występuje m.in. wysoki poziom ubóstwa, wysoki poziom długotrwałego bezrobocia, niski wskaźnik edukacji, a także niski poziom przedsiębiorczości, co jednoznacznie kwalifikuje ten obszar do uznania jako obszar zdegradowany, wymagający interwencji zmierzającej do przywrócenia właściwych funkcji społeczno-gospodarczych.

W związku z powyższym niezbędne jest podjęcie przez Gminę szybkich działań naprawczych, aby nie doprowadzić do wykluczenia społecznego mieszkańców tego obszaru, a także zatrzymać proces degradacji tkanki miejskiej.

5. Wizja obszaru rewitalizacji

Głównym efektem działań rewitalizacyjnych przewidzianych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Pasym na lata 2016–2023 będzie ograniczenie negatywnych zjawisk kryzysowych w różnych sferach (zwłaszcza społecznych) oraz wzmocnienie potencjału wewnętrznego obszaru rewitalizacji w celu harmonijnego i zrównoważonego rozwoju całej Gminy.

Gmina Pasym, to obszar przyjazny turystom, którego mieszkańcy promują historię i kulturę regionu. Pasym to miejsce, które oferuje mieszkańcom dobrą jakość życia.

W wyniku przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych na terenie gminy Pasym ograniczone zostaną problemy społeczne, których szczególna koncentracja występuje na obszarze rewitalizacji. Nastąpi poprawa wizerunku obszaru rewitalizacji, poprzez ożywienie społeczne, przestrzenne oraz gospodarcze.

Działania rewitalizacyjne przewidziane w programie służyć będą przeciwdziałaniu procesom wykluczenia i marginalizacji społecznej, wynikających m.in. z ubóstwa i bezrobocia. Podejmowane działania zostaną skierowane przede wszystkim do osób wykluczonych społecznie, bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Dzięki zagospodarowaniu przestrzeni miejskiej poprawi się estetyka miasta, które przyciągnie do siebie mieszkańców gminy oraz turystów.

Spodziewany jest również wzrost dynamiki rozwoju przedsiębiorczości lokalnej poprzez poprawę jakości kształcenia oraz podniesienia kwalifikacji zawodowych. Realizacja działań rewitalizacyjnych stworzy warunki do powstawania nowych inicjatyw gospodarczych, w co za tym idzie nowych miejsc pracy.

Realizacja projektów zbuduje i wzmocni wśród mieszkańców pozytywne nastawienie do działań na rzecz rozwoju miasta i gminy oraz stworzy sprzyjającą atmosferę do kreowania dalszych inicjatyw.

6. Cele rewitalizacji

Głównym celem działań rewitalizacyjnych przewidzianych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Pasym na lata 2016–2023 jest zmniejszenie skali występowania negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji. Powyższy cel główny realizowany będzie przez pięć celów strategicznych, odpowiadających poszczególnym sferom procesu rewitalizacji (tj. społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, gospodarczej, środowiskowej i technicznej).

Cel główny

Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego Miasta i Gminy Pasym

Cel strategiczny 1 – sfera społeczna

Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocję integracji włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.

- 1.1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 1.2. Integracja społeczna osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z pozostałymi mieszkańcami gminy;
- 1.3. Wzrost kompetencji społecznej mieszkańców;
- 1.4. Wzrost aktywności kulturalnej mieszkańców;
- 1.5. Budowanie tożsamości lokalnej mieszkańców w oparciu o historię i regionalne tradycje;
- 1.6. Wzrost zaangażowania społeczeństwa w inicjatywy obywatelskie.
- 1.7. Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców, szczególnie ludności należącej do grup wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem;
- 1.8. Wspieranie inicjatyw mających na celu wzmocnienie sieci społecznych, aktywizacji zawodowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;

Cel strategiczny 2 – sfera przestrzenno-funkcjonalna

Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców

- 2.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej
- 2.2. Rozwój infrastruktury kulturalnej
- 2.3. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej
- 2.4. Kształtowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
- 2.5. Rozwój infrastruktury społecznej służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
- 2.6. Poprawa stanu zagospodarowania i estetyki terenów zielonych
- 2.7. Zabezpieczenie i ochrona zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego
- 2.8. Poprawa stanu infrastruktury komunalnej

Cel strategiczny 3 – sfera gospodarcza

Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności.

- 3.1. Stworzenie dogodnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej;
- 3.2. Poprawa warunków do rozwoju turystyki, lokalnego handlu detalicznego i gastronomii poprzez rewitalizację przestrzeni publicznej;
- 3.3. Stworzenie warunków do funkcjonowania podmiotów wspierających rozwój spółdzielni socjalnych, aktywizację zawodową i podnoszenie kwalifikacji zawodowych.

Cel strategiczny 4 – sfera środowiskowa

Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego.

- 4.1. Ochrona i zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych miasta;
- 4.2. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców;
- 4.3. Wspieranie inicjatyw proekologicznych;
- 4.4. Zwiększanie efektywności energetycznej budynków;

Cel strategiczny 5 – sfera techniczna

Poprawa warunków mieszkaniowych oraz estetyki budynków użyteczności publicznej

- 5.1. Wzrost stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne
- 5.2. Modernizacja obiektów użyteczności publicznej
- 5.3. Zachowanie i rewitalizacja budynków, obiektów oraz przestrzeni miejskich o walorach historycznych, kulturowych, architektonicznych i urbanistycznych;

7. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Niniejsza częśći Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym na lata 2016–2023 zawiera opis planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na początku przedstawione zostały podstawowe projekty rewitalizacji, tj. przedsięwzięcia bez których osiągnięcie celów programu nie będzie możliwe, a obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z sytuacji kryzysowej. Następnie zamieszczono projekty uzupełniające (w większości przewidziane do realizacji w obszarze rewitalizacji). Projekty te są komplementarne względem podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak również wpisują się w cele niniejszego dokumentu.

7.1. Podstawowe projekty rewitalizacyjne

Opis zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Realizacja zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji, ma na celu ograniczenia występowanie negatywnych zjawisk społecznych w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, uzależnień, niskiego poziomu edukacji i kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Głównym zadaniem związanym z podjęciem i przeprowadzeniem działań rewitalizacyjnych, jest zmniejszenie występowania negatywnych zjawisk na obszarze objętym rewitalizacją. Wyznaczone do osiągnięcia cele skupiają się wokół takich sfer jak: społeczna, przestrzenno-funkcjonalna, gospodarcza, środowiskowa i techniczna.

Spodziewanym efektem przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych będzie ograniczenie występowania i skali problemów społecznych na rewitalizowanym obszarze. Realizacji zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych przyczyni się do poprawy wizerunku rewitalizowanego. Zagospodarowanie przestrzeni miejskiej podniesie estetykę miasta z pożytkiem zarówno dla mieszkańców jak i turystów, stworzy warunki do ożywienia gospodarczego miasta.

Osiągnięcie założonych celów będzie wymagało podjęcia działań w sferze modernizacji infrastruktury i w sferze społecznej. W pierwszej kolejności nastąpi przygotowanie infrastruktury. Procesowi rewitalizacji zostaną poddane trzy elementy infrastruktury miejskiej tj:

- budynek po byłym kinie, w którym będzie utworzone **Centrum Aktywizacji Społecznej**, którego operatorem będzie Klub Integracji Społecznej,
- budynek obecnego Miejskiego Ośrodka Kultury, który będzie zagospodarowany do działań objętych programami **Centrum Wsparcia Rodziny**;
- rynek staromiejski, stanowić będzie **Strefę Integracji i Aktywizacji Społecznej**, obszar objęty działaniami Klubu Integracji Społecznej i Centrum Wsparcia Rodziny.

Koncentracja zjawisk kryzysowych na obszar zerewitalizowanym wymusza zaangażowanie **łącznie**, zarówno przestrzeni rynku staromiejskiego jak również dwóch budynków. W budynkach i strefie rynku staromiejskiego realizowane będą projekty społeczne.

Zrewitalizowany rynek staromiejski stanowić będzie element spajający działania Klubu Integracji Społecznej operującego Centrum Aktywizacji Społecznej, oraz Centrum Wsparcia Rodziny. Planuje się, że rynek staromiejski będzie spełniał funkcję strefy integracji aktywizacji społecznej, będzie miejscem realizacji przedsięwzięć plenerowych oraz projektów społecznych, wspólnych i indywidualnych, prowadzonych przez KIS i Centrum Wsparcia Rodziny. Organizowane na rynku staromiejskim przedsięwzięcia będą angażowały do współdziałania społeczność lokalną.

Klub Integracji Społecznej

Klub Integracji Społecznej prowadzony będzie w ramach działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Klub Integracji Społecznej (KIS) to jednostka, której celem działalności będzie udzielanie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. KIS będzie realizował działania na rzecz wzajemnego integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych oraz ze społecznością lokalną.

Głównym celem KIS będą działania, które zapewniają pomoc w uzyskaniu bezpieczeństwa socjalnego, aktywizacja zawodowa i pomoc w osobistym rozwoju osób zagrożonych marginalizacją lub niemogących własnym działaniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych. Ponadto uczestnicy mogą liczyć na pomoc w samoorganizowaniu się w grupy w celu podejmowania wspólnych inicjatyw i przedsięwzięć w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym zmierzających do samozatrudnienia.

Klub Integracji Społecznej będzie otwarty na potrzeby lokalnego środowiska. Działalność KIS będzie zmierzała do świadczenia usług dostosowanych do potrzeb grup ryzyka.

Działania prowadzone przez KIS będą zmierzać w szczególności do wzmocnienia następujących postaw uczestników:

- wzajemnego wspierania się w pokonywaniu barier i trudności w życiu codziennym,
- zdobywanie wiedzy i doświadczeń,
- stałej edukacji personalnej, zawodowej i społecznej będącej kluczem do podnoszenia

własnej wartości na rynku pracy,

- osiągnięcia samodzielności ekonomicznej oraz umiejętności gospodarowania własnymi dochodami,

Prowadzony przez KIS proces reintegracji będzie przebiegał na kilku płaszczyznach: społeczno-interpersonalnej, kulturowej, duchowo-moralnej, zawodowej i obywatelskiej

Grupy osób planowane do objęcia działaniami KIS:

- osoby wykluczone i marginalizowane społecznie, w tym:

osoby bezrobotne, w szczególności długotrwale,

- kobiety pozostające poza rynkiem pracy,
- osoby niepełnosprawne, w tym upośledzone umysłowo i chore psychicznie,
- wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych,
- osoby uzależnione, po okresie leczenia odwykowego,
- matki samotnie wychowujące dzieci,
- osoby bezdomne i zagrożone utratą mieszkań,
- osoby opuszczające zakłady karne.

Podstawowe formy działania KIS to:

- grupy samopomocowe, grupy wsparcia, grupy terapeutyczne,
- poradnictwo psychologiczne,
- szkolenia,
- doradztwo zawodowe,
- wolontariat,
- wymiana usług (barter),
- spółdzielnie socjalne,
- roboty publiczne,

- prace interwencyjne,
- staże.

Jednym z ważniejszych działań KIS będzie propagowanie idei wolontariatu i budowanie struktur wolontariatu.

Pracą KIS będzie kierował koordynator, nadzorujący i monitorujący pracę klubu, dbający o rozwój klubu (min. współpraca z partnerami, promocja idei samopomocy), organizujący pracę grup.

W działania KIS zaangażowani będą pracownicy socjalni, i w zależności od potrzeb, eksperci: psycholog, prawnik, doradca zawodowy.

Zaplecze techniczne KIS:

Na prowadzenie działalności KIS przeznaczony będzie zrewitalizowany budynek po byłym kinie. Wszystkie pomieszczenia w budynku, w tym sale szkoleniowe i zaplecze socjalne, będą dostępne i dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Centrum Wspierania Rodziny (CWR)

Działalność Centrum Wspierania Rodziny prowadzona będzie w ramach Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Powstałe Centrum Wspierania Rodziny będzie placówką zapewniającą kompleksowe wsparcie dla rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach. Celem działalności placówki będzie wielopłaszczyznowe rozwiązywanie problemów poprzez:

- rozpoznanie i udzielenie wsparcia emocjonalnego oraz pomocy psychologicznej rodzinom doświadczającym różnego typu kryzysów,
- pomoc rodzinom z niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą oraz rodzinom z ograniczoną przez sąd władzą rodzicielską,
- poradnictwo prawno-społeczne (z zakresu pomocy społecznej, kodeksu karnego i prawa rodzinnego) oraz pomoc przy pisaniu pism procesowych do sądu,
- rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy,
- edukacja w zakresie tematyki choroby alkoholowej i innych uzależnień (w tym od narkotyków i mediów cyfrowych np. Internetu) i możliwościach podjęcia

profesjonalnej terapii,

- motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i osób współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w placówkach lecznictwa odwykowego, motywowanie do podjęcia specjalistycznego leczenia,
- udzielanie wsparcia osobom uzależnionym w trakcie leczenia, jak również po jego zakończeniu,
- udzielanie wsparcia osobom współuzależnionym.
- współpraca z innymi instytucjami mogącymi włączyć się w systemową i długofalową pomoc dla korzystających z usług Centrum Wspierania Rodziny,
- inne zadania realizowane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Formy pomocy udzielanej w Centrum Wspierania Rodziny:

- konsultacje psychologiczne,
- konsultacje prawne,
- konsultacje terapeuty uzależnień,
- dyżur Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- psychoterapia indywidualna,
- warsztaty psychoedukacyjne dla rodziców, doskonalące umiejętności i kompetencje wychowawcze,
- warsztaty umiejętności społecznych,
- warsztaty rozwoju osobistego,
- inne grupy wsparcia np. dla osób dotkniętych przemocą, osób niepełnosprawnych i ich rodzin,
- organizowanie rodzinnych pikników integracyjnych,
- organizowanie kreatywnych form spędzania czasu wolnego.

Zaplecze techniczne Centrum Wspierania Rodziny:

Działalność Centrum Wspierania Rodziny prowadzona będzie w zrewitalizowanym budynku po Miejskim Ośrodku Kultury. Wszystkie pomieszczenia oraz dostęp do sal szkoleniowych i zaplecza socjalnego – będzie dostosowany dla osób niepełnosprawnych.

Rysunek 17. Mapa projektów podstawowych

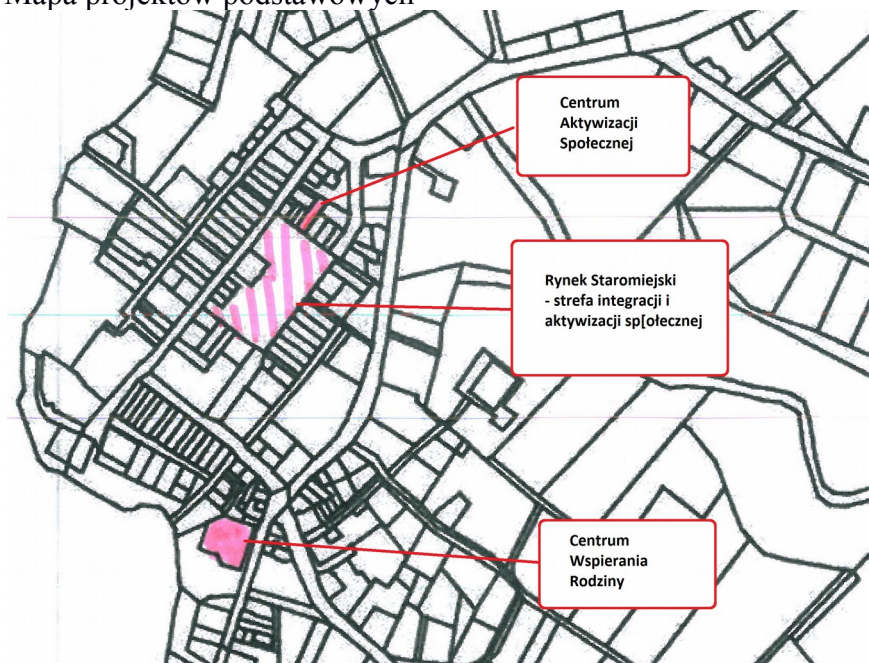

Tabela 28. Opis podstawowych przedsięwzięć realizowanych w ramach rewitalizacji

Projekty podstawowe	
Projekt nr 1	
Tytuł projektu	Rewitalizacja- przebudowa rynku staromiejskiego w Pasymiu – utworzenie strefy integracji i aktywizacji społecznej.
Podmioty realizujące	Gmina Pasym.
Zakres zadań	Rewitalizacja – przebudowa rynku staromiejskiego w Pasymiu, adaptacja przestrzeni rynku do potrzeb strefy integracji i aktywizacji społecznej. Na terenie zrewitalizowanego rynku będą prowadzone działania integrujące i aktywizujące społeczność lokalną inicjowane i prowadzone przez Klub Integracji Społecznej i Centrum Wspierania Rodziny. Obszar rynku będzie swobodnie przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.
Lokalizacja	Rynek starego miasta w Pasymiu. Rynek starego miasta zlokalizowany jest w strefie rewitalizacji.
Wartość projektu	4 050 000,00

(PLN)	
Okres realizacji	luty 2017 – czerwiec 2018
Priorytet inwestycyjny	9b
Rezultaty	-podniesienie atrakcyjności społecznej przestrzeni publicznej oraz nadanie wyższych walorów funkcjonalnych i estetycznych obszaru rynku z uwzględnieniem regionalnej tożsamości, -spadek bezrobocia wskutek wzrostu aktywności gospodarczej związanej ze zwiększeniem atrakcyjności przestrzeni publicznej, -wzrost integracji i aktywizacji mieszkańców, -wzrost kapitału społecznego, -wzrost przedsiębiorczości
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów bądź utworzonej/rekultywowanej przestrzeni w miastach (osoby)
Wskaźniki produktu	Otwarta przestrzeń rekultywowana na obszarach miejskich (m ²) Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (ha)
Źródło danych	Protokół z odbioru robót budowlanych prowadzonych na rynku starego miasta.
Sposób mierzenia rezultatów	Nadzór nad przebiegiem robót budowlanych prowadzony przez kierownika budowy i inspektora nadzoru inwestorskiego.
Odniesienie do celów rewitalizacji	Zrewitalizowany rynek starego miasta w Pasymiu tworzący strefę aktywizacji i integracji społecznej. Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego miasta i gminy Pasym. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocje integracji i włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych. Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności. Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego. Poprawa warunków estetyki przestrzeni publicznej.
Projekt nr 2	
Tytuł projektu	Utworzenie Centrum Aktywizacji Społecznej - siedziby Klubu Integracji Społecznej
Podmioty realizujące	Gmina Pasym
Zakres zadań	Przebudowa i modernizacja budynku po byłym kinie do prowadzenia działalności Klubu Integracji Społecznej w Pasymiu. Budynek będzie również przystosowany do korzystania przez osoby niepełnosprawne. Celem działalności KIS będzie udzielanie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i

	<p>podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych.</p> <p>KIS będzie realizował działania na rzecz wzajemnego integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych oraz ze społecznością lokalną m.in. działania w kierunku zapewnienia pomocy w uzyskaniu bezpieczeństwa socjalnego, aktywizacji zawodowej i pomocy w osobistym rozwoju osób zagrożonych marginalizacją lub niemogących własnym działaniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych</p>
Lokalizacja	Budynek po byłym kinie w Pasymiu, ul. Dworcowa 8. Budynek zlokalizowany jest w strefie rewitalizacji.
Wartość projektu (PLN)	5 150 000,00
Okres realizacji	Listopad 2016 do styczeń 2018 rok.
Priorytet inwestycyjny	9b
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> -włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych, -wzrost integracji i aktywizacji mieszkańców, -wzrost kapitału społecznego, -spadek bezrobocia, -wzrost przedsiębiorczości
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych budynków publicznych lub komercyjnych na obszarach miejskich (osoby)
Wskaźniki produktu	<p>Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich (m2)</p> <p>-Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt)</p> <p>-Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (m2)</p> <p>-Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełno sprawnościami (szt).</p>
Źródło danych	Protokół z odbioru budynku do użytkowania
Sposób mierzenia rezultatów	Dokumentacja przebiegu robót budowlanych prowadzona przez kierownika budowy i inspektora nadzoru inwestorskiego.
Odniesienie do celów rewitalizacji	<p>Zrewitalizowany budynek przeznaczony do prowadzenia działalności Klubu Integracji Społecznej</p> <p>Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego miasta i gminy Pasym.</p> <p>Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocje integracji i włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców.</p> <p>Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności.</p> <p>Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego.</p>

	Poprawa warunków estetyki budynków użyteczności publicznej.
Projekt nr 3	
Tytuł projektu	Utworzenie Klubu Integracji Społecznej
Podmioty realizujące	Gmina Pasym/Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu
Zakres zadań	Zadania związane z działalnością Klubu Integracji Społecznej opisane są w Ustawie z dnia 13 czerwca 2003 o zatrudnieniu socjalnym. Celem działalności KIS będzie udzielanie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. KIS będzie realizował działania na rzecz wzajemnego integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych oraz ze społecznością lokalną m.in. działania w kierunku zapewnienia pomocy w uzyskaniu bezpieczeństwa socjalnego, aktywizacji zawodowej i pomocy w osobistym rozwoju osób zagrożonych marginalizacją lub niemogących własnym działaniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych
Lokalizacja	Przebudowany i zmodernizowany budynek po byłym kinie w Pasymiu, ul Dworcowa 8, rynek starego miasta w Pasymiu. Budynek i rynek starego miasta zlokalizowane są w strefie rewitalizacji.
Wartość projektu (PLN)	792 000,00
Okres realizacji	Styczeń 2018 – styczeń 2021.
Priorytet inwestycyjny	9i
Rezultaty	Zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji.
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującym na własny rachunek). Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu.
Wskaźniki produktu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie.
Źródło danych	Liczba podpisanych deklaracji uczestnictwa w projekcie
Sposób mierzenia rezultatów	Deklaracje uczestnictwa w projekcie

Odniesienie do celów rewitalizacji	<p>Ograniczenie skali i zakresu występowania problemów społecznych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego miasta i gminy Pasym.</p> <p>Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocje integracji i włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców.</p> <p>Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności.</p> <p>Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego.</p> <p>Poprawa warunków estetyki przestrzeni i budynków użyteczności publicznej.</p>
Projekt nr 4	
Tytuł projektu	Utworzenie Centrum Wspierania Rodziny w przebudowanym i zmodernizowanym budynku Miejskiego Ośrodka Kultury
Podmioty realizujące	Gmina Pasym
Zakres zadań	<p>Modernizacja i przebudowa budynku Miejskiego Ośrodka Kultury na potrzeby działalności Centrum Wspierania Rodziny.</p> <p>Przystosowanie budynku również do korzystania przez osoby niepełnosprawne.</p> <p>Zakres działań Centrum Wspierania Rodziny obejmuje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. rozpoznanie i udzielenie wsparcia emocjonalnego oraz pomocy psychologicznej rodzinom doświadczającym różnego typu kryzysów, 3. pomoc rodzinom z niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą oraz rodzinom z ograniczoną przez sąd władzą rodzicielską, 4. poradnictwo prawno-społeczne (z zakresu pomocy społecznej, kodeksu karnego i prawa rodzinnego) oraz pomoc przy pisaniu pism procesowych do sądu, 5. rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy, 6. edukacja w zakresie tematyki choroby alkoholowej i innych uzależnień (w tym od narkotyków i mediów cyfrowych np. Internetu) i możliwościach podjęcia profesjonalnej terapii, 7. motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i osób współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w

	<p>placówkach leczenia odwykowego, motywowanie do podjęcia specjalistycznego leczenia,</p> <p>8. udzielanie wsparcia osobom uzależnionym w trakcie leczenia, jak również po jego zakończeniu,</p> <p>9. udzielanie wsparcia osobom współuzależnionym.</p> <p>10. współpraca z innymi instytucjami mogącymi włączyć się w systemową i długofalową pomoc dla korzystających z usług Centrum Wspierania Rodziny,</p>
Lokalizacja	Budynek Miejskiego Ośrodka Kultury w Pasymiu, ul. Rynek 10a. Budynek zlokalizowany jest w strefie rewitalizacji.
Wartość projektu (PLN)	2 089 000,00
Okres realizacji	Sierpień 2016 – maj 2018
Priorytet inwestycyjny	9b
Rezultaty	<p>-wzrost działań w zakresie wsparcia społecznego dla rodzin w kryzysie,</p> <p>- wzrost działań w zakresie wsparcia społecznego dla osób i rodzin osób uzależnionych,</p> <p>-spadek zjawiska przemocy w rodzinie,</p> <p>-wzrost integracji i aktywizacji społecznej,</p>
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych budynków publicznych lub komercyjnych na obszarach miejskich (osoby)
Wskaźniki produktu	<p>Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich (m2)</p> <p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt)</p> <p>Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (m2)</p> <p>Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełno sprawnościami(szt.)</p>
Źródło danych	Protokół z odbioru budynku do użytkowania
Sposób mierzenia rezultatów	Dokumentacja przebiegu robót budowlanych prowadzona przez kierownika budowy i inspektora nadzoru inwestorskiego.
Odniesienie do celów rewitalizacji	<p>Zrewitalizowany budynek przeznaczony do prowadzenia działalności Centrum Wspierania Rodziny</p> <p>Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego miasta i gminy Pasym.</p> <p>Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocje integracji i włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców.</p> <p>Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności</p>

	gospodarczej ludności. Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego. Poprawa warunków estetyki budynków użyteczności publicznej.
Projekt nr 5	
Tytuł projektu	Utworzenie Centrum Wspierania Rodziny
Podmioty realizujące	Gmina Pasym/Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu
Zakres zadań	<p>Prowadzenie działań związanych z wszechstronnym wsparciem rodzin i jej członków w sytuacjach kryzysowych.</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. rozpoznanie i udzielenie wsparcia emocjonalnego oraz pomocy psychologicznej rodzinom doświadczającym różnego typu kryzysów, 12. pomoc rodzinom z niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą oraz rodzinom z ograniczoną przez sąd władzą rodzicielską, 13. poradnictwo prawno-społeczne (z zakresu pomocy społecznej, kodeksu karnego i prawa rodzinnego) oraz pomoc przy pisaniu pism procesowych do sądu, 14. rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy, 15. edukacja w zakresie tematyki choroby alkoholowej i innych uzależnień (w tym od narkotyków i mediów cyfrowych np. Internetu) i możliwościach podjęcia profesjonalnej terapii, 16. motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i osób współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia odwykowego, motywowanie do podjęcia specjalistycznego leczenia, 17. udzielanie wsparcia osobom uzależnionym w trakcie leczenia, jak również po jego zakończeniu, 18. udzielanie wsparcia osobom współuzależnionym. 19. współpraca z innymi instytucjami mogącymi włączyć się w systemową i długofalową pomoc dla korzystających z usług Centrum Wspierania Rodziny,
Lokalizacja	Zmodernizowany budynek po Miejskim Ośrodku Kultury, Pasym, ul Rynek 10a. Budynek zlokalizowany jest w strefie rewitalizacji.
Wartość projektu (PLN)	288 000,00
Okres realizacji	Maj 2018 – maj 2021
Priorytet inwestycyjny	9iv
Rezultaty	Zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji:

	<ul style="list-style-type: none"> - spadek liczby rodzin z dysfunkcjami znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, - wzrost udziału rodzin w życiu społecznym, - wzrost aktywizacji i integracji osób ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym, - obniżenie stopy bezrobocia w obszarze rewitalizowanym.
Wskaźniki rezultatu	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu programu. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje (łącznie z prowadzącym działalność na własny rachunek)
Wskaźniki produktu	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie.
Źródło danych	Liczba podpisanych deklaracji uczestnictwa w projekcie
Sposób mierzenia rezultatów	Deklaracje uczestnictwa w projekcie
Odniesienie do celów rewitalizacji	<p>Ograniczenie skali i zakresu występowania problemów społecznych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie potencjału turystycznego miasta i gminy Pasym.</p> <p>Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, promocje integracji i włączenia społecznego oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>Racjonalne kształtowanie przestrzeni miejskiej oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców.</p> <p>Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej ludności.</p> <p>Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych i poszanowanie środowiska przyrodniczego.</p> <p>Poprawa warunków estetyki budynków użyteczności publicznej.</p>

7.2. Uzupełniające projekty rewitalizacyjnych

Tabela 29. Wykaz projektów komplementarnych

Projekty uzupełniające			
L.p.	Podmiot realizujący	Tytuł projekty	Uzasadnienie
Ochrona dziedzictwa kulturowego			

1	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	<p>Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: konserwacja gotyckich ław z XV w. oraz ław manierystycznych i posadzki z kościoła ewangelickiego w Pasymiu.</p>	<p>W ramach realizacji projektu przeprowadzone będą prace konserwatorskie w zakresie konserwacji gotyckich ław z XV w. oraz ław manierystycznych i posadzki z kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu. Utrzymanie w stanie dobrym i bardzo dobrym zabytkowej substancji obiektu sakralnego jest podstawowym warunkiem zachowania obiektu dla przyszłych pokoleń jako dziedzictwo kulturowe regionu. Dobrze zachowany obiekt jest najcenniejszym celem destylacji wycieczek turystycznych co bezpośrednio wpływa na ożywienie gospodarcze w Pasymiu.</p>
2	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	<p>Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja drewnianej empyry z XVII/XVIII w. i drewnianego sklepienia z XVIII w. kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu</p>	<p>W ramach projektu przeprowadzone będą prace konserwatorskie w zakresie konserwacji drewnianej empyry z XVII/XVIII w. i drewnianego sklepienia z XVIII w. kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu. Utrzymanie w stanie dobrym i bardzo dobrym zabytkowej substancji obiektu sakralnego jest podstawowym warunkiem zachowania obiektu dla przyszłych pokoleń jako dziedzictwo kulturowe regionu. Dobrze zachowany obiekt jest najcenniejszym celem destylacji wycieczek turystycznych co bezpośrednio wpływa na ożywienie gospodarcze w Pasymiu</p>
3	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	<p>Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja wnętrza wieży z XV w.: parter, pierwsze piętro, klatki schodowe, trzy drewniane podesty na trzech piętrach, kościoła ewangelickiego w Pasymiu.</p>	<p>W ramach projektu przeprowadzone będą prace konserwatorskie w zakresie konserwacji wnętrza wieży z XV w.: parter, pierwsze piętro, klatki schodowe, trzy drewniane podesty na trzech piętrach, kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu. Utrzymanie w stanie dobrym i bardzo dobrym zabytkowej substancji obiektu sakralnego jest podstawowym warunkiem zachowania obiektu dla przyszłych pokoleń jako dziedzictwo kulturowe regionu. Dobrze zachowany obiekt jest najcenniejszym celem destylacji wycieczek turystycznych co bezpośrednio wpływa na ożywienie gospodarcze w Pasymiu</p>

4	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja gotyckich, średniowiecznych ścian wewnątrz kościoła ewangelickiego w Pasymiu	W ramach projektu przeprowadzone będą prace konserwatorskie w zakresie konserwacji gotyckich, średniowiecznych ścian wewnątrz kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko- Augsburgskiej w Pasymiu. Utrzymanie w stanie dobrym i bardzo dobrym zabytkowej substancji obiektu sakralnego jest podstawowym warunkiem zachowania obiektu dla przyszłych pokoleń jako dziedzictwo kulturowe regionu. Dobrze zachowany obiekt jest najcenniejszym celem destylacji wycieczek turystycznych co bezpośrednio wpływa na ożywienie gospodarcze w Pasymiu.
5	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: konserwacja średniowiecznych miejskich murów obronnych (wewnętrzna strona przy kościele ewangelickim w Pasymiu).	W ramach projektu przeprowadzone będą prace konserwatorskie w zakresie konserwacji średniowiecznych miejskich murów obronnych (wewnętrzna strona przy kościele ewangelickim w Pasymiu). Utrzymanie w stanie dobrym i bardzo dobrym zabytkowej substancji obiektu sakralnego jest podstawowym warunkiem zachowania obiektu dla przyszłych pokoleń jako dziedzictwo kulturowe regionu. Dobrze zachowany obiekt jest najcenniejszym celem destylacji wycieczek turystycznych co bezpośrednio wpływa na ożywienie gospodarcze w Pasymiu.
Budowanie tożsamości regionalnej, kultura			
6	Miejski Ośrodek Kultury w Pasymiu	Pasym Mazurskie Hollywood	Stworzenie marki „Pasym Mazurskie Hollywood” w Pasymiu wpłynie na zwiększenie zainteresowania turystów z kraju jak i Europy naszym miastem, regionem i województwem. Tak szerokie działania są możliwe dzięki powstałemu na terenie powiatu portowi lotniczemu w Szymanach. Nasze pasymskie Hollywood będzie jednym takim miasteczkiem filmowym w tej części kraju. Spodziewanym efektem jest wzrost rozpoznawalności a co za tym idzie ożywienie turystyczne i gospodarcze całego regionu. Dzięki powstałemu szlakowi turystycznemu zostaną zagospodarowane mało znane części

			miasta Pasym .
Aktywizacja osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, edukacja			
7	Miejska Biblioteka Publiczna w Pasymiu	Młodzi programują – kreatywnie, ciekawie i z pasją.	Dzięki projektowi wzrośnie zaangażowanie młodych ludzi w samorozwój. Ciekawie prowadzone zajęcia, dostęp do sprzętu i specjalistów, będą zachętą do pokonania barier społecznych i mentalnych (bieda, bezrobocie, brak wzorców) uniemożliwiających doskonalenie się w IT. Działania prowadzone w obszarze nowych technologii będą sprzyjać rozwojowi intelektualnemu oraz kreatywności dzieci i młodzieży. W dalszej perspektywie mogą ułatwić im znalezienie dobrej pracy, prowadzenie własnej działalności gospodarczej na terenie gminy. Realizacja projektu ma również szansę wzbogacić sferę gospodarczą terenów rewitalizacji. Na zajęciach i warsztatach mogą być wprowadzane nowoczesne rozwiązania i metody działania dla lokalnych przedsiębiorstw. Wzmocni to ich pozycję i konkurencyjność.
8	Miejska Biblioteka Publiczna w Pasymiu	Pasymska Biblioteka cyfrowa	Dzięki projektowi wzrośnie zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne. Zmniejszy się wzajemna nieufność i podejrzliwość. Lepsze wzajemne poznanie się, spowoduje łatwiejsze nawiązywanie współpracy między sobą. Młodzi ludzie dzięki projektowi mają szansę lepiej poznać miejsce, w którym żyją, lepiej się z nim identyfikować. Innym aspektem jest też zwiększenie się integracji w obrębie poszczególnych grup społecznych. Digitalizacja i opracowanie w jednym miejscu dokumentów dotyczących danej grupy (np. rolników, rybaków, nauczycieli) pozwoli na lepsze ich scalenie i łatwiejszą identyfikację. Integracja społeczna, większe zaangażowanie mieszkańców w życie Gminy sprzyjać będzie pośrednio również rozwojowi gospodarczemu.

9	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Integracja szansą na lepsze jutro	Zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej oraz przystosowanie do życia społecznego mieszkańców gminy Pasym będących podopiecznymi MGOPS. 2. Zwiększenie dostępności do usług społecznych dla mieszkańców gminy Pasym będących podopiecznymi MGOPS. 3. Zwiększenie zdolności i umiejętności do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie oraz zintegrowanie ze społecznością lokalną gminy Pasym. 4. Zdobywanie umiejętności umożliwiających wejście na rynek pracy.
10	Radosław Grotkowski „Lewiatan”	Integracja społeczna poprzez kulturę fizyczną i sport	Projekt przyczyni się do aktywizacji zawodowej oraz integracji społecznej mieszkańców Gminy Pasym.
Adaptacja, modernizacja, termomodernizacja budynków			
11	Przedszkole w Pasymiu	Modernizacja gospodarki cieplnej i niskoemisyjnej	Projekt przyczyni się do poprawy gospodarki cieplnej. Zmniejszeniu ulegną wydatki na ogrzewanie budynku, koszty energii elektrycznej oraz gazy cieplarniane w środowisku.
Ochrona środowiska			
12	Radosław Grotkowski „Lewiatan”	Modernizacja sieci elektrycznej poprzez instalację fotowoltaiczną.	Realizacja projektu przyczyni się do pozyskania energii elektrycznej z naturalnego źródła energii – słońca. Spowoduje to obniżenie zużycia energii elektrycznej z sieci oraz będzie to korzystne dla środowiska naturalnego. Instalacja fotowoltaiczna nie wpływa negatywnie na środowisko i nie wydziela do atmosfery żadnych szkodliwych substancji.
13	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Pasymiu i budynku gimnazjum przy Zespole Szkół	Termomodernizacja budynków szkoły i sali sportowe, wymiana źródeł ciepła (realizacja zadań w zakresie gospodarki niskoemisyjnej)	Projekt przyczyni się do poprawy gospodarki cieplnej w obiektach. Zmniejszeniu ulegną wydatki na ogrzewanie budynku, oraz emisja gazów cieplarnianych.

8. Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych w okresie programowania 2014–2020 (2023) są środki europejskie wydatkowane przede wszystkim w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Równocześnie komplementarnymi względem nich źródłami finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych są fundusze europejskie w ramach krajowych programów operacyjnych (np. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko), jak również środki budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego oraz inne źródła finansowania (np. środki prywatne). Poniżej zamieszczono szczegółowy opis potencjalnych źródeł finansowania projektów przewidzianych do realizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Pasym.

Krajowe i zagraniczne mechanizmy finansowe, w tym:

- środki pochodzące z funduszy unijnych w nowym okresie programowania na lata 2014-2020 (m.in. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny);
- krajowe środki finansowe (np. z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

Środki własne budżetowe na realizację zadań własnych Gminy, w tym:

- dochody własne.

Komercyjne instrumenty finansowe, w tym:

- pożyczki i kredyty bankowe,

Środki innych uczestników (partnerów) procesu wdrażania programu rewitalizacyjnego, w tym sektora prywatnego.

Najważniejszym źródłem finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych są fundusze unijne opisane w dokumencie: *Programowanie perspektywy finansowej na lata 2014-2020 - Umowa Partnerstwa* (dot. polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa). Działania rewitalizacyjne mogą być finansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020, jak również z krajowych środków operacyjnych (KPO): Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (2014-2020), Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020 oraz Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020.

Istotnym elementem, który należy także uwzględnić w strukturze finansowania rewitalizacji, są środki na działania społeczne, którymi dysponują urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej, centra oraz instytucje wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej i in. Podobnie należy postrzegać instytucje rządowe i samorządowe oraz ich oddziały, dysponujące instrumentami i środkami mogącymi stanowić ważny komponent w finansowaniu rewitalizacji (np. Fundusz Termomodernizacji i Remontów, Fundusz Dopłat, program Mieszkanie dla Młodych, program społecznego budownictwa mieszkań na wynajem o umiarkowanym czynszu, rządowy program wsparcia budownictwa socjalnego, programy typu: LEMUR, KAWKA, BOCIAN, SOWA, środki wspierające przedsiębiorczość, Program „Świetlica-Dzieci-Praca”, projekty pilotażowe „Aktywny samorząd” itd.).²⁴ Dodatkowym źródłem finansowania inwestycji jest Fundusz Kościelny i środki ministerialne.

²⁴ Krajowa Polityka Miejska 2023

Tabela 30. Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych

L.p.	Nazwa projektu	Wartość projektu netto [PLN]	Źródła finansowania
Ożywienie społeczno -gospodarcze i kulturalne Pasymia			
1.1.	Utworzenie Centrum Kultury – adaptacja budynku po dawnym kinie	4 500 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
1.2.	Działalność Centrum Aktywizacji Zawodowej i Kulturalnej na rzecz aktywizacji społecznej, zawodowej i gospodarczej	669 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
1.3.	Utworzenie Klubu Integracji Społecznej w wyremontowanym budynku po MOKu.	1 100 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
1.4	Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego - rewitalizacja rynku staromiejskiego i przestrzeni około rynkowej w Pasymiu.	6 100 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
Projekty uzupełniające			
1	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: konserwacja gotyckich ław z XV w. oraz ław manierystycznych i posadzki z kościoła ewangelickiego w Pasymiu.	1 192 060,75	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
2	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja drewnianej empyry z XVII/XVIII w. i drewnianego sklepienia z XVIII w. kościoła parafialnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu.	1 030 963,34	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne

3	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja wnętrza wieży z XV w.: parter, pierwsze piętro, klatki schodowe, trzy drewniane podesty na trzech piętrach, kościoła ewangelickiego w Pasymiu.	5 300 039,61	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
4	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: Konserwacja gotyckich, średniowiecznych ścian wewnątrz kościoła ewangelickiego w Pasymiu.	1 840 432,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
5	Konserwacja kościołów na szlaku gotyckich świątyń południowych Mazur. Zadanie: konserwacja średniowiecznych miejskich murów obronnych (wewnętrzna strona przy kościele ewangelickim w Pasymiu).	350 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
6	Pasym Mazurskie Hollywood	500 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
7	Młodzi programują – kreatywnie, ciekawie i z pasją.	170 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
8	Pasymska Biblioteka cyfrowa	100 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
9	Integracja szansą na lepsze jutro	370 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
10	Integracja społeczna poprzez kulturę fizyczną i sport	150 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne
11	Modernizacja gospodarki cieplnej i niskoemisyjnej	150 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne/środki własne

12	Modernizacja sieci elektrycznej poprzez instalację fotowoltaiczną.	55 000,00	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne/środki własne
13	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Pasymiu i sali gimnastycznej w Zespole Szkół	850 000,0	Dofinansowanie EU/ dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych/ środki publiczne/środki własne

9. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji

Prace nad „*Ponadlokalnym programem rewitalizacji sieci miast Cittaslow*” rozpoczęły się w lipcu 2013 roku. Udział w programie zadeklarowały wszystkie miasta województwa warmińsko – mazurskiego, będące członkami sieci Cittaslow. Początkowo były to władze 9 miast: Biskupca, Bisztyńska, Gołdapi, Lidzbarka Warmińskiego, Lubawy, Nowego Miasta Lubawskiego, Olsztyńska, Reszla i Rynu. Po otrzymaniu 9 listopada 2013 r. członkostwa w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Cittaslow przez Barczewo i Dobre Miasto oraz 5 kwietnia 2014 r. przez Pasym, Górowo Iławeckie i Nidzicę, liczba miast biorących udział w programie zwiększyła się do 14.

Aktywna współpraca przedstawicieli sieci miast koordynowana była przez Warmińsko – Mazurską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie oraz przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego. W celu zapewnienia współpracy pomiędzy władzami poszczególnych gmin i społeczeństwem, zostały powołane na poziomie poszczególnych gmin grupy robocze do spraw rewitalizacji. Z każdej grupy wyłoniono przedstawiciela do grupy roboczej na poziomie sieci Cittaslow. Efektem prac grup roboczych było wypracowanie zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (projektów infrastrukturalnych i społecznych)

Rewitalizacja jest procesem o wybitnie partycypacyjnym charakterze. Włączanie różnorodnych grup interesariuszy w działania rewitalizacyjne powinno odbywać się kompleksowo i na wszystkich etapach tego procesu. Włączenie różnych interesariuszy w rewitalizację powinno obejmować wspólne inicjowanie i prowadzenie działań zmierzających do poprawy zastanej sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji.

Za zapewnienie prawidłowego włączenia różnorodnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji odpowiadał będzie Komitet ds. Rewitalizacji.

Skład Komitetu ds. Rewitalizacji:

- Maria Jolanta Cejmer - Zastępca Burmistrza Miasta Pasym;
- Brygida Starczak - Przewodnicząca Rady Miejskiej;
- Romuald Małkiewicz – radny RM;
- Witold Twardzik - Proboszcz Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu;
- Marek Gawdziński – przedsiębiorca;
- Tomasz Błaszczak - Dyrektor Pasymskiego Oddziału Banku Spółdzielczego w Szczytnie;
- Marianna Tańska – rolnik;
- Wiesław Nosowicz – radny RM;
- Anna Graczyk – przedsiębiorca;
- Anna Grotkowska – przedsiębiorca;

- Wiesław Szubka - Sekretarz Miasta Pasym;
- Tomasz Lachowicz - Inspektor Urząd Miasta i Gminy w Pasymiu;
- Elżbieta Dyrda - Dyrektor Zespołu Szkół w Pasymiu;
- Krystyna Kabała - Kierownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pasymiu;

Do głównych zadań osób odpowiedzialnych za proces partycypacji należy weryfikacja, jak również uwzględnienie potrzeb i oczekiwań interesariuszy, zwłaszcza tych związanych bezpośrednio z obszarem kryzysowym. Wobec powyższego na etapie przygotowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow, Gmina Pasym zorganizowała dwa spotkania konsultacyjne:

- w dniu 15.01.2015 r. – podczas spotkania członkowie komitetu omawiali kierunki rewitalizacji wybranych terenów w mieście Pasym. Uczestnicy spotkania składali zapytania do propozycji przedstawionych przez władze gminy.
- w dniu 12.02.2015 r. - omawiano uwagi jakie otrzymała Gmina Pasym po konsultacjach przeprowadzonych w Urzędzie Marszałkowskim w Olsztynie.

Ponadlokalny program rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Pasym został uchwalony Uchwałą Uchwała Nr VII/45/2015 Rady Miejskiej w Pasymiu z dnia 30 czerwca 2015 r. w sprawie przyjęcia planu „Ponadlokalny program rewitalizacji sieci miast Cittaslow” w części dotyczącej miasta Pasym.

Ponadlokalny program rewitalizacji sieci miast Cittaslow został udostępniony wszystkim zainteresowanym w formie elektronicznej na stronie internetowej www.cittaslowpolska.pl oraz na stronie internetowej Gminy Pasym.

W kwietniu 2016 r. Gmina Pasym przystąpiła do aktualizacji Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Pasym ze względu na dostosowanie elementów programu do „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”.

Wraz z informacją o aktualizacji dokumentu, zamieszczono również zaproszenie do składania fiszek projektowych do programu oraz zaproszono interesariuszy na spotkanie informacyjne, które odbyło się w dniu 15 kwietnia 2016 r. W spotkaniu wzięło udział 12 osób, wśród nich:

- Burmistrz Miasta Pasym;
- Przedstawiciele UMiG Pasym;
- Przedstawiciel Rady Miasta Pasymia;
- Przedstawiciele gminnych jednostek organizacyjnych (Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pasymiu, Miejski Ośrodek Kultury w Pasymiu, Miejska Biblioteka Publiczna w Pasymiu);
- Proboszcz Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pasymiu;
- Przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzący działalność na obszarze rewitalizacji;
- Osoby reprezentujące podmioty gospodarcze prowadzące działalność na obszarze rewitalizacji;
- Właściciele nieruchomości na obszarze rewitalizacji.

Spotkanie poprowadził ekspert zewnętrzny z Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie, który wyjaśnił nową definicję rewitalizacji zgodnie z Wytycznymi i Ustawą o rewitalizacji, przedstawił obszar rewitalizacji i zintegrowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne Gminy Pasym, a następnie odpowiadał na zadawane pytania. Nie zgłoszono żadnych uwag do przedstawionego obszaru rewitalizacji oraz do zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych.

W ramach działań związanych z aktualizacją Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym konsultacji ogłoszone na stronie BIP i przeprowadzono nabór fiszek projektowych.

W toku naboru, trwającego dwa tygodnie, do Urzędu Miasta i Gminy w Pasymiu wpłynęło 13 projektów komplementarnych do zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych (infrastrukturalnych i społecznych). Następnie na stronie internetowej Gminy Pasym (BIP), na okres 21 dni, zamieszczono proponowane projekty, tym samym mieszkańcy Gminy mieli możliwość zapoznania się z nimi i przedstawienia ewentualnych uwag.

W trakcie przygotowania aktualizacji dokumentu Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym współpracowano z Urzędem Miasta i Gminy, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Powiatowym Urzędem Pracy, Komisariatem Policji, Miejską Biblioteką Publiczną. Dzięki ich udziałowi pozyskano rzetelne i prawdziwe dane dotyczące sfery społecznej, gospodarczej, przestrzennej i technicznej Gminy Pasym i wyznaczono obszar rewitalizowany. Dodatkowo prowadzono rozmowy z mieszkańcami miasta dotyczące problemów społecznych i komfortu życia mieszkańców w Gminie Pasym.

Konsultacjom społecznym poddany zostanie również projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow, a ewentualne zgłoszone uwagi będą rozpatrywane i wyszczególnione w wywieszonym na stronie internetowej raporcie z konsultacji społecznych.

Proces przygotowania (diagnozowanie i programowanie) Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym kończy się uchwałą o przyjęciu poniższego dokumentu. Strona społeczna będzie również uczestniczyć w fazie wdrożeniowej. Raz na rok planuje się spotkanie z interesariuszami, na którym omawiane będą bieżące działania związane z realizacją projektów rewitalizacyjnych, przedstawianie osiągniętych wskaźników oraz informowanie o występujących problemach podczas wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ponadto Gmina umożliwi społeczeństwu współdziałanie i kontrolę obywatelską nad prawidłowym przebiegiem wdrażania projektów rewitalizacyjnych.

Dodatkowo Komitet ds. Rewitalizacji będzie spotykał się co najmniej raz na kwartał i aktualizował katalog fiszek projektowych.

10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Jednym z ważnych aspektów wdrażania programu rewitalizacji jest jego komplementarność. Zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, wymogiem koniecznym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

Zasada komplementarności pomiędzy różnymi projektami rewitalizacyjnymi jest realizowana przy użyciu różnych mechanizmów (narzędzi) - odpowiednio do konkretnego wymiaru komplementarności:

Komplementarność przestrzenna

Projekty wyszczególnione w ramach niniejszego Programu będą realizowane przede wszystkim na wyznaczonych obszarach i stanowią odpowiedź na główne problemy występujące na ich terenie. Efekty realizacji będą odczuwalne dla całego miasta, ale również dla mieszkańców niezamieszkałych na obszarach rewitalizowanych tym samym będą pozytywnie stymulowane inne obszary gminy co zapobiegnie pogłębianiu się stanów kryzysowych.

Ponadto niektóre projekty zgłoszone podczas konsultacji społecznych będą realizowane poza obszarami rewitalizowanymi, ale będą również oddziaływać na życie mieszkańców zamieszkałych na terenach objętych procesem rewitalizacji.

Zaplanowane projekty objęte zintegrowanym przedsięwzięciem rewitalizacyjnym i projekty komplementarne wzajemnie się dopełniają przestrzennie oraz zachodzi między nimi efekt synergii. Pośród zgłoszonych projektów komplementarnych istotną rolę odgrywają projekty społeczne realizowane przez Miejski Ośrodek Kultury, Miejską Bibliotekę Publiczną oraz Urząd Miasta i Gminy, których celem jest aktywizacja społeczna i kulturalna mieszkańców.

Ważną rolę w osiągnięciu celów rewitalizacyjnych odgrywa rewitalizacja i zagospodarowanie przestrzeni publicznej starego rynku miejskiego do pełnienia nowych funkcji – powstania strefy integracji i aktywizacji społecznej.

Biorąc pod uwagę opisane powyżej zamierzenia projektowe, realizacja tych przedsięwzięć zapewni spełnienie wymogów komplementarności.

Narzędziami zapewnienia komplementarności przestrzennej są: kompatybilne schematy ideowe organizacji przestrzennej projektów, wpisujące się w układ urbanistyczny miasta jak również zgodne z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Komplementarność problemowa

Zaplanowane do realizacji projekty rewitalizacyjne ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Pasym, wzajemnie się dopełniają tematycznie w aspektach społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym. Kompleksowa realizacja wszystkich projektów w ramach zintegrowanych przedsięwzięć pozwoli w pełni osiągnąć zakładane cele. Zaproponowane projekty są również komplementarne względem siebie – ich wspólnymi celami są m.in. wzrost potencjału turystycznego i kulturalnego poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego, wzrost poczucia tożsamości lokalnej, aktywizację zawodową i społeczną poprzez organizowanie warsztatów, szkoleń dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Planowane przedsięwzięcia dopełniają się tematycznie i w efekcie końcowym będą skutkowały kompleksowym rozwiązaniem problemów występujących na obszarach zdegradowanych, bądź znaczącym zmniejszeniem skali ich występowania.

W aspekcie komplementarności problemowej istotne jest określenie zamierzonych efektów rewitalizacji. Dlatego też w niniejszym dokumencie wskazano do każdego projektu pożądane rezultaty do osiągnięcia wynikające z realizacji projektów, które ułatwiają wybór odpowiednich wskaźników osiągnięcia celów.

Dodatkowo istnieją powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami Gminy wpisanymi w inne dokumenty m.in. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Pasym.

Mechanizm komplementarności problemowej zastosowany w LPR Gminy Pasym określa powiązania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami Gminy.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

W Lokalnym Programie Rewitalizacji opisano system wdrażania i zarządzania programem rewitalizacji, który został osadzony w systemie zarządzania Miastem i Gminą oraz zostanie wykazany w strukturze organizacyjnej Miasta i Gminy jako *Grupa robocza ds. rewitalizacji*. System zarządzania umożliwia efektywne współdziałanie w procesie rewitalizacji różnych instytucji oraz wzajemne ich uzupełnianie się i spójność procedur. Ponadto powołano Komitet ds. Rewitalizacji, który pełni rolę forum dialogu i współpracy, jest m.in. za aktualizowanie katalogu projektów i monitorowanie przebiegu procesu rewitalizacji.

Komplementarność międzyokresowa

Analizując projekty rewitalizacyjne pod kątem okresu finansowania, szczególną uwagę zwraca się na ciągłość programową. Wiele przedsięwzięć zrealizowanych w Pasymiu w latach 2007-2013 ma swoją kontynuację w okresie 2014-2020. Jest to o tyle ważne, że wnioski z ewaluacji mogą posłużyć jako propozycje zmian do wprowadzenia przy projektach programowanych na lata 2014-2020. Doświadczenia z poprzednich okresów finansowania wpłynęły na podjęcie decyzji o wyborze projektów do wsparcia w obecnej perspektywie finansowej.

W ramach zintegrowanego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego Gmina Pasym będzie realizowała projekty, które będą komplementarne z projektami realizowanymi w latach 2007-2013.

Projekty komplementarne realizowane na obszarze gminy Pasym w latach 2007-2013:

- Aktywna jednostka to aktywne społeczeństwo, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społeczne;
- Razem w przyszłość - Regionalny Program Operacyjny Wyposażenia Szkół w Sprzęt i Pomoce Naukowe Optymalizujące Procesy Kształcenia Realizowany na Terenie Szkół w Gminie Pasym, Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Działanie 3.1. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną;
- Zakup pomocy dydaktycznych i organizacja zajęć dla dzieci klas I-III w szkołach z terenu Gminy Pasym, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Poddziałanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych;
- Kształtowanie centrum wsi poprzez budowę placu zabaw w miejscowości Michałki, Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, Działanie 2.3. Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego;
- Rewitalizacja obszaru przemysłowego. Przywrócenie funkcji społeczno - gospodarczych nieruchomości NOVUM Sławomir Chmieliński - etap I, Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 4.2. Rewitalizacja miast;

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty zawarte w *Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Pasym* będą finansowane z różnych instrumentów wsparcia (m.in. EFRR, EFS - pod warunkiem

otrzymania dofinansowania), bez ryzyka podwójnego dofinansowania. Innym źródłem finansowania rewitalizacji jest budżet gminy lub środki własne innych podmiotów realizujących przedsięwzięcia oraz środki zewnętrzne z innych źródeł.

11. System wdrażania programu rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasym jest częścią Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow, który jest dokumentem określającym cele i programy działań na kilka lat. Realizacja Ponadlokalnego Programu obejmującego 14 miast, wymaga określenia zasad wdrażania objętych Programem projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych.

Proces wdrażania Programu jest zadaniem złożonym, wymagającym dobrego przygotowania i stałej komunikacji z interesariuszami. Wdrożeniu Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow towarzyszyć będzie jego ewaluacja, polegająca na pozyskiwaniu obiektywnej informacji przebiegu Programu jego skutkach i publicznym odbiorze.

Rolę koordynatora Programu pełni Stowarzyszenie Polskich Miast Sieci Cittaslow. Stowarzyszenie może zlecić wykonywanie określonych obowiązków podmiotom zewnętrznym. Koordynator odpowiada za wdrożenie całego programu.

Do zadań koordynatora należy w szczególności:

- zatwierdzenie Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow po zatwierdzeniu jego części składowych – Lokalnych Programów Rewitalizacji Gmin, przez gminy;
- podpisanie umowy z Instytucją Zarządzającą na realizację Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow;
- w przypadku konieczności - dokonywanie okresowej aktualizacji Programu;
- co najmniej raz na pół roku zebranie od gmin informacji dotyczących stopnia realizacji poszczególnych zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i sporządzenie raportu z realizacji Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow, a następnie przekazanie raportu do Instytucji Zarządzającej.

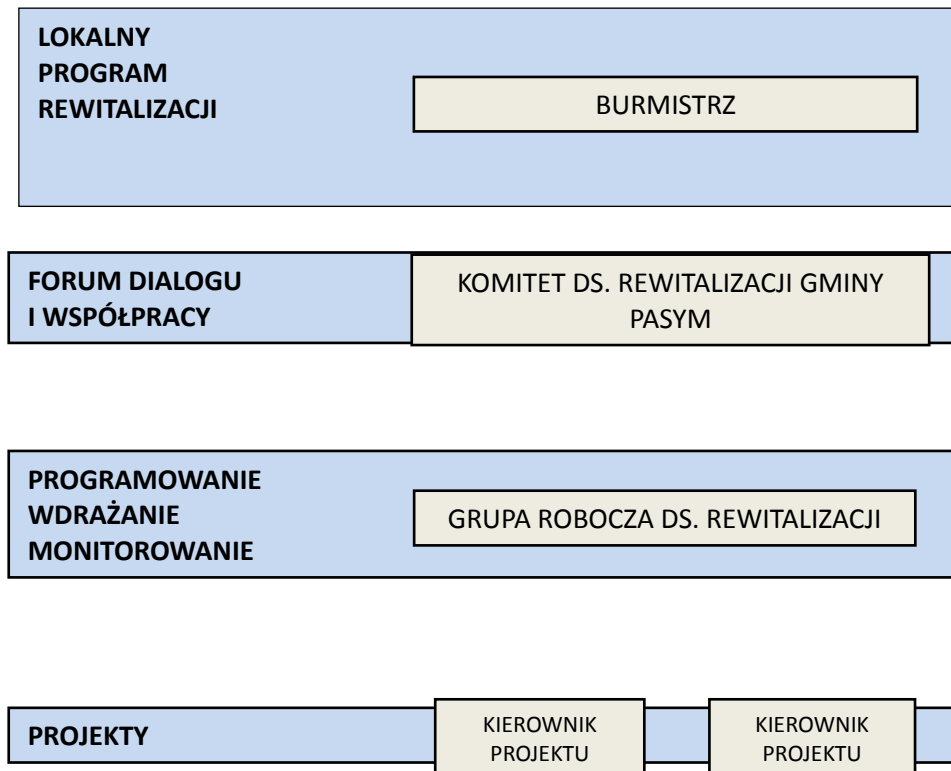
Za realizację zadań w zakresie LPR poszczególnych miast sieci Cittaslow odpowiedzialne będą gminy. Do zadań poszczególnych gmin będzie należało:

- zatwierdzenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow;
- zapewnienie udziału społeczeństwa, na każdym etapie wdrażania zintegrowanych przedsięwzięć inwestycyjnych. Właściwy proces wdrażania programu wymaga połączenia wysiłków wielu instytucji, organizacji i osób. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasym w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow jest "własnością" społeczności lokalnej, ponieważ dla niej przede wszystkim był budowany. Udział lokalnych liderów i lokalnej społeczności będzie czynnikiem wspierającym procesy implementacyjne;
- zgłaszanie do koordynatora programu konieczności aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Sieci Miast Cittaslow;
- bieżąca analiza stopnia realizacji zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- przekazywania raz na pół roku do koordynatora programu informacji dotyczących stopnia realizacji poszczególnych projektów wchodzących w skład zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pasym, to dokument strategiczny, który diagnozuje sytuację obecną w mieście oraz określa obszary, w których koncentrują się negatywne zjawiska w aspekcie społecznym, środowiskowym, gospodarczym, przestrzennie-funkcyjnym oraz technicznym. Zadaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji jest przeprowadzenie zaplanowanych zadań naprawczych, które ożywią zdegradowany obszar w sferze społecznej i infrastrukturalnej.

W celu prawidłowego wdrożenia zadań i realizacji celów zapisanych w dokumencie, proponuje się, aby zarządzanie Programem odbywało się zgodnie ze Schematem 1.

Schemat 1. Struktura zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Pasym

Źródło: Opracowanie własne.

Za wdrażanie LPR Gminy Pasym odpowiedzialny jest Burmistrz, który zatwierdza wybór projektów oraz decyduje o zaangażowaniu finansowym i organizacyjnym Gminy w ramach każdego celu strategicznego.

Za koordynację przedsięwzięć podejmowanych na obszarze rewitalizacji zapisanych w LPR odpowiada specjalnie powołany Komitet ds. Rewitalizacji Gminy Pasym. W skład Komitetu wchodzić powinni przedstawiciele wskazani przez Radę Miejską, wskazani przez Burmistrza oraz przedstawiciele interesariuszy (mieszkańców, inwestorów, właścicieli nieruchomości i in.). Komitet spełnia funkcję forum dialogu i współpracy, wspierając proces rewitalizacji na wszystkich etapach.

Zadania Komitetu ds. Rewitalizacji Gminy Pasym:

1. Przyjmowanie od Burmistrza raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji LPR;
2. Monitorowanie przebiegu, oraz ocena efektywności i skuteczności realizacji LPR;
3. Rozpatrywanie wniosków dotyczących zmian do LPR;
4. Aktualizacja katalogu projektów;
5. Hierarchizacja gminnych projektów rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji;
6. Przedkładanie Burmistrzowi propozycji w zakresie aktualizacji LPR.

Z ramienia Urzędu Miasta i Gminy Gminy w Reszlu zostanie powołana dodatkowo grupa robocza ds. rewitalizacji składającej się z pracowników urzędu, którzy będą odpowiedzialni za zbieranie informacji od podmiotów (kierowników projektów) realizujących projekty rewitalizacyjne w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym. Ponadto grupa robocza ds. rewitalizacji powinna przygotowywać raporty okresowe i raport końcowy z realizacji programu. Podmioty, zgłaszające chęć przystąpienia do procesu rewitalizacji, powinny zgłaszać swoje projekty grupie roboczej, która następnie wnioskuje o aktualizację programu do Komitetu ds. Rewitalizacji.

Natomiast kierownicy projektów zarządzają poszczególnymi projektami. Do zadań kierowników projektu należy:

- opracowywanie i składanie wniosków,
- kontrolę formalną składanych wniosków, ich zgodności z procedurami i zapisami zawartymi w Lokalnym Programie Rewitalizacji,
- informowania o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów,
- zlecanie zadań projektowych,
- kontrolowanie postępu prac w projekcie w celu utrzymania zgodności realizacji projektu z założonym planem,
- sporządzanie raportów dotyczących postępów prowadzonych prac,
- zarządzanie zmianami,
- odbieranie poszczególnych zadań,
- rozliczenie projektu.

Informacja o projekcie i promocja LPR jest jednym z działań procesu rewitalizacji. Celem informowania społeczeństwa jest w szczególności próba zaangażowania mieszkańców i partnerów w proces rewitalizacji gminy poprzez pozyskiwanie nowych partnerów do realizacji komplementarnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

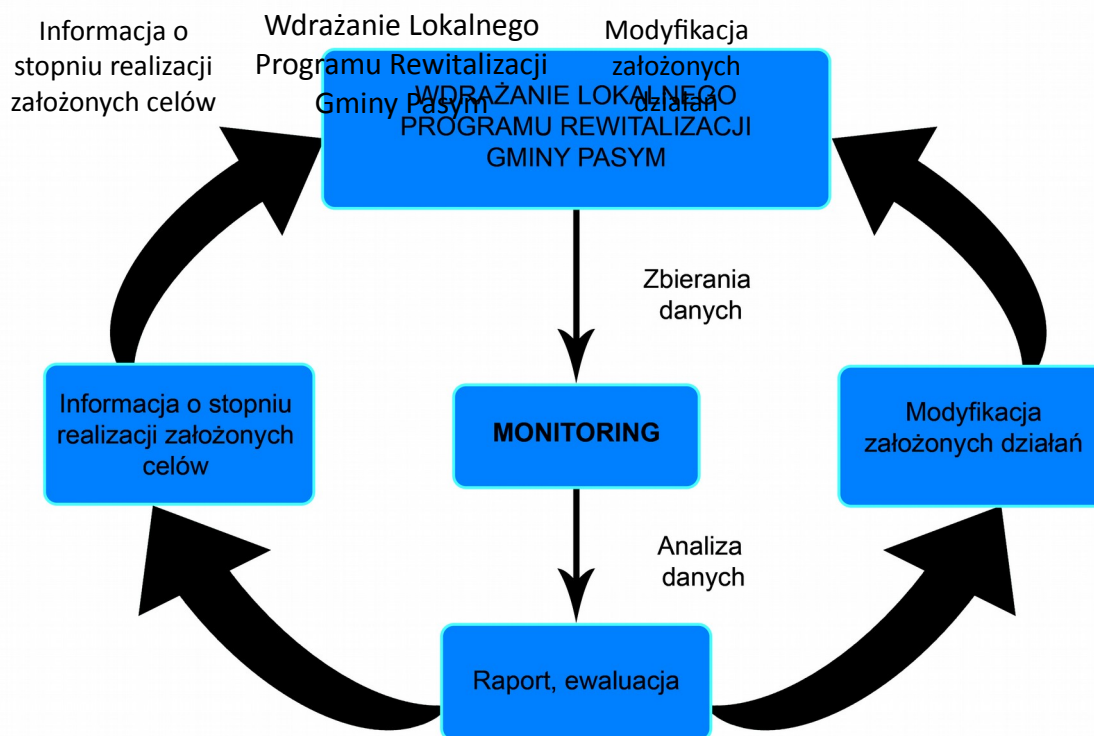
Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym zależy nie tylko od władz Gminy, ale również od innych osób i podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji: mieszkańców gminy, przedsiębiorców i instytucji pozarządowych. Dlatego tak ważne jest uspołecznienie procesów związanych z przygotowaniem i realizacją LPR, do których zaliczyć można m.in.: spotkania/warsztaty mające na celu zdefiniowanie problemów społeczno-gospodarczych, wyznaczenie obszarów oraz projektów rewitalizacyjnych, utworzenie podstrony internetowej umożliwiającej umieszczanie artykułów i opinii nt. realizowanych projektów, kwestionariusze, obserwacja oraz wywiady. Materiały uzyskane podczas procesu uspołeczniania powinny być na bieżąco analizowane i uwzględniane przez Komitet ds. Rewitalizacji w trakcie ewaluacji lub podczas modyfikacji założonych działań.

W przypadku konieczności wprowadzenia zmian w dokumencie LPR, należy uchwałą Rady Miejskiej zaktualizować zapisy LPR Gminy Pasym.

12. System monitorowania

System monitorowania przebiegu procesów rewitalizacyjnych powinien odbywać się na bieżąco. Zaleca się sporządzanie raportów z oceny stopnia realizacji celów i rezultatów zgodnie z okresami raportowania przewidzianymi dla RPO WiM 2014-2020, jednak nie rzadziej niż w okresach półrocznych. Dokonywanie okresowych analiz i ocen skutków wdrażania zadań pozwoli na szybsze zareagowanie w przypadku wystąpienia nieprawidłowości i w miarę możliwości na natychmiastową modyfikację kierunku i zakresu założonych działań. W takim przypadku należy opracować projekt działań naprawczych. Oprócz korygowania poszczególnych elementów programu, możliwe będzie uwzględnienie nowych zadań, wpisujących się w wyznaczone cele strategiczne.

Schemat 2. Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Monitoring LPR powinien być prowadzony w zakresie rzeczowym i finansowym. Zakres rzeczowy dotyczyć będzie monitorowania postępów we wdrażaniu projektów opisanych w dokumencie, natomiast zakres finansowy związany będzie z monitorowaniem efektywności i poprawności wydatkowanych środków.

Poza bieżącym monitoringiem wdrażania LPR zaleca się dokonywanie ewaluacji uzyskiwanych rezultatów oraz ocenę wpływu realizacji projektów rewitalizacyjnych na poprawę jakości życia mieszkańców. Ewaluacji powinna opierać się na poniższych kryteriach:

- trafność – pozwala ocenić, w jakim stopniu wyznaczone podczas konsultacji społecznych cele odpowiadają zidentyfikowanym problemom lub potrzebom interesariuszy;
- skuteczność – określa stopień realizacji celów;
- efektywność – pozwala określić stosunek poniesionych nakładów (finansowe, ludzkie, czas) do osiągniętych rezultatów;
- oddziaływanie – określa wpływ osiągniętych rezultatów na grupę interesariuszy;
- trwałość efektów – pozwala określić, czy pozytywne efekty mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego.

Ocena realizacji programu rewitalizacji oparta będzie na systemie wskaźników, przy czym zakłada się pomiar: produktów, rezultatów i oddziaływania programu.

Do efektywnego monitorowania procesów wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pasym należy posłużyć się wskaźnikami ze Wspólnej Listy Wskaźników

Kluczowych (WLWK) dla projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Spis tabel

Tabela 1. Powiązania Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie gminy Pasyń z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.

Tabela 2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w Gminie Pasyń na koniec 2015 r.

Tabela 3. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie Gminy Pasyń według powodów przyznawania tej pomocy.

Tabela 4. Przestępstwa odnotowane na terenie Gminy Pasyń w 2015 r. w podziale na kategorie.

Tabela 5. Średni wynik egzaminu szóstoklasisty w Gminie Pasyń w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu.

Tabela 6. Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w Gminie Pasyń w roku 2015 na tle kraju, województwa i powiatu.

Tabela 7. Frekwencja w ostatnich wyborach parlamentarnych, prezydenckich oraz samorządowych w Gminie Pasyń, na tle kraju, województwa i powiatu.

Tabela 8. Wykaz organizacji pozarządowej działających na terenie Gminy Pasyń.

Tabela 9. Struktura podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Pasyń według poszczególnych sekcji PKD 2007 w roku 2015.

Tabela 10. Placówki Oświatowe na terenie Gminy Pasyń.

Tabela 11. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie na terenie gminy Pasyń.

Tabela 12. Trasy rowerowe na terenie Gminy Pasyń.

Tabela 13. Zbiorcze zestawienie odpadów komunalnych Gminy Pasyń w latach 2010 – 2014.

Tabela 14. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Pasyń w roku 2014, na tle powiatu i województwa.

Tabela 15. Rozwój budownictwa na terenie Gminy Pasyń.

Tabela 16. Wykaz ulic wchodzących w skład obszaru rewitalizacji.

Tabela 17. Metodologia liczenia wskaźników obligatoryjnych i fakultatywnych.

Tabela 18. Dane wyjściowe do wyznaczenia obszaru zdegradowanego – strefa społeczna.

Tabela 19. Stan kryzysowy w sferze społecznej.

Tabela 20. Wartość wskaźników – bezrobocie.

Tabela 21. Wartość wskaźników – ubóstwo.

Tabela 22. Wartość wskaźników - poziom uczestnictwa mieszkańców obszaru w życiu publicznym i kulturalnym.

Tabela 23. Wartość wskaźników – poziom edukacji.

Tabela 24. Wartość wskaźników – przestępczość.

Tabela 25. Wartość wskaźników – obciążenie demograficzne.

Tabela 26. Dane wyjściowe do wyznaczenia obszaru zdegradowanego – sfera gospodarcza.

Tabela 27. Wartości wskaźników.

Tabela 28. Opis podstawowych przedsięwzięć realizowanych w ramach rewitalizacji.

Tabela 29. Wykaz projektów komplementarnych.

Tabela 30. Źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych.

Spis rysunków

Rysunek 1. Mapa Gminy Pasym.

Rysunek 2. Herb Gminy Pasym.

Rysunek 3. Populacja Gminy Pasym w latach 2002-2015.

Rysunek 4. Przyrost naturalny w Gminie Pasym w latach 1995-2014.

Rysunek 5. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Pasym w latach 2004-2014.

Rysunek 6. Przestępstwa stwierdzone (oszacowane) na terenie Gminy Pasym w latach 2012-2014.

Rysunek 7. Szkolnictwo podstawowe na terenie Gminy Pasym – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa.

Rysunek 8. Szkolnictwo gimnazjalne na terenie Gminy Pasym – współczynnik skolaryzacji brutto w latach 2010-2014 na tle powiatu i województwa.

Rysunek 9. Liczba organizacji pozarządowych (fundacji oraz stowarzyszeń i organizacje społecznych) na 1000 mieszkańców w Gminie Pasym na tle powiatu i województwa w latach 2012-2014.

Rysunek 10. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Pasym w latach 2011–2015.

Rysunek 11. Położenie Gminy Pasym na tle sąsiednich gmin.

Rysunek 12. Czytelnicy bibliotek publicznych w Gminie Pasym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na tle powiatu i województwa.

Rysunek 13. Korzystający z wodociągów w % ogółu ludności Gminy Pasym w roku 2014 na tle powiatu i województwa.

Rysunek 14. Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności Gminy Pasym w roku 2014 na tle powiatu i województwa.

Rysunek 15. Mieszkania oddane do użytkowania w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych na terenie Gminy Pasym w latach 2011-2015, na tle powiatu.

Rysunek 16. Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Pasym.

Rysunek 17. Mapa projektów podstawowych.

Schematy

Schemat 1. Struktura zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Pasym.

Schemat 2. Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Załączniki

1. Mapa obszaru rewitalizacji